SLUŽBA BOŽJA
LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST
GODINA VIII MAKARSKA 1968. BROJ 3

SVETO PISMO V DUHOVNIKOVEM ZASEBNEM ŽIVLJENJU

Ker je sveto pismo božja knjiga in neizčrpna zakladnica verskih resnic, duhovnik pa poklicni oznanjevalec božje besede, mora zavzemati tudi v duhovnikovem zasebnem življenju sveto pismo prvo mesto. Sveto pismo mora navdihovati vse duhovnikovo delo. Oblikovati mora duhovnikovo notranjo podobo, da bo kljub zunanjim vplivom ostal mož božji in bo njegovo oznanjevanje rodilo globoke duhovne sadove v vernikih. Res je, da mora biti duhovnik v pridigli sodoben. Pokazati mora vsestransko razumevanje problemov sodobnega človeka in svojo besedo zastaviti tako, da bo govoril v jeziku današnjega časa. Vendar tako pridiganje ne sme izrivati božje besede. Kdor bi mislil, da je sodoben že s tem, da navaja čim več zgledov iz sodobnega življenja ali zanimivih zgodb iz preteklosti, ki pojasnjujejo sodobno življenje, utegne biti zanimiv, duhovit, toda če vse to ne bo zalito z božjo besedo, ne bo rodilo duhovnih sadov. Pridiga ne sme biti razkazovanje svetnega znanja ali duhovito zabavanje publike, čeprav bi trenutno res koga zainteresirala, ampak oznanilo božje besede. Božjo besedo je treba atualizirati. Bistvo pridige je v tem, da ljudje začutijo, da je Bog spet spregovoril. Ljudje, ki prihajajo v cerkev, so željni predvsem božje besede, ne svetne učenosti. Kolikor pridiga organsko ne raste iz svetega pisma, je in ostane prazno besedičenje, kot zatrjuje apostol narodov: »Zapovej (tako pravi Timoteju), naj ne uče drugega nauka in naj se ne ukvarjajo z bajkami in brezkončnimi rodovniki (mi bi rekli, naj pridigar opusti don Boscove sanje in naj se ne sklicuje na vernost sodobnih popevkarjev), ki pospešujejo prepire, ne pa božje uredbe, ki je v veri... Od tega so nekateri zašli in se obrnili k praz-

nemu besedičenju; učitelji postave hočejo biti, pa ne razumejo, kar govore, in ne, kar zagotavljajo« (1 Tim 1, 4. 6. 7).

Božja beseda, zajeta v svetem pismu, je vedno živa. Kadar koli beremo sveto pismo, Bog sam govori z nami po Sv. Duhu. Kakšno življensko moč ima božja beseda najbolje vidimo v tem, da še danes, čeprav je poteklo več stoletij kar je bila človeku sporočena ali zapisana, še vedno užiga. Na nas učinkuje prav tako, kakor je učinkovala na tiste, katerim je bila naslovljena. Božja beseda je nadčasovna. Koliko jih je, ki se pod vplivom božje besede še danes odločajo za popolnejše življenje! Zaradi nje se mnogi odpovedo vsemu, zaradi nje so pripravljeni sprejeti vse, tudi smrt, samo da ji ostanejo zvesti. Če božja beseda ne bi bila živa, vedno sočasna, ne bi imela moči, da bi vplivala na življenske odločitve. Kdo se danes navdušuje za ideale Iliade in Odiseje? Kdo se odloča pod vplivom Hammurabijevega zakonika ali Aristotelovih kategorij? Je kdo pripravljen dati zanje življenja? Te časovne sopotnike svetega pisma samo občudujemo, nimajo pa nikakvih življenskih moči. Edino božja beseda je živa in zato učinkovita. Ostrejša je kakor vsak dvorezen meč in prodre do ločitve duše in duha, tudi do sklepov in mozga ter razsoja misli in namene srca (prim. Herb. 4, 12).

Duhovnik se mora s svetim pismom sprijazniti. Knjiga mora postati njegov osebni prijatelj. Vsak dan ali celo večkrat na dan naj se razgovarja z njim. S to edino knjigo v roki, in v srcu pravi škof Colmar, ima kristjan več modrosti od onih, ki imajo cele knjižnice. On ve, čemu je na svetu, ve, kaj Bog od njega pričakuje in ve, kaj mora storiti, da doseže večno srečo. Redno branje svetega pisma je vir bogatega duhovnega življenja in zato tudi uspešnega pastoralnega dela. Ker je sveto pismo izredna knjiga, ga ne smemo brati kot navadne knjige. Branje svetega pisma ni kratkočasje. Za plodno izrabo bogate duhovne vsebine morajo sodelovati vse naše duševne zmožnosti. Duhovno branje svetega pisma ne stremi toliko za poznavanjem njegove vsebine, to mora storiti študij, ampak za usvajanje vsebine. Tako branje je v duhovnikovem osebnem življenju nenadomestljivo sredstvo za usklajevanje življenja z verskim naukom, katerega mora duhovnik brezpogojno oznanjati. Če bo duhovnik nenehno črpal iz neusahljivega vira božjih resnic, njegova pridiga ne bo samo ponavljanje

svetopisemskih stavkov, ampak bo v resnici izžarevala evangeljski duh. Zato mora, po stoletni izkušnji, dobro branje svetega pisma obsegati štiri točke:

1. odpri sveto pismo in beri zdržno nekaj vrstic ali eno poglavlje (branje),
2. nato v tihoti razmišljaj o tem, kaj ti Bog hoče povedati (premišljevanje),
3. potem skušaj stopiti v razgovor z Bogom in mu odgovori na osnovi prebrane besede (molitev),
4. končno vstani in tudi ti tako stori (dejanje).

1. Branje

Vzemi in beri, to je najvažnejše! Če je le mogoče beri redno, vsak dan! V katerem dnevnem času, ni važno. Morda zjutraj pred premišljevanjem ali po njem. Še bolje je, če duhovno branje svetega pisma oddelimo od premišljevanja in ga opravimo v prostem času čez dan ali zvečer. Najmanj primerno je tako branje med jedjo, kar je v komunitetah v navadi, ker tu sploh ne more biti govora o duhovni izrabi svetopisemske vsebine kot bo pokazalo nadaljne izvajanje, ampak celo ponižuje božjo besedo, ki naj pospeši prebavo! Morda bo najbolje, če duhovno branje opravimo po nekem ceremonielu. Vzvišenosti božje besede se to spodobi. Zato bo prav, če imamo sveto pismo stalno odprto na stojalu, ki je lahko lepo pregrnjeno. Stojalo naj bo na vidnem kraju: pri pisalni mizi, knjižni omari, blizu postelje. Če je le mogoče naj v bližni brli skromna luč in tudi kakšna lončnica ob stojalu ne bo odveč. Odprta knjiga nas sama vleče k sebi. Prav je, če že vnaprej točno določimo čas: pet minut, deset ali četvrt ure. Preden pričneš z branjem, postoj približno eno minuto v zbranosti in pomisli, da bo sedaj Bog govoril s teboj po Sv. Duhu. To osveščenje bo pripravilo ugoden sprejem božji besedi.

Beri počasi in s premislekom. Vsaka beseda mora narediti svoj vtis. Gre za polno izrabo vsebine. Če te kakšna misel posebno prevzame, se za hip zamisli, kar ti nima kaj povedati, mirno pusti ob strani. Išči dragocen zaklad, zato se pri vsakem stavku vpašaj, kaj pomeni to zate, kar si probral. Pri branju ne opusti opomb, ki pripomorejo h globljemu razumevanju svete vsebine. Dobro je, če imamo pri roki kak komentar. Ker nimamo v slovenščini doslej nobenega komentarja k svetopisemskim knjigam, ne bo

odveč, če nasvetujem saj nekaj tovrstne literature. Ne gre za učene biblične razprave, ampak, za poljudne, vendar na višini sodobne biblične znanosti, sestavljene komentarje. Napisani so za preproste ljude, zato vsebinsko ne bodo težki, če le jezik ne bo delal preglavic. Tistim, ki obvladajo nemščino svétujem zbirko Kleiner Kommentar — Neues Testament, ki jih izdaja katoliški Bibelwerk v Stuttgartu. Zbirka obsega komentarje k vsem knjigam nove zaveze. Knjige so pisane pregledno, jasno in polne bogate vsebine. V angleščini je zelo priporočljiva zbirka New Testament Reading Guide (Vodič v branju nove zaveze), ki izhaja v Minnesoti v ZDA. Za preprostega bravca je malo težja, ker upošteva več tekstne kritike. Komur je prvi srcu samo duhovni smisel svetoga pisma, naj seže po odlični zbirki Geistliche Schriftlesung, ki jo izdaja založba Patmos v Düsseldorfu. Sodelujejo najboljši poznavalci nove zaveze: K. H. Schelkle, H. Schürmann, M. Zerwick... Za staro in novo zavezo so znanstveno nenadkriljivi komentarji, ki jih izdaja protestanski Bibelwerk v Göttingenu. Komentarji so obsežni, zato imajo bolj študijski namen kot razgrinjanje duhovne vsebine svetih knjig.

2. Premišljevanje

Pri branju svetoga pisma se bodo posebno živo vtisnile v spomin zgodovinske epizode stare in nove zaveze. Ker so bili zunanji dogodki v svetem pismu vedno nosilci razodeth resnic, moramo o njih razmišljati. Treba je vpreči vse duševne smožnosti in razgibati fantazijo, da dogodek čim bolj živo stopi pred oči. Preko zunanjega dogodka bomo prodrli do razodete resnice, ki se je ob dogodku manifestirala. Kakor je Marija vse besede ohranila in jih v svojem srcu premišljevala (Lk 2, 19), tako bomo tudi mi ob zgodovinskih dogodkih premišljevali, kaj naj pomenijo (Lk 1, 29). Besede svetoga pisma so bile vedno vodnik in usmerjevalec h globljim resnicam. Sv. Duh bo pomagal, da bomo zanesljivo prodrli do razodetih resnic. Bog se razodeva v tihoti. Razodeva se tistimu, ki si vzame čas in v tihoti premišljuje božjo besedo. Bog bo položil v dušo seme, ki bo gotovo vzklilo. Tako bo zunanja beseda izzvala notranjo. Božja beseda bo našla odmev v duši. Porajale se bodo nove misli, polne bogate vsebine, ki bodo prevzemale srce. Med mnoštvom misli bo posebno izstopala ena. To je

tista, ki jo Bog, po luči vere, da spoznati in pomeni včasih pravo odkritje. Uveljavi se tako močno, da popolnoma prevzame srce. Razodetje se poostvarja.

3. Molitev

Misel, ki je posebej prišla v zavest, je božja beseda izgovorjena tebi osebno. Če te je Bog tako notranje nagovoril, ne boš več molčal, ampak boš rad odgovoril. Božja beseda terja vedno naš odgovor. Notranje spoznanje spremljajo ustrezna čustva: radost ob spoznanju nove resnice, notranji mir, občutek duhovnega bogatstva. Ti afekti nosijo dušo pred Boga. Človekov odgovor Bogu je molitev. Stopi v razgovor z Bogom! Razgovarjaj se kot prijatelj s prijateljem. Išči samo Boga in njegove sreče. Duhovno branje svetoga pisma ne sme ostati pri branju ali razmišljanju, ampak mora preiti v razgovor z Bogom.

4. Dejanje

Misel mora preiti v akcijo. Spoznanju mora slediti ustrezno delovanje. Bog te pošilja. »Pojdi in tudi ti tako delaj« (Lk 10, 37) je temeljni imperativ duhovnega branja. Vsak, kdor božje besede posluša in jih spolnjuje, bo podoben pametnemu možu, kateri si je postavil hišo na skalo (Mt 7, 24). Besede, ki jih je Bog položil v srce, prenesi v vsakdanje življenje. Pod njenim vplivom se odločaj. Tem odločitvam ustrezno delaj. Božja beseda, ki se z delom ostvarja postane »beseda večnega življenja« (Jan 6, 68). Tako bo beseda, ki je po sebi mrtva, prešla v dejanje, sam pa boš ob tem občutil, »kako smo iz smrti prešli v življenje« (Jan 3, 14).

Zaživimo novo življenje! Tudi naše okolje naj zadiha novo življenje! Božja beseda, ki bo znava ostvarjena bo preobrazila svet.

dr. Francè Rozman

U prošlom broju »Službe Božje« potkrala se štamparska pogreška koja mijenja smisao. Na str. 167. redak 21 odozdo mjesto »do 4. st.« treba biti »od 4. st.«

ODLIKOVANJE, ALI I OBAVEZA

(Uz imenovanje kardinala Šepera prefektom Svete Kongregacije za Nauk vjere)

Čitava je naša katolička javnost, neočekivano, imenovanje našega prvoga crkvenoga čovjeka, zagrebačkog nadbiskupa-kardinala Šepera, prefektom vatikanske Svete Kongregacije za Nauk vjere, jednodušno, shvatila ne samo kao dokumenat osobnog Papina povjerenja i simpatije prema Dru Šeperu, nego i kao značajno i javno priznanje Svete Stolice i Pavla VI. katoličkom hrvatskom narodu i kao izraz Papina posebnog pouzdanja u katoličku Crkvu u Jugoslaviji. Naša je katolička štampa, sva, tako reagirala; tako su reagirali i naši biskupi; u privatnim se razgovorima i među svećenstvom i među vjernicima — pa i onima inteligentnijima, — svagdje tako reagiralo. Događaj se je općenito i na sve strane komentirao u tom smislu.

I mi se slažemo s tom ocjenom. Spontano se čovjeku nameće. Sve za nju govori. Pavao VI., kad se je odlučio na taj korak, gledao je ne samo u kardinala Šepera; on je gledao i u Zagreb: i u katoličku Crkvu u našoj domovini. I nju je odlikovao. I od nje nešto očekuje i traži.

Sigurno, na prvom su mjestu, u ovom imenovanju, odlučivale osobne kvalitete Kardinalove. Njegova, nenametljiva, odanost Rimu i Svetoj Stolici, njegova teološka ozbiljnost i ortodoksija, širina njegova svećeničkog duha i njegovih crkvenih koncepcija, njegov, fini i diskretni, osjećaj za realnost. Sabor ga je, — kardinala Šepera, — pomakao među zapažene i prominentne; Biskupski sinod u Rimu još više. Umio je ići trijeznom, srednjom, linijom, koja je najviše obećavala u odgovornom i teškom procesu implementacije koncilskih reformi: implementacije, što stoji pred katoličkom Crkvom, danas i sutra, sa svim svojim delikatnim implikacijama i reperkusijama. Kao takav udario je naš Kardinal Papi u oči. I uzeo ga je, evo, za jednoga od svojih najbližih osobnih suradnika. Postavio ga na jedno od najvažnijih i najodgovornijih crkvenih mjesta. S djelokrugom, koji će se protezati na čitav katolički i nekatolički svijet. U resoru danas od sviju najdelikatnijem.

A taj je Papin izbor očito bio dobar. Možda i providencijalan. To će pokazati budućnost. Odsvakle su ga po katoličkom svijetu pozdravili.

Ali odsvakle su, u pozadini toga izbora, opazili i jednu karakterističnu pojedinost. Papa se je njim okrenuo prema jednom, — nazovimo ga tako, — tipičnom stilu katoličkog života i crkvenosti na pozornici današnje Crkve. Okrenuo se je prema katoličkim Crkvama evropskog istoka: onima iza bivše »gvozdene zavjese«. Sa svim onim specifičnim, čim one danas odudaraju od kurentnih tokova i tendencija crkvenog života na zapadu.

Taj ambijent stoji iza kardinala Šepera. On ga je, dijelom, i rodio. On ga je, dijelom i formirao kao crkvenu ličnost. Katolicizam je to siromašan materijalnim sredstvima i prilično primitivan po svojoj vanjskoj organizacijskoj strukturi. Ali zato iznutra živ i vitalan. Gleda više u sebe, nego oko sebe. Više je, sa kršćanskog i evanđeoskog gledišta, autentičan nego, ponekad i ponegdje, prosječni katolicizam zapada. Manje je infiltriran duhom modernih filozofija i modnih kulturnih strujanja, a više, u zdravu smislu, tradicionalan. Sačuvao je smisao za kontinuitet organskog razvitka Crkve: opreznije, pa stoga i sigurnije, i s manje rizika, prilazi novostima, koje se u njoj javljaju. Izolacija mu je, u kojoj se je bio našao ova tri zadnja, burna, decenija, omogućila, da se koncentrira na ono temeljno i bitno u vjeri. A borba ga je očeličila i učinila samosvijesnim i priznavalačkim. Plodan je požrtvovanošću i smislom, zanosom, za nadnaravno i vječno. Religiozno je, po svemu izgleda, dublji od katolicizma zapada. Bliže je istoku i njegovim, u mnogočemu, izvornim i izrazito starokršćanskim i apostolskim predajama. Kao da, stoga, još najviše odgovara objektivnom idealu kršćanstva.

A ovdje mu je, kod nas, — uslijed raznih okolnosti, — prototip. Dobio je ovdje svoju, na neki način, klasičnu formu: formu i fizionomiju.

Svi vide, — i Papa, — da mi, katolici iz ovih strana, nijesmo Crkvi, ni na saboru ni iza sabora, servirali nikakvih iznenađenja, ali da joj nijesmo nametali ni briga; da joj nijesmo pravili ni neprilika. Bili smo, — i naši su biskupi bili, — razboriti i disciplinirani. A bili smo i docibilni. Stali smo odmah, kompaktno, uz Papu, uz Svetu Stolicu. Prihvatili smo lojalno odluke i duhovnu poruku koncila: nijesmo pokušavali da im dajemo neke svoje specijalne interpretacije. Izišli smo pred Papu i katolički svijet s jednom legitimacijom, koja je bila vrjednija i pouzdanija od

svake druge; s oduševljenjem za konkretne i realne ideale kršćanstva: za molitvu, za liturgijski i sakramentalni život, za duhovnost, za Marijino štovanje, za primat, za celibat. Na zapadu su u čudu zastajali, — i zastaju, — pred činjenicom, da smo mi, — ovdje, na granicama i periferiji katoličke Evrope, — bogati zvanjima u isto vrijeme, dok su oni, uza sve svoje, neprispodobivo, veće materijalne, propagandne i organizacijske mogućnosti, s te strane u teškoj i gotovo beznadnoj krizi.

Nijesmo ni mi sveci. Imamo i mi puno mana. I onih naših, starinskih, primitivističkih, — psovke na primjer; — i onih savremenih, što nam ih je donijela moderna »kultura« i »standard«; maltuzijanizam prije svega. Ali zato smo puni, i u masama, religioznog oduševljenja, kršćanskog ponosa, dobre volje. Narod smo, koji gradi crkve i — puni crkve. Narod smo, koji voli svoju Crkvu i svoje svećenike. Narod smo, koji je uvijek spreman, i da javno, neustrašivo, ispovijeda svoju vjeru. Zastavama, procesijama, hodočašćima, visokim nakladama katoličke štampe, ali i — ispovijedima i pričestima. Grješnici jesmo, — pred Bogom nema »pravednika«, — ali nijesmo otpadnici, nijesmo cinici, nijesmo materijalisti. Vjerujemo. Gledamo u Krista sa strahopoštovanjem i ljubavlju. Prihvaćamo, bez opozicije i otpora životne ideale Evanđelja.

U Rimu to vide. Papa to vidi. Pa uz nas, očito, veže neke nade. Pa od nas, očito, očekuje neki aktivan prinos savremenoj obnovi Crkve. I odobrava, bez sumnje, našu liniju. Želi, da na njoj ostanemo. Odlikuje nas stoga preddrugima, u licu našega Kardinala. Stavlja nas, pomalo, drugima za uzor.

Eto, mi, mnogi, tako mislimo. Eto, nama se, mnogima, tako čini.

Pa, kada danas hoćemo da Papi zahvalimo na tome povjerenju, a našemu Kardinalu da čestitamo na ovom velikom, njegovu i našemu, odlikovanju, ne možemo, izgleda nam, to učiniti ni ljepše ni efektnije, nego da se identificiramo s onim, što oni od nas očekuju; nego da im ponudimo i obećamo svoju iskrenu suradnju. Imamo šta kazati katoličkom svijetu. Imamo mu šta i dati. Dobili smo misiju. Ispunit ćemo je. Uz pomoć Božju. Uz Papin blagoslov. Ostat ćemo na liniji, koja se je Papi na nama svidjela

Konkretizirajmo to!

U doba ozbiljnih kriza, u vrijeme opasnog prodiranja racionalizma, subjektivizma, relativizma, modernizma, skepse, u crkveno znanstveno stvaranje, ostat će naša teologija i dalje teologija sa prvih izvora: nadahnjivat će se Evanđeljem i apostolskom i otačkom predajom. Bit ćemo duhovno otvoreni svakoj zdravoj prinovi i u svijetu teologije i u crkvenom životu, ali samo u granicama vjere i objave. Kršćanstvo, koje ćemo izlagati i braniti, bit će kršćanstvo nadsvijeta i nadnaravi, ne psihološko, ni biološko, ni sociološko, ni humanističko kršćanstvo. Ne ćemo dati relativizirati Boga. Teocentrički ćemo gledati na svijet i na život, ne antropcentrički. Ne ćemo biti epigoni nikakvih »novih ideja«, ne ćemo biti kmetovi modnih filozofija, ne ćemo biti ni sateliti koje bilo teološke škole: bit ćemo samostalni, odgovorni, kritični, religiozni i kršćanski mislioci, koji umiju, ali i koji vjeruju. Vjeruju prije svega u apostolski auktoritet i u hijerarhiju Crkve kao u čuvaricu predaje i »poklada«. Uvijek ćemo stajati uz magisterij Crkve i s njom braniti »depositum fidei«. Ne ćemo dati modernizmu preko svojih granica. Uvijek ćemo, u korijenu, gušiti svaki pokušaj, da se Evanđelje i kršćanstvo »demitologizira«: da se iz vjere istjera ideja grijeha, otkupljenja, milosti, čuda, duhovnog svijeta, vječnosti. Priznavat ćemo samo organsku evoluciju crkvene misli i nauke, nikada dijalektičku i antitetičku.

Naše će svećenstvo i ubuduće biti pobožno, duhovno, moralno, disciplinirano svećenstvo. Ne ćemo dati lajicizaciji, posvjetovnjačenju, u svoje redove. Ostat ćemo »homines Dei«. Bit ćemo svećenici molitve i adoracije. Stajat ćemo uz oltar i Euharistiju. Uz zakon i stegu. Uz djevičanstvo i celibat. Ne će se kod nas celibat potezati po blatu kao ponegdje drugdje: i iza koncila, i iza poslanice Pavla VI. Mi osjećamo, — kao i Papa, — da se je celibat rodio iz duha kršćanstva i da je pola naše svećeničke veličine, snage, privlačnosti, auktoriteta, u njemu. I više od pola. Dušama ćemo živjeti, ne novcu i luksusu. Bit ćemo svećenici poniznog služenja, — bez gospodarenja i gospodstva, — dobri prema svakomu, požrtvovani i revni, demokratični, bez ličnih i karijerističkih ambicija: uvijek s narodom, ali i uvijek daleko od politike i strančarstva. Agilni i pokretni u službi Evanđelja.

Naše će redovništvo, — i muško i žensko, — ostati do kraja vjerno svim najboljim idealima i tradicijama prošlosti. Svijesno, što znači Crkvi i dušama. Bogato i vitalno u svome dragovoljnom i veselom siromaštvu i u svojoj, poniznoj i poslušnoj, slobodi duha. Bit će i dalje našemu kršćanstvu nosilac njegovih asketskih stremljenja i svjedok njegovih vječnih ambicija, a po nadahnuću velikih i svetih duša, koje su stajale uz kolijevku svih redova i družbi u katoličkoj Crkvi. Vjerovat će i u veličinu i u plodnost Gospodinovih evanđeoskih savjeta. U svetosti će gledati svoju prvu misiju, svoj najviši cilj, najjače oružje svoga apostolata. Učit će, sve nas druge, kršćanskoj veledušnosti i evanđeoskom spiritualizmu: i svojom profesijom, i, još više, svojim primjerom.

Sve ćemo učiniti, da i dalje budemo plodni zvanjima. Čuvat ćemo svoja sjemeništa kao oko u glavi. Sve ćemo učiniti za njihov što skladniji razvoj i što bolju unutarnju organizaciju. Intenzivirat ćemo, koliko nam god bude moguće, naučni i odgojni život u njima. Ali ćemo, u njima, jednako brižno primijetiti i pravi crkveni duh: duh molitve, samozataje, posluha, čistoće, plemenite i svijesne discipline, duhovne ozbiljnosti, apostolskog entuzijazma. Ne će naša sjemeništa biti ni hoteli ni »studentski domovi«. Oni će biti domovi svetosti, rada, oduševljenja za Krista, ljubavi k dušama.

Naša katolička inteligencija bit će inteligencija kršćanske elite. Ne minimalistična u svome kršćanstvu, nego maksimalistična. Priznavalačka i apostolska. Sa živim osjećajom odgovornosti Bogu za sudbinu Crkve, naroda, duša. Pokršćanitelj svijeta. Sluga otkupljenoga čovječanstva. Veliki znak, u koji će mnogi gledati i na kojemu će se mnogi podizati. Prednjačit će masama; ne će ih sablažnjivati. Stavljat će Crkvi na dispoziciju uvijek nove svjetovnjačke apostole: pune sinovskog povjerenja prema Crkvi; pune nesebičnosti i kršćanskog životnog idealizma.

Kršćanstvo, katolicizam, našega puka bit će uvijek duhovski i uvijek zadahnut nadnaravnošću i vjerom. Molitven, sakramentalan, ispovjedni, euharistijski, pričesni, križni, Marijanski, papinski. Dubok po motivima. Primijenjen i konsekventan. Zreo i spreman na žrtve. Pun vjere. Ukorijenjen u svijesti otkupljenja i djetinstva Božjeg. Zaljubljen u sve, stoljetnom kršćanskom praksom posvećene,

pobožnosti, uzuse, običaje Crkve i katoličke asketske tradicije. Bez kompromisa s duhom svijeta i njegove trule i prazne životne mudrosti. Nikada samo frazerski i deklarativan.

Branit ćemo odlučno, u našemu narodu, moralne standarde kršćanstva. I urgirat ćemo ih. Unosit ćemo u naš narodni život duh evanđeoske trijeznosti i ozbiljnosti, duh pravde i ljubavi, duh ljudske i kršćanske solidarnosti i mirotvorstva, u naše kršćanske brakove i obitelji smisao za žrtvu i služenje, etos kršćanskog i ženskog dostojanstva i roditeljske odgovornosti, idealističko i altruističko, a ne hedonističko, shvaćanje seksusa i ljubavi, u našu omladinu osjećaj plemenitoga viteštva i averziju protiv svih pojava moderne dekadence. Pobijedit ćemo nemoral, razbludu, pornografiju, na svakom koraku. Na cijeni ćemo držati evanđeoski ideal djevičanstva i čistoće. Iskorijenit ćemo i iščupati psovku, a osobito bogopsovku, iz naših narodnih usta. Pobijat ćemo svagdje krive ideje autonomnog morala: morala slobodne ocjene i individualnog ukusa.

I pokoru ćemo propovijedati, kao što ju je propovijedao i Gospodin u Evanđelju. I činit ćemo pokoru. I za svoje, osobne, grijehe i za grijehe svoga naroda. Ne ćemo biti razmaženi uživači života: bit ćemo kršćani u stilu Gospodinove besjede na gori i njegovih osam blaženstava. Bit ćemo ljudi dužnosti, rada, stvaralaštva. Pomirenjem sa križevima života okajavat ćemo grijehe i otkupljivati dušu.

I bit ćemo, aktivni i oduševljeni, izvršitelji velikih Božjih osnova sa svijetom. I koncilskih osnova. I papinskih osnova. Bit ćemo, svi, apostoli Kraljevstva Božjega na zemlji. Svećenički ili lajički. Propovijedat ćemo Krista kroz katoličku štampu. Borit ćemo se, po direktivama II. vatikanskog sabora, za kršćanske društvene principe u javnom životu. Pomagat ćemo misijama: svijesni smo odgovornosti, koju prema njima na sebi nosimo, doklegod nas Bog blagosiva zvanjima ovako kao danas. Bit ćemo, — i molitvom, i kršćanskim životom, i širinom kršćanske duše i ljubavi, — propagatori ekumenizma i svetoga jedinstva. Ali uvijek na bazi samo jedne istine i samo jedne, opće, Crkve. Znamo, da smo za to predodređeni i svojom poviješću i svojim geografskim položajem. Živimo zajedno sa istočnom kršćanskom braćom. Povezani smo s njima vezama krvi i jezika.

Bit ćemo uvijek, — i u decenijima i stoljećima, što dolaze — sinovski odani Petru i papinskom Rimu. Ne ćemo napustiti linije. Ostat ćemo i dalje, kao i dosada, katolički narod. Molit ćemo se za Crkvu i za Papu. Slušat ćemo Papu. Ne ćemo biti među onima, što hoće da s njim vode polemične »dijaloge«. Ne ćemo mu dijeliti savjeta, lekcija, ukora. Ne ćemo pledirati ni za »sestrinske« ni za »autonomne« Crkve. A ni za nove, «šire» i »blaže«, formule primata, koje bi imale stegnuti njegovu inicijativu i vlast. Mi ćemo biti uvijek zamo za formulu iz Cezareje Filipove, sa Genezaretskog jezera, sa I. vatikanskog konc la. Uvijek ćemo se oko Pape okupljati; uvijek s Papom solidarizirati. Njegove parole bit će i naše parole. Njegov program i naš program. Njegov stav i naš stav. I u velikim dilemama sadašnjosti. Sadašnjosti, ali i budućnosti.

Obećajemo to danas Pavlu VI., preko našega Kardinala. Obećajemo to i našemu Kardinalu. Obvezao nas je na to Sveti Otac svojim povjerenjem. A naš je Kardinal i otišao s tom misijom, — ili, barem, i s tom misijom, — u Rim. Kao naš čovjek. Kao predstavnik jednoga živoga i savjesnoga katolicizma. Kao još jedna, — najnovija, — kopča u dugoj povijesti prijateljstva i ljubavi između papinskog Rima i katoličke Hrvatske. Da pomaže Crkvi i Papi u ove presudne i kritične dane. Ispred sviju nas. Sa svima nama.

Neka mu je sretno, našemu Kardinalu! Prate ga naše molitve. Neka u ime sviju nas pozdravi našega dragoga Svetoga Oca, Pavla VI.! On je naš. Mi smo njegovi. »Antemurale christianitatis«. Jučer, danas i sutra!

Dr Čedomil Čekada

PJEVANA MISA UZ NAJJEDNOSTAVNIJI I NAJLAKŠI NAČIN

5. ožujka prošle godine objelodanila je Sveta Kongregacija Obreda jednu novu instrukciju o glazbi u Svetom Bogoslužju — Instructio de musica in sacra Liturgia. — Taj se službeni dokumenat Crkve o glazbi u bogoslužju nadovezuje na druge crkvene dokumente, koji rade o istom predmetu: na Motu proprio Pija X., na Instructio de Musica sacra et sacra Liturgija od 3. IX 1958. na Constitutio de sacra Liturgia II Vat. Sabora, na Instructio de sacra Liturgia recte ordinanda od 26. IX 1964.

Bit ćemo uvijek, — i u decenijima i stoljećima, što dolaze — sinovski odani Petru i papinskom Rimu. Ne ćemo napustiti linije. Ostat ćemo i dalje, kao i dosada, katolički narod. Molit ćemo se za Crkvu i za Papu. Slušat ćemo Papu. Ne ćemo biti među onima, što hoće da s njim vode polemične »dijaloge«. Ne ćemo mu dijeliti savjeta, lekcija, ukora. Ne ćemo pledirati ni za »sestrinske« ni za »autonomne« Crkve. A ni za nove, «šire» i »blaže«, formule primata, koje bi imale stegnuti njegovu inicijativu i vlast. Mi ćemo biti uvijek zamo za formulu iz Cezareje Filipove, sa Genezaretskog jezera, sa I. vatikanskog koncila. Uvijek ćemo se oko Pape okupljati; uvijek s Papom solidarizirati. Njegove parole bit će i naše parole. Njegov program i naš program. Njegov stav i naš stav. I u velikim dilemama sadašnjosti. Sadašnjosti, ali i budućnosti.

Obećajemo to danas Pavlu VI., preko našega Kardinala. Obećajemo to i našemu Kardinalu. Obvezao nas je na to Sveti Otac svojim povjerenjem. A naš je Kardinal i otišao s tom misijom, — ili, barem, i s tom misijom, — u Rim. Kao naš čovjek. Kao predstavnik jednoga živoga i savjesnoga katolicizma. Kao još jedna, — najnovija, — kopča u dugoj povijesti prijateljstva i ljubavi između papinskog Rima i katoličke Hrvatske. Da pomaže Crkvi i Papi u ove presudne i kritične dane. Ispred sviju nas. Sa svima nama.

Neka mu je sretno, našemu Kardinalu! Prate ga naše molitve. Neka u ime sviju nas pozdravi našega dragoga Svetoga Oca, Pavla VI.! On je naš. Mi smo njegovi. »Antemurale christianitatis«. Jučer, danas i sutra!

Dr Čedomil Čekada

PJEVANA MISA UZ NAJJEDNOSTAVNIJI I NAJLAKŠI NAČIN

5. ožujka prošle godine objelodanila je Sveta Kongregacija Obreda jednu novu instrukciju o glazbi u Svetom Bogoslužju — Instructio de musica in sacra Liturgia. — Taj se službeni dokumenat Crkve o glazbi u bogoslužju nadovezuje na druge crkvene dokumente, koji rade o istom predmetu: na Motu proprio Pija X., na Instructio de Musica sacra et sacra Liturgija od 3. IX 1958. na Constitutio de sacra Liturgia II Vat. Sabora, na Instructio de sacra Liturgia recte ordinanda od 26. IX 1964.

U ovoj zadnjoj Instrukciji se kaže, da ona ne donosi čitavo zakonodavstvo o svetoj glazbi, nego samo postavlja glavna pravila, koja su najpotrebnija za ovo naše vrijeme i hoće da riješi neke poteškoće, koje su iskrsle kod primjenjivanja pravila o uređenju liturgije i aktivnom sudjelovanju vjernika. (Br. 2 i 3).

Moglo bi se reći, da je ova zadnja Instrukcija o glazbi u Svetom Bogoslužju osobito važna zato što omogućuje pjevanu misu na najlakši i najjednostavniji način što se može zamisliti.

Prije svega moramo naglasiti, da ova Instrukcija, kao i svi drugi dokumenti, koji raspravljaju o ovom predmetu, toplo preporučuje pjevanu misu, gdjegod se ona može ikako dolično ostvariti. Tako br. 5 kaže: »Liturgijska akcija poprima plemenitiji oblik, kad se obavlja uz pjevanje, kad službenici svih stupnjeva vrše svoje službe pjevajući, kad narod u njoj sudjeluje pjevajući. Jer na taj način se molitva ugodnije izražava, otajstvo Liturgije i njezin hijerarhijski značaj svojstven zajednici jasnije se očituje, jedinstvom pjevanja uspješnije se postiže jedinstvo srdaca, duh se sjajem svetih stvari lakše podiže na više, te čitavo liturgijsko slavlje jasnije predočuje ono slavlje, koje se odvija u svetom gradu Jeruzalemu. Zato neka pastiri duša marljivo nastoje, da se ostvari ovakav način slavljenja Euharistije.«

A br. 16 kaže »Ne može se zamisliti ništa svečanije ili ugodnije u svetim obredima, nego kad čitava sakupljena zajednica svoju vjeru i pobožnost izražava pjevanjem. Zato neka se maljivo promiče aktivno sudjelovanje čitavog naroda u pjevanju.«

Br. 27 kaže: »Što se tiče slavljenja Euharistije s narodom, osobito u nedjelje i blagdane treba dati prvenstvo pjevanoj misi, pa i više puta u isti dan.«

Ono na što upravo želimo svratiti pažnju dušobrižnika i vođa crkvenog pjevanja po našim crkvama i samostanima jest to, da ova Uputa o glazbi u Svetom Bogoslužju omogućuje pjevanu misu na najlakši i najjednostavniji način.

U br. 28 se kaže: »Neka se zadrži razlika između svečane mise, pjevane i recitirane, kako je utvrđeno Instrukcijom o Svetoj Glazbi od 3. IX 1958. prema starim i važećim liturgijskim zakonima. Ipak se za pjevanu misu radi

pastoralne koristi uvode stupnjevi sudjelovanja, da prema mogućnostima svakog skupa vjernika bude lakše misu pjevanjem učiniti svečanijom.

Stupnjevi se ipak tako postavljaju, da se prvi može upotrebljavati sam, a drugi i treći bilo cjelovit bilo djelomičan, ne smije se nikada upotrebljavati bez pravoga.«

Brojevi 29 i 30 određuju, što se u misi ima pjevati na prvom, što na drugom, a što na trećem stupnju pjevane mise.

Na pjevanoj misi prvog stupnja svećenik pjeva pozdrave: Gospodin s vama i prvu molitvu, prikaznu, i pričesnu molitvu, aklamacije kod Evanđelja, Predslovlje s dijalogom, Svet, završnu doksologiju Kanona, Oče naš s uvodom i embolizmom, Mir Gospodnji i Idite u miru, a narod pjeva odgovore.

Na pjevanoj misi drugog stupnja pjeva se sve što na misi prvog stupnja i još: Gospodine smiluj se, Slava i Jaganjče Božji, Vjerovanje i Molitva vjernika.

Na pjevanoj misi trećega stupnja pjeva se sve što na misi prvog i drugog stupnja i još: Ulazna, pričesna pjesma, pjesma poslije Čitanja, Aleluja, a mogu se slobodno pjevati ili čitati Poslanica i Evanđelje.

Crkva želi i preporuča, da se sveta misa pjeva, osobito u nedjelje i blagdane, pa i više puta u isti dan, jer misa na taj način postaje svečanija, preglednija, bolje se doživljuje i donosi veći plod dušama. Ipak se mora priznati, da nije uvijek lako pjevati čitavu misu, sve njezine dijelove: dovoljno neizvježbani pjevači i puk, pomanjkanje glasova, neodgojenost vjernika, ograničenost vremena, prevelika zima, ili vrućina, opasnost od oduljivanja, itd. I evo Crkva u takvim slučajevima daje mogućnost ovom Instrukcijom, da uz minimalni napor i uz najmanje muzičke sposobnosti misa ipak bude svečanija, preglednija i ugodnija, t. j. da se pjeva barem po prvom stupnju pjevane mise, da naime svećenik pjeva ono što na njega spada, a narod da pjeva samo odgovore, aklamacije i amen na svršetku molitava.

Svećenik pjeva pozdrave: Gospodin s Vama, molitve, aklamacije prije Prefacije, Prefaciju, Oče naš, Idite u miru, a narod samo pjeva odgovore. Za taj stupanj pjevane mise ne treba zaista nikakvog zbora. Pa čak iako ne dobije odgovor na pozdrave i aklamacije svježim glasovima izvježbanih pjevača, nego slabim glasovima običnog puka, pa

čak niti sasvim notalno ispravno, misa će ipak biti svečanija i ugodnija. Tri pjevane molitve postanu razgovjetnije, njihov smisao se bolje doživi, aklamacija prije Prefacije uvijek djeluju svečano i ugodno, Prefacija pjevana je vječno lijepa i nikada ne može postati dosadna. Sadržajno Prefacija je obično kratki, veoma sažeti smisao čitavog blagdana i otajstva, koji se slavi, pa kad se pjeva, jače se usječe u dušu i srce. Pjevani »Idite u miru« daje svečani i ugodni finale svetoj misi. Naravno cjeloviti učinak pjevane mise prvog stupnja bit će tim veći i ugodniji, što svećenik ima ljepši glas, što točnije pjeva. Ali s osrednjim glasom svećenika, misa će dobiti svečaniji i ugodniji karakter, samo ako pjeva razgovjetno, iz duše, bez žurbe.

Zašto dakle da lišavamo misu ovog sjaja, u koji je Crkva želi zaodjenuti? Zašto da lišavamo misu jačeg i spasonosnijeg učinka, koji bi mogla imati? Zašto ne bismo često prakticirali ovaj prvi stupanj pjevane mise, kad je to tako lako! Dosta bi bilo, da svećenik prije mise s par riječi rastumači misne tekstove, da upozori i potakne vjernike: Ja ću dijelove mise, koji na mene spadaju pjevati, a vi samo odgovarajte pjevajući: I s duhom tvojim, Amen, Imamo kod Gospodina, Dostojno je i pravedno, Bogu hvala. Ovim načinom misa bi se vrlo malo, ili gotovo ništa odužila, osobito ako bi svećenik ispravno pjevao ne odugovlačeći, kao što i zahtjeva estetika grgurskog pjevanja.

Ovaj način pjevane mise mogao bi se primijeniti u raznim zgodama. Na pr. kad je radi kojekakvih uzroka oskudica pjevača, kad vlada velika zima ili vrućina, kad veća pastoralna korist traži da se misa ne odulji, da joj ipak damo svečanost i sjaj, koliko je moguće.

U gradskim dobro posjećenim crkvama, bilo župskim, bilo samostanskim, po dosadašnjoj praksi bila bi samo jedna pjevana misa ili župska ili konventualna. Sve ostale mise su tihe. Zašto ne bismo učinili, što do nas stoji, da i vjernici koji dolaze na druge mise, bolje osjete otajstvo, koje se slavi, da dožive blagdan, da se u njima razbude pobožni osjećaji i dobre odluke? Jer Instrukcija u br. 46 kaže: Magna est musicae sacrae efficacia ad fidelium pietatem alendam - sveta glazba vrši veliki utjecaj na njegovanje pobožnosti vjernika -.

Pjevana misa prvog stupnja mogla bi se upotrebljavati često, a u nekim prilikama i stalno: na pr. na nekim misama u gradskim crkvama kao što smo prije rekli. Ali ona

bi se mogla upotrebljavati kao početna i privremena faza u uvođenje vjernika u sve veće i potpuno sudjelovanje u svetoj misi. Jer ne smijemo zaboraviti, da sudjelovanje naroda, ne samo unutarnje nego i vanjsko, ostaje cilj pastoralne brige svakoga svećenika, kako to govori Instrukcija u br. 16: »Primjernom katehezom i vježbama neka se narod postepeno uvodi u sve veće, pače u puno sudjelovanje u onomu, što na njega spada.«

Ova Instrukcija doista dozvoljava, da se neki dijelovi mise, koji spadaju na vjernike mogu povjeriti zboru, da ih pjeva (br. 16 c), osobito ako vjernici još nijesu dovoljno poučeni ili ako je pjevanje višeglasno, ali izričito zabranjuje, da zbor sve pjeva, a narod da šuti: Probandus autem non est usus tribuendi uni scholae cantorum universum cantum totius »Proprii« totiusque »Ordinarii«, populo a patricipatione in cantu penitus excluso — nikako se ne odobrava običaj, da zbor pjeva sve nepromjenljive i promjenljive dijelove mise, i da se narod potpuno isključi iz pjevanja.

Crkvi je poslije II. Vatikanskog Sabora do toga, da svaki svećenik tako celebrira svetu misu, da ona bude vjernicima što korisnija, što plodonosnija, da uvijek bude što je moguće svečanija i sa što potpunijim učešćem Božjega puka. To svakako treba da bude briga i svakog savjesnog svećenika.

P. Milan Šesnić O. P.

SVETOPISEMSKA RAZLAGA MAŠNIH DELOV

(nadaljevanje)

DUHOVNIŠKI BLAGOSLOV

Morda zlepa ni kako duhovniško opravilo vsebinsko tako izvotljeno kot delitev blagoslova. Blagoslavljamo vse, ne da bi se prav zavedali, kaj blagoslov je in kaz z njim naklanjamo ljudem ali stvarem. Blagoslov ni zakrament in zato ne učinkuje ex opere operato. Blagoslov je zakramental. V nas učinkuje le toliko, kolikor z njim sodelujemo in s kakšno dispozicijo ga sprejemamo. Nevernim blagoslov ne pomeni nič, lahkovernim pa včasnih preveč. Zanje je nekaka magična sila, ki naj dela čudeže. Blagoslovljen predmet postane trdnjava njihove varnosti. Če bi to zau-

bi se mogla upotrebljavati kao početna i privremena faza u uvođenje vjernika u sve veće i potpuno sudjelovanje u svetoj misi. Jer ne smijemo zaboraviti, da sudjelovanje naroda, ne samo unutarnje nego i vanjsko, ostaje cilj pastoralne brige svakoga svećenika, kako to govori Instrukcija u br. 16: »Primjernom katehezom i vježbama neka se narod postepeno uvodi u sve veće, pače u puno sudjelovanje u onomu, što na njega spada.«

Ova Instrukcija doista dozvoljava, da se neki dijelovi mise, koji spadaju na vjernike mogu povjeriti zboru, da ih pjeva (br. 16 c), osobito ako vjernici još nijesu dovoljno poučeni ili ako je pjevanje višeglasno, ali izričito zabranjuje, da zbor sve pjeva, a narod da šuti: Probandus autem non est usus tribuendi uni scholae cantorum universum cantum totius »Proprii« totiusque »Ordinarii«, populo a patricipatione in cantu penitus excluso — nikako se ne odobrava običaj, da zbor pjeva sve nepromjenljive i promjenljive dijelove mise, i da se narod potpuno isključi iz pjevanja.

Crkvi je poslije II. Vatikanskog Sabora do toga, da svaki svećenik tako celebrira svetu misu, da ona bude vjernicima što korisnija, što plodonosnija, da uvijek bude što je moguće svečanija i sa što potpunijim učešćem Božjega puka. To svakako treba da bude briga i svakog savjesnog svećenika.

P. Milan Šesnić O. P.

SVETOPISEMSKA RAZLAGA MAŠNIH DELOV
(nadaljevanje)

DUHOVNIŠKI BLAGOSLOV

Morda zlepa ni kako duhovniško opravilo vsebinsko tako izvotljeno kot delitev blagoslova. Blagoslavljamo vse, ne da bi se prav zavedali, kaj blagoslov je in kaz z njim naklanjamo ljudem ali stvarem. Blagoslov ni zakrament in zato ne učinkuje ex opere operato. Blagoslov je zakramental. V nas učinkuje le toliko, kolikor z njim sodelujemo in s kakšno dispozicijo ga sprejemamo. Nevernim blagoslov ne pomeni nič, lahkovernim pa včasnih preveč. Zanje je nekaka magična sila, ki naj dela čudeže. Blagoslovljen predmet postane trdnjava njihove varnosti. Če bi to zau-

panje izhajalo iz vere, bi bilo vse v redu. Ker pa v blagoslovljenem predmetu vidijo inkarnacijo nevidne sile, menijo, da mora učinkovati ex opere operato. Vendar blagoslov ni brez vsebine. To bi se pokazalo najbolje, če bi Cerkev blagoslovila kakšno odvratno stvar, na primer orožje. To bi vzbudilo v mnogih začudenje, različno tolmačenje, razočaranje. Ali bi videli ljudje v tem samo soglasje Cerkve s tistim, ki bo orožje uporabljal, torej odobravanje njegovih dejanj, ali še kaj več? V blagoslovu bi nabrž slutili podelitev neke skrivnosne sile in bi bili zato ogorčeni. Blagoslov le nekaj pomeni. Kaj pa, nam bo povedalo razodetje, saj je spadal blagoslov že k bistvu starozaveznih bogoslužnih dejanj. Duhovniški blagoslov pri maši je notraje povezan z daritvijo, zato je prav, da spoznamo njegovo polno vrednost in jo v celoti izrabimo. To je važno posebej sedaj, ko je odpravljen blagoslov z Najsvetejšim po maši. Kdor bo polnovrednost duhovniškega blagoslova pri maši pravilno dojel, ne bo tožil po odpravljenem blagoslovu z Najsvetejšim.

Čeprav je duhovniški blagoslov pri maši v notranji zvezi z evharistično daritvijo, ni bil vedno v navadi. V sedanji obliki ga poznamo od leta 1230, ko ga je uzakonila sinoda v Albi. Sprava so delili blagoslov po maši samo škofje in to med potjo, ko so odhajali od oltarja. Škof je med potjo polagaj ljudem roke na glavo, ko so prednjim klečali in jih blagoslavljal. Nekatere krajevne sinode so tak blagoslov dovolile tudi duhovnikom, kar je veljalo zlasti za severne kraje, vendar je karoliško pravo te privilegije odpravilo, ker je hotelo zaščititi pravice škofov. Kljub tem prepovedim se je duhovnikov blagoslov v galikanskem obredu vedno obdržal. Duhovnik ga je podelil neposredno po očenašu. V samostanih, zaradi velikega števila maš, menihi niso podeljevali zadnjega blagoslova zato, ker se teh »zasebnih« maš navadno ni nihče udeleževal. Mašo so končali z odslovitveno formulo in nato zapustili oltar, kot je še danes običaj pri kartuzijanih. Redovniki, razen kartuzijanov, so nasplošno zelo pozno uvedli duhovnikov blagoslov pri maši. Ker takrat še ni bilo enotne formule, so se posluževali krajevnih navad in upotrebljali tiste formule, ki so jih rabili duhovniki pri privatni delitvi blagoslova. Od 12. stoletja dalje duhovniki niso več delili blagoslova pri odhodu od oltarja, ampak je bil blagoslov že zraščen z mašnim obredom. V 14. stoletju pride v rabo tudi

enotna formula. Posneta je bila po formuli škofove pontifikalne maše. Razlika med škofovim in duhovnikovim blagoslom je bila samo v tem, da je škof delil blagoslov s prosto roko, duhovnik pa s kakim posvečenim predmetom, morda z relikvijo, ki je bila med mašo na oltarju, s križem, pateno ali korporalom.

Kakšna je vsebina blagoslova v luči razodetja? Kako je blagoslov notranje povezan z evharistično daritvijo in kaj nam naklanja?

V svetem pismu pogosto naletimo na blagoslov. U stari zavezi je bila raba blagoslova nekaj vsakdanjega, ne samo v bogoslužju, ampak tudi v zasebnem življenju. Blagoslov ni bil izključen privilegij duhovnikov, ampak je bil vsak človek nosilec blagoslova in zato tudi njegov posredovalec. Če se je moral kdo komu zahvaliti za izkazano dobroto, mu ni rekel hvala, ampak ga je v znak hvaležnosti blagoslovil. Tudi na pozdrav pri srečanju, se je odgovor pogosto glasil: »Naj ti bo dan v mir in blagoslov! (prim.: Rut 2, 4. 5 Ps 118, 26; Lk 10, 5; 24, 36). Tako pogosto so blagoslavljali drug drugega, da je bil izraz »blagosloviti koga«, domala enako v rabi kot »pozdraviti koga«, »zahvaliti se komu«, toda blagoslov vendarle ni bil sinonim za hvaležnost ali za odzdrav. Blagoslov je pomenil mnogo več. Blagoslov je pomenil življensko silo, moč, sposobnost. Ta sila je bila, po prepričanju Izraelcev, nekaj stvarnega kot hrana ali premoženje ali orožje. Imela je svojo substanco in je mogla stvarno učinkovati. Nje nosilec ni bil samo človek, ampak tudi človeška skupnost kot družina ali narod, pa tudi živina, polje, travnik, vinograd. »Tako govori Gospod: 'Če v grozdu najdeš še sok, se potlej reče: Ne pogubi ga, ker je blagoslov v njem!« (Iz 65, 8). Tudi človek ima v sebi sposobnost s katero more vplivati na življenje. Ker more zaploditi novo življenje, so ga pojmovali kot bitje, ki more življensko sposobnost in zato tudi blagoslov, posredovati drugim. Blagoslov v izvirnem pomenu je sposobnost katero podeli človek bližnjemu z namenom da ga okrepi, osreči in življensko usposobi. Podeliti sposobnost, ki naredi človeka močnega, premožnega, srečnega, se pravi človeka blagosloviti. Bistvo blagoslova je torej v podelitvi neke stvarnosti, ki more imeti dobre učinke.

Od kod izvira to trdno prepričanje o življensko moč blagoslova?

Ker so imeli Izraelci Jahveja za edino pravega Boga in za Gospodarja življenja, so verovali, da izhaja ves blagoslov od Jahveja. Jahve je živi Bog. On je vir življenja. Človek prejme življenje od Boga. Vsak človek je blagoslovljen toliko, kolikor je sprejel življensko silo od Boga. Da se nekateri odlikujejo od drugih in so nad njimi, je to zato, ker so prejeli večji blagoslov, poseben blagoslov. Vse kar pride v območje božanstva prejme stvarnost in zato more učinkovati. Življenska sila in posredovalna moč, kar je v bistvu blagoslov, sta v zvezi z božanstvom in zato resnična stvarnost. Učinkovitost blagoslova izhaja iz njegove notranje zveze z virom življenja, z božanstvom. Od tod izhaja tudi njegova nepreklicnost. Blagoslov se ne more vzeti nazaj, ker se življenska sila ne vrača v človeka. Tu je utemeljena Izakova stiska. Blagoslov za katerega ga je opeharil Jakob, ne more preklicati in podeliti Ezavu (1 Mojz 27, 25 sl.). Kdor je bil brez blagoslova, je bil oropan življenske sreče, premoženja in blagostanja. Nad njim je viselo prekletstvo in mu spodneslo sleherni življenski napor po zboljšanju položaja. Tak je bil Savel. On ni uspel nikjer, ker je bilo izčeno nad njim prekletstvo, nasprotno pa je David povsod uspel, ker je bil z njim blagoslov. Če je bil kdo v življenju srečen in je bil premožen, zdrav ter podjeten, so to pojmovali kot manifestacijo blagoslova, katerega poseduje. Ako je kralj užival božji blagoslov, se je to pokazalo v materialnem blagostanju dežele in posameznikov. Porastla je tudi duhovnost, vera in morala. Kraljev blagoslov se je raztegnil tudi na reči živino, polje, vinograd. Enako tudi prekletstvo ni obstalo samo na človeku, ampak se je kot blagoslov raztezalo na stvari in deželo (prim. 5 Mojz 21, 22. 23).

Blagoslov je bil resnična ustvarjalna sila, vir življenja in življenskih uspehov. V stari zavezi je bila bolj poudarjena materialna stran blagoslova kot telesno zdravje, dolgo življenje, obilje otrok, premoženje, zunanji mir, oblast; v novi zavezi pa stopijo v ospredje mesijanske dobrine. Kakor so bile v stari zavezi materialne dobrine zunanji izraz blagoslova, tako v novi zavezi materialne dobrine prav nič ne dokazujejo posest blagoslova. Mesijanske dobrine se morejo ostvariti mimo materialnih dobrin. Uspevati morejo celo tam, kjer jim je okolje nasprotno, sovražno. »Blagor njim, ki so zaradi pravice preganjani, zakaj njih je nebeško kraljestvo« (Mt 5, 10. 11; Lk 6, 22). Skupni izraz

mesijanskih dobrin je »božje kraljestvo« (prim.: Mt 25, 34; Mr 10, 17. 23). Ostvaritev mesijanskih dobrin je osebno združenje s Kristusom, s čimer ni dano samo poroštvo večnega življenja, ampak je večno življenje: »In to je pričevanje, da nam je Bog dal večno življenje in je to življenje v njegovem Sinu. Kdor ima Sina, ima življenje. Kdor nima božjega Sina, nima življenja« (1 Jan 5, 11. 12; Jan 17, 3; 3 — 5. 36). Popolno združenje s Kristusom se bo ostvarilo v onostranstvu, toda po veri in ljubezni smo združeni s Kristusom že sedaj, zato je že sedaj v nas večno življenje. »Kdor veruje v Sina ima večno življenje« (Jan 3, 36). Združenje s Kristusom je vir blagoslova, iz blagoslova pa izvirajo mesijanske dobrine. Kakšne so te dobrine konkretno, pove starozavezno razodetje, kjer v kontekstu blagoslov pomeni:

a) mesjanske obljube, ki naj prikličejo v spomin čudeže v puščavi. »Jedli so in se zelo nasitili, izpolnil jim je njih poželjenje« (Ps 78, 29; 105, 40).
b) Božjo pomoč, ki se bo izkazala zlasti v času narodne nesreče, stiske, poraza. »V času nesreče ne bodo osramočeni, v dneh lakote bodo nasičeni« (Ps 37, 19; prim.: Ps 81, 17; 5 Mojz 14, 29; 26, 12; Joel 2, 26).
c) Obilje zemeljskih dobrin v Obljubljeni deželi (prim.: 5 Mojz 6, 11; 11, 15; 31, 20; Neh 9, 25; Iz 49, 10; Ps 132, 15).

Tudi v novi zavezi je nasičenje lačnih eden od Gospodovih blagrov in ima tipičen mesijanski značaj (Mt 5, 6; Lk 6, 21). V Razodetju pa pomeni izraz »biti nasičen in odžejan« izpolnjenje vseh želja, nebeško blaženost (Raz 7, 16).

Blagoslov so v svetopisemskih časnih podeljevali s kretnjami ali zgolj z izgovarjanjem besedi. Včasih je bilo oboje hkrati. Kretnje so bile različne. Izrael je blagoslovil sinova Efraima in Manaseja tako, da je dvignil svojo desnico in jo položil na Efraimovo glavo, svojo levico pa na Manasejevo glavo, križem držeč svoji roki (prim. 1 Mojz 48, 14). Izak je opeharjenega Ezava najprej poljubil in šele nato blagoslovil z besedami (1 Mojz 27, 27). Podeljevanje blagoslova s poljubom je bil na Vzhodu v navadi zlasti pri srečanju (4 Kralj 4, 29). Z besedami izražen blagoslov ni-

kakor ni bil samo preprosto voščilo za srečno prihodnost. Besede so bile več kot želje. Besede, izgovorjene ob blagoslovu, so izražale stvarnost. Imele so moč, da so priklicale v bivanje, kar so izražale. Podelitev blagoslova je pomenilo ostvaritev tega, kar besede pomenijo. Jakob je blagoslovil vsakega sina z njemu primernim blagoslovom (1 Mojz 49, 1 sl.) in očetov blagoslov je utvrdil hiše njegovim otrokom (prim. Sir 3, 9). Tudi duhovnikov pogled kvišku pred blagoslovom, so alegorično razlagali. Kakor je Jezus blagoslovil apostole pred vnebohodom s povzdignjenimi rokami (Lk 24, 50) tako blagoslavlja tudi duhovnik vernike pred odhodom od oltarja.

Ker je blagoslov zajemal iz božjega vira in je naklanjal verske vrednote, ni čudno, če je bil vedno sestavni del bogoslužnih dejanj. Duhovniki so blagoslavljali prihajajoče v tempelj k daritvi. Potem ko so ljudje odmolili neke vrste splošno spoved (prim. Ps 15), jih je duhovnik na tempeljskem pragu blagoslovil, nato pa pustil v svetišče. Po opravljenem bogoslužju je ljudstvo spet čakalo v tempeljski veži na duhovnikov blagoslov (prim. Lk 1, 21. 22). Bogoslužje je bilo najprimernejša prilika za delitev blagoslova, zato je vljal rek: »Blagoslavljajmo vas iz hiše Gospodove!« (Ps 118, 26 b).

Zraščenost blagoslova z bogoslužjem je v razodetju izpričana, zato je tudi duhovnikov blagoslov po maši umesten in svetopisemsko utemeljen. Najprej se moramo živo zavedati, da duhovnikov blagoslov po maši niso prazne besede niti ne dobre želje za človekov življenski uspeh, ampak besede, ki izražajo stvarnost. Blagoslov dejansko podeljuje mesijanske dobrine. Ker novozavezni blagoslov niso materialne dobrine, ampak duhovne, nas vsakokratni blagoslov zbližuje z Bogom. Blagoslov podeljuje moč za rast v duhovnem življenju, odstranjuje ovire milosti in jo krepi, množi mesijanske dobrine. Pri maši smo poslušali božjo besedo in opravili sveto daritev. Razodetje se je med nami poostvarilo. Mistična usmrtitev je izvršena, Kristusova daritvena volja izpričana in ostvarjena, sprava z Bogom zadobljena. Ker smo dosegli spravo z Bogom, smo Bogu mnogo bližnji kot pred mašo. Biti Bogu blizu, se pravi, biti blizu viru življenja in blagoslova, zato je umestno, da duhovnik neposredno po pridobljeni spravi z Bogom seže po viru življenja in kot delivec božjih skrivnosti (prim. 1 Kor 4, 1) da blagoslov. Blagoslov nas približa Bogu, ne

samo zato, ker nam nekaj božjega podeli, ampak zato ker je Bog vir blagoslova. Nauk o blagoslovu nas poleg dobrin, ki jih z blagoslovom prejemamo pouči tudi o Bogu, viru blagoslova in o duhovniku kot njegovem posredovalcu. Bog je vir nadnaravnega življenja. Kakor so v stari zavezi verovali, da je vse življenje od Boga, tako verujemo v novi zavezi, da ni nadnaravnega življenja brez Boga. »Jaz sem zato prišel, da bi imeli življenja in ga imeli v izobilju« (Jan 10, 10). To je nadnaravno življenje milosti in otroštva božjega, kar prihaja samo od Boga. Duhovnik se imenuje božji služabnik (5 Mojz 10, 8) in oskrbnik božjih skrivnosti (1 Kor 4, 1). Starozavezno besedo »kohen« izvajamo iz akadskega debla 'kun', kar pomeni: stati, vzravnano se držati. Duhovnik je torej tisti, ki stoji pred Bogom. Pred njim stoji zato, da mu služi in ga časti. Duhovnik je samo posredovalec božjega življenja. V tej funkciji se zlasti lepo iskaže pri delitvi blagoslova, ko zajema iz božjega in naklanja vernikom. Duhovnik je najbliži Bogu, viru blagoslova, zato tudi njegov najboljši posredovalec. On ne zajema iz svojega, ampak »iz njegove polnosti vsi prejemamo milost na milost« (Jan 1, 16). Ker je blagoslov resnična duhovna stvarnost, njegov učinek v nas ni prazen (prim. 1 Kor 15, 10), ampak se stopnjuje po meri našega sodelovanja z njim.

GOSPOD Z VAMI

Svetopisemski izraz 'Gospod z vami' pri maši ne pomeni pozdrav, ampak je dobil značaj nagovora. Kadar se z njim obračamo k vernikom, ga uporabljamo namesto zvalnika (vokativa), zato bi ga po smislu mogli izraziti tudi: 'O kristajni' ali 'Dragi verniki'. Z izrazom hočemo vernike vzdramiti. Pripraviti jih hočemo na sledečo akcijo, zato ima izraz ustrezno mesto tik pred prošnjo. Z izrazom 'Gospod z vami' ljudstvo nagovorimo, takoj za tem pa pokličemo k molitvi. Značaj nagovora je posebno viden v dialogiziranih vzklikih pred predglasjem. Pred 'Kvišku srca' vernike vzdramimo. Z nagovorom 'Gospod z vami' jih hočemo reči: pripravite se, da boste povzdignili svoja srca k Bogu! Vzdramite se, daritev se približuje! Podobno je na koncu maše, pred blagoslovom. Blagoslov je nekaj velikega. Po opravljeni daritvi in zadobljeni spravi z Bogom, nam bo Bog z blagoslovom naklonil moč za krščansko živ-

ljenje. Nagovor vernike drami. Njih pozornost obrača na to, kar bo sledilo in s tem pripravlja dispozicijo za sprejem blagoslova. Tak je liturgični pomen nagovora. Svetopisemski je glovlji in se lepo sklada z evharistično daritvijo.

Izraz 'Gospod z vami' je bil pogost pozdrav v svetopisemskih časih. Ko je prišel Booz iz Betlehema pogledat žanjce na njivo, jim je rekel: »Gospod z vami!« (Rut 2, 4). Pozdrav je torej liturgija dobesedno povzela iz svetega pisma, ne pa odzdrav. Žanjci so odgovorili Boozu: »Gospod te blagoslovi!« (Rut 4, 5). Navadno se je odzdrav glasil: »In tudi s teboj!«, tako kot se pravilno glasi v današnji angleščini 'And also with you'.

Naš odzdrav 'In s tvojim duhom', prirejen po latinskem 'Et cum spiritu tuo', je sicer v skladu z razodetjem, čeprav in dobesedno iz njega povzet kot pozdrav. Naš odzdrav pove manj kot izvirni 'In tudi s teboj'. Odzdrav 'In s tvojim duhom' ne izrazi stvarne, bitne božje navzočnosti kot jo vsebuje izvirni pomen. Z odgovorom ne izpovedujemo reznice, da je Bog duh in da je med nami pričujoč kot duh. Odgovor ne podčrtava božje eksistence, kakor da je vse človekovo bivanje in življenje odvisno od Boga in je človek od vseh strani obdan od Boga kot se izražajo Apostolska dela: »Zakaj v njem živimo in se gibljemo in smo« (Apd 17, 28). Da z odgovorom ne mislimo na božjo eksistenco, pričajo tudi prevodi živih jezikov. Nihče ni izraza 'duhom' zapisal z veliko, kar bi moral, če bi bila mišljenja tretja božja oseba, Sv. Duh, ali eksistenca Boga kot taka, ki je duhovne narave.

Kakšna je vsebina odzdrava, najbolje pojasni primera. Kakor umrli pisatelj živi naprej v svojih delih ali filozof v svojih idejah, tako živi Bog v svojem razodetju. Kdor sprejme razodetje za življensko vodilo, živi v duhu, ki veje iz razodetja. Mi živimo v duhu evangelija, če svoje življenje vskladimo z evangeljsko normo. Iz razodetja veje božji duh. Kdor se njega navzame, se pobožî. Duh evangeljske resnice nas vodi h Kristusu, ki je Resnica, duh evangeljske provice nas vodi k njemu, ki je Pot, duh vere nas povezuje z Bogom, ki je Življenje (prim. Jan 14, 6). Tako nas Kristusov duh notranje preobrazuje, dviga in posvečuje. Z odzdravom 'In s tvojim duhom' želimo bližnjemu, da bi mu bil duh božji življensko vodilo in moč pri duhovni rasti. To je brez dvoma lepa vsebina, vendar ne izraža izčrpno svetopisemskega pomena.

Svetopisemski pozdrav 'Gospod z vami' z odgovorom 'In tudi s teboj' kaže najprej in predvsem na božjo eksistenco. Temeljna misel pozdravlja je prepričanje, da je Bog stvarno in osebno med nami navzoč. Ne gre samo za neko umsko spoznanje, da biva Bog, niti ne za resnico, da je človek od vseh strani obdan od Boga, ampak za prepričnaje, da je Bog med nami osebno navzoč. Ko je Bog poklical Mojzesa in mu obljubil pomoč pri izhodu iz Egipta, se mu je takole predstavil: »Jaz sem Jahve. Povej egiptovskemu kralju...« (2 Mojz 6, 29). Prva beseda, ki jo je Bog spregovoril je izredno važna. Bog se je razodel tako, da je spregovoril: »Jaz sem.« Kadar koli srečamo v svetem pismu poleg pomožnika še osebni zaimek 'jaz' če Bog govori o sebi, to ni nikak stilistični pleonazem, ampak pomeni taka govorica stvarno, osebno navzočnost Boga. Osebno navzočnost Boga izrazi sveto pismo z osebnim zaimkom ali z imenom Jahve. Tak način izražanja je v novi zavezi značilen zlasti za evangelista Janeza. Ko je prišla tolpa nad Jezusa v Getzemani, jim Jezus reče: »Jaz sem« (Jan 18, 5). Ko so apostoli zagledali Jezusa ko je hodil po morju in se prestrašili, jih Jezus pomiri z besedo: »Jaz sem« (Mt 14, 27; Mr 6, 50; 14, 62; Jan 6, 20; 8, 24. 28). Tu ne gre samo za identifikacijo, ampak za razodetje božje moči in osebne pričujočnosti. Tudi angel zagotavlja Mariji: »Gospod je s teboj« (Lk 1, 28). Bog je najbolj gotova stvarnost in tudi najbolj intimno navzoč. Bog je tako realna osebnost kakor sem sam. To je temeljno prepričanje svetega pisma. Iz tega prepričanja izhaja zaupanje, da se bo Bog zavzel za človekovo usodo. Bog je dejaven, ne mrtev idol. To prepričanje je navdihnilo vso starozavezno molitev. Ves psalterij je prežet s prepričanjem, da je »Gospod moja skala, moja grad, moj osvoboditelj, moja pečina, kamor se zatekam, moj ščit, rog moje rešitve, moja obramba« (Ps 18, 3; 19, 15; 26, 1; 31, 4 itd.).

Pozdrav 'Gospod z vami' izraža resnico, da je Bog osebno navzoč. Bog ni oddaljeno in človeku nedostopno bitje. Kljub svoji vseobsežnosti nam je blizu, je med nami. Bog je osebno navzoč zato, ker se zanima za nas. Bog se zanima za našo usodo in sopa v našo obrambo. S tem pozdravom so ljudje opozarjali drug drugega na to temeljno resnico o Bogu, hkrati pa z znaki vljudnosti ob pozdravu vlivali zaupanje v Boga.

Ta pozdrav je nadvse umesten pri maši. Ali ni pri maši Bog stvarno, čeprav zakramentalno navzoč? Ali ni Bog trakrat res med nami in prihaja celo v nas (prim. Gal 2, 20)? To je res, saj je maša stvarna, čeprav skrivnostna usmrtitev Kristusa, Boga. Pozdrav 'Gospod z vami' nam stvarno navzočnost Kristusovo tudi v besedi zagotovi.

POLJUB OLTARJA

Bogoslužje se pri opravljanju svetih dejanj ne poslužuje samo govorjene besede, ampak tudi različnih kretenj. Kretnje so nema govorica, vendar natranje doživljanje dostikrat krepkeje izražajo kakor besede. Znjimi podkrepimo smisel besedi ali pa izražamo to, kar se z besedami niti povedati ne da. Tako klečanje krepkeje izraža skrušenost kot zgolj ustna izpoved. Čustvo ljubezni pa z besedo niti izraziti ne moremo. Medsebojno duhovno edinost in povezanost izrazimo z objemom, pripadnos nekomu, z ustrezno ljubeznijo, pa s poljubom.

Kretnje so naravne spremljevalke kultnik dejanj. Vsak kult jih pozna, posebno pa so bile bogate in smiselne v izraelski liturgiji. Orientalski človek je vedno razodeval svoj živahni značaj s kretnjami. Zamah z roko, skomig z rameni, priklon glave ali namig z očmi niso bili samo redni spremljevalci govorjene besede, ampak so izražali najbolj delikatne odtenke mišljenja, to, kar se z besedo sploh izraziti ni moglo. Izraelski človek je v razgovoru vedno uporabljal kretnje. Z njimi je tolmačil smisel besedi, jih podkrepljeval in oživljal. Emfazo v stavku ni izražal z glasom, ampak s kretnjami.

Pri bogoslužju je na različne načine izražal izraelski človek podrejenost Bogu. Priklon z glavo ali s telesom, je pomenil pokorščino, spoštovanje, češčenje. Ko je Abraham zagledal tri goste, jim je tekel naproti in se v znak spoštovanja pred njimi priklonil do zemlje (1 Mojz 18, 2). Ležanje na obrazu (prostracija) je bilo znamenje najglobje pokorščine, kakršno so izkazovali samo kraljem in božanstvu (prim. Ezek 1, 28 c). Klečanje je bila splošna drža pri molitvi (3 Kralj 8, 54; Dan 6, 10; Lk 22, 41) in povzdigovanje ali razprostritev rok izraz prošnje, naslovljene na Boga, kar spričuje psalmist: »Sliši glas moje prošnje, ko vpijem k tebi, ko dvigam svoje roke k tvojemu svetemu templju«

Pss 28, 2; 47, 2; 3 Kralj 8, 54). Pogled z očmi je mogel pomeniti vpoklic. Pogled navzgor pa je bil izraz zaupne molitve (Mr 6, 41). Veselje je razodeval ples (2 Mojz 15, 20; 1 Kralj 1, 11; Jer 31, 4) ali ploskanje z rokami (Ps 47, 1; Iz 55, 12). Izraz ljubezni je bil poljub. Vendar poljub ni bil samo dokaz čustvene navezanosti na osebo, ampak je imel še globlji pomen.

Poljub je bil: a) znamenje ljubezni, ki je plamtela med člani družine ali bližnjega sorodstva. Izak je najprej poljubil Ezava, nato ga je blagoslovil (1Mojz 27, 26; Rut 1, 9; 3 Kralja 19, 20). Ko je Jakob prišel snubit Rahelo, mu je stric Laban pritekel naproti, ga objel in poljubil ter privedel v svojo hišo (1 Mojz 29, 13). Goste so sprejemali v hišes poljubom (prim. Lk 7, 45). Poljubljali so se na ustnice, navadno pa na lica ali vrat. Učenici so učiteljem poljubljali roke, obleko ali celo noge. Mladi so pri srečanju starejšim poljubljali roke, nižji svoje predstojnike, žena možu roko ali brado. Poljub je izražal medsebojno navezanost. Bil je zunanji dokaz ljubezni, ki je povezovala člane drušine ali sorodstva v trdno skupnost.

b) Poljub je izražal tudi pokorščino in podrejenost višnjemu. Poljub nižjega višnjemu je pomenil, da se mu svobodno podreja in mu hoče služiti. V drugem psalmu uči psalmist vladarje zemlje, naj služijo Gospodu v strahu in se mu s trepetom klanjajo (prim. Ps 2, 12). V izvirnem besedilu se glasi 'našqû bar', kar pomeni: poljubite sina! Poljubiti koga, na primer noge kralju, je pomenilo na Vzhodu, podvreči se mu, spoštovati ga. Poljub je torej priznanje odvisnosti od višnjega.

c) Poljub je imel tudi religiozen pomen. S poljubi so se Kanaanci oklepali malikov in jim izkazovali češčenje. Poljub je bil kultno dejanje. Zato je Jehu pri iztrebljenju malikovanja naredil sklep, da ne bo pobil tistih, ki niso pripogibali kolen pred Baalom in katerih usta ga niso poljubljala (3 Kralj 19, 18). Malikovanje je bilo združeno s poltenostjo in počutno naslado. To izprijenost je pravoverno judovstvo odpravilo, zato je tudi poljub dobil novo vsebino. Poljub ni več izražal izživljanje počutnosti v službi božanstva, ampak samo zvezo z božanstvom, privrženost in odvisnost. Zunanja oblika je ostala, menjala se je le vsebina. Poljub v religioznem območju pomeni zvezo z Bogom in bratovsko zvezo tistih, ki jih povezuje Kristusova ljubezen med seboj. Sveti poljub ali poljub ljubezni, kakor

ga razglaša apostol Pavel (1 Kor 16, 20), pomeni zvezo s Kristusom in bratosvsko zvezo tistih, ki so po ljubezni združeni s Kristusom. »Pozdravite se med seboj s poljubom ljubezni« (1 Pet 5, 15), pomeni: bodite med seboj eno, bodite zveza svetih!

Poljub oltarja pomeni zvezo s Kristusom. Kako smisleno si stojita nasproti, v obnovljenem obredu maše, dva poljuba: poljub na začetku maše in na koncu. Poljub na začetku maše pristup h Kristusu, na koncu pa odhod od Njega kot spravne žrtve. Poljub oltarja ne pomeni slovo od Kristusa, ampak da se je zveza z njim stvarno utrdila. Poljub na koncu maše pomeni samo slovo od oltarja (žrtvenika) in ponovno, poglobljeno zvezo s Kristusom. Poljub ni toliko izraz ljubezni kolikor stvarne zveze s Kritusom. Ker pa je Kristus vir ljubezni, se človek zaradi zveze z njim tako okrepi v ljubezni, da mu jo s poljubom spet hvaležen vrača.

(Nadaljevanje)

dr. Francè Rozman

NIJESMO KOLONIJA

(Jedna anomalija u turističkoj pastvi na Jadranu

ili

O svećenicima, koji vole putovati i ljetovati na tuđi račun)

Sigurno je pastoralna i opravdana i nužna briga za specifičnu duhovnu pastvu turista, — i domaćih, a osobito onih, što iz daleka dolaze u našu zemlju, — nužna barem kroz glavnu, ljetnu, turističku sezonu. U našim primorskim stranama, gdje je turizam najintenzivniji, pogotovu. Milijuni se stranaca tu izmijene tijekom godine. A mnogi su od njih, — možda i većina, — katolici: Talijani, Austrijanci, Francuzi, Belgijanci, Česi, Poljaci, dobar dio Nijemaca, Holandeza, Engleza, Amerikanaca. A naša domaća pastva, — ona redovita, — nije u stanju da ih efektivno obuhvati i pastoralno obradi. A onda i zbog specifičnih okolnosti, u kojima živi taj turistički svijet: nemiran i nomadski. Jedva se može od njega očekivati, da će on sam, i u koliko je po tradiciji religiozan, potražiti kontakte s Crkvom, kad se je, na nekoliko dana ili, najviše, tjedana, zatekao u tuđoj zemlji i u nepoznatu ambijentu. Ima, da-

ga razglaša apostol Pavel (1 Kor 16, 20), pomeni zvezo s Kristusom in bratosvsko zvezo tistih, ki so po ljubezni združeni s Kristusom. »Pozdravite se med seboj s poljubom ljubezni« (1 Pet 5, 15), pomeni: bodite med seboj eno, bodite zveza svetih!

Poljub oltarja pomeni zvezo s Kristusom. Kako smiseleno si stojita nasproti, v obnovljenem obredu maše, dva poljuba: poljub na začetku maše in na koncu. Poljub na začetku maše pristup h Kristusu, na koncu pa odhod od Njega kot spravne žrtve. Poljub oltarja ne pomeni slovo od Kristusa, ampak da se je zveza z njim stvarno utrdila. Poljub na koncu maše pomeni samo slovo od oltarja (žrtvenika) in ponovno, poglobljeno zvezo s Kristusom. Poljub ni toliko izraz ljubezni kolikor stvarne zveze s Kritusom. Ker pa je Kristus vir ljubezni, se človek zaradi zveze z njim tako okrepi v ljubezni, da mu jo s poljubom spet hvaležen vrača.

(Nadaljevanje)

dr. Francè Rozman

NIJESMO KOLONIJA

(Jedna anomalija u turističkoj pastvi na Jadranu

ili

O svećenicima, koji vole putovati i ljetovati na tuđi račun)

Sigurno je pastoralna i opravdana i nužna briga za specifičnu duhovnu pastvu turista, — i domaćih, a osobito onih, što iz daleka dolaze u našu zemlju, — nužna barem kroz glavnu, ljetnu, turističku sezonu. U našim primorskim stranama, gdje je turizam najintenzivniji, pogotovu. Milijuni se stranaca tu izmijene tijekom godine. A mnogi su od njih, — možda i većina, — katolici: Talijani, Austrijanci, Francuzi, Belgijanci, Česi, Poljaci, dobar dio Nijemaca, Holandeza, Engleza, Amerikanaca. A naša domaća pastva, — ona redovita, — nije u stanju da ih efektivno obuhvati i pastoralno obradi. A onda i zbog specifičnih okolnosti, u kojima živi taj turistički svijet: nemiran i nomadski. Jedva se može od njega očekivati, da će on sam, i u koliko je po tradiciji religiozan, potražiti kontakte s Crkvom, kad se je, na nekoliko dana ili, najviše, tjedana, zatekao u tuđoj zemlji i u nepoznatu ambijentu. Ima, da-

kako, i takvih, — onih od katoličke elite, — ali malo. Valja da Crkva te kontakte s njima traži i nađe. Na jedan način i u jednom obliku, koji će, očevidno, predstavljati posebnu varijantu, specifičnost, na liku naše duhovne postave.

U principu se stoga mora samo pozdraviti svaka dobronamjerna inicijativa s toga područja. I naša domaća, i ona strana.

A ima već takvih inicijativa. Naše su Biskupske konferencije osnovale u svome krilu posebnu komisiju za pastoralne probleme turizma. A u Istri, Hrvatskom Primorju, Dalmaciji, ima i lijep broj svećenika i redovnika, koji taj problem »ex professo« prate, studiraju i traže mu najzgodnija organizaciona rješenja. A, — to je još najznačajnije, — i praktično se, pa i s uspjehom, angažiraju u duhovnoj pastvi turista; neki od njih, — ponajviše redovnici, — i profesionalci: pomoćni dušobrižnici za strance. S jezikom redovito ne bude poteškoća: u svim većim turističkim mjestima nađe se već pokoji naš svećenik, koji vlada ovim ili onim svjetskim jezikom, pa nerijetko i s više njih. Studirali su, toliki, u inozemstvu ili su inače dulje živjeli vani.

A očito postoji interes za našu turističku praksu i ponegdje u drugim zemljama: konkretno u onima, odakle turisti u većem broju dolaze u naše krajeve; na Jadran osobito. A to su obično zemlje s već razvijenom crkvenom organizacijom, pa je turizam u njima već odavna postao predmet pastoralnog proučavanja i brige: sa specijalističkim aparatom i uhodanim organizacijskim metodama. Tako oni onda vode u evidenciji i naše krajeve, barem otkako su u njih počeli, masovno, dolaziti ljudi sa zapada. Tamošnji biskupi i katoličke organizacije uspostavljaju kontakte s našim biskupima, traže od njih informacije, šalju k nama svoje emisare, a kojiput i turističke dušobrižnike, — obično u pratnji većih turističkih skupina ili ekskurzija, — nude nam usluge, daju savjete.

Na toj će bazi, bez sumnje trebati i dalje raditi. U suradnji s katoličkim inozemstvom, — dopunjavanjem inidanas sutra, najidealnije rješenje problema turističke pasdanas sutra, najidealnije rješenje problemu turističke pastve, i u svijetu i kod nas. U službene crkvene krugove iz inozemstva uvijek ćemo s te strane imati puno povjerenje: osobito dok za njima stoji, — a stoji, — i centralna akcija Svete Stolice.

Samo, čini se, da sve, što nam dolazi pod firmom inozemne brige za turiste, nije te, autentične, crkvene i hijerarhijske, provenijencije. Ima, izgleda, i samozvanaca, i »padobranaca«.

Čudno je ponašanje nekih od tih pastoralnih »dobrovoljaca« iz inozemstva: osobito onih iz Francuske. Nejasan je već njihov odnos prema crkvenim vlastima u njihovoj domovini. Ne žure se da podnesu i pokažu preporuke i dokumente. Ne donose kojiput ni »Celebret«-a. Jednostavno se nametnu. Predstave se, — po crkvama, samostanima, sjemeništima, — kao dušobrižnici inozemnih turista i pribiju na vrata crkava svoj oglas. kako će tada i tada, u toj i toj crkvi, biti služba Božja za njihove sunarodnjake, s propovijeđu na njihovu jeziku. I održe je, dakako. Ali druge kakve pastoralne aktivnosti uopće ne vrše. Osim ako je takva aktivnost vozikanje autom po okolici i zaleđu i kupanje na plaži, a sve to, — i misa, — u civilnom odijelu svih mogućih boja: pa i u košulji bez rukava i kratkim hlačicama. A pokoji se od njih stavlja i kao pravi liturgijski zakonoša i »ex-lex«. Za naše lokalne crkvene propise ni ne haje. A često ni za one opće. I tihu misu čita, — kad je čita, — iz svoga francuskog misalčića i po svome »obredu«. Uopće neki od tih »dušobrižnika« podsjećaju puno više na turiste i »globetreter«-e, nego na svećenike. I ne pokazuju baš vele obzira prema nama, svojim svećeničkim domaćinima. Dođu i na svečani objed, iza biskupske intronizacije, a u lajičkom civilu: svejedno što smo mi drugi, svi skoro, u talarima, a ni jedan jedini nije bez koleta i crnine. I nimalo se ne ženiraju. I govor nam održe. Čovjek instinktivno dobiva dojam, kao da se ne drže prema nama ni na što obveznima. A jedva da sebi dopuštaju takvu slobodu i komociju u Francuskoj. I tamo su, valjda, još uvijek na snazi neki disciplinirani propisi i neke, barem nepisane, konvencionalne norme.

Ali nas se zato odmah sjete, kad valja financirati njihove pastoralno-apostolne usluge. Traže, da im se kurija ili sjemenište pobrinu za besplatan stan i hranu. I kroz čitav mjesec. I za đake kojiput, koje su sa sobom poveli. Jednostavno se jednoga dana izgube i — zaborave platiti. I određuju, koliku će im taksu platiti župa ili crkva za funkciju, koju su u njoj održali. Taksu, na koju naša svećenička sirotinja po Primorju nije vikla. Mi smo puno skromniji. A znadu svoje zahtjeve i vrlo »uvjerljivo« motivi-

rati. Dužni smo se, vele, pobrinuti za duhovnu pomoć turistima u svome kraju. Pa, kad to mi sami ne možemo, oni su došli, da nas zamijene. A naše je, da to financiramo. Korisnici smo deviza, koje nam ovdje ostavljaju njihovi ljudi.

Međutim, ne će se nijedna naša crkva od tih stranih, turističkih, deviza obogatiti. Malo stranaca-turista uopće i dolazi u crkvu nedjeljom. A u crkvenim škrabicama svaki će rektor crkve lako prebrojiti i franke, i marke, i dolare. Bog pomogao naše sirotinjske dinare!

Nego, nije naše da o tom donosimo meritoran sud. Nijesmo za to ni kompetentni. Mi konstatiramo samo činjenice. I želimo, da se stvari objasne.

Čast našoj svećeničkoj braći iz inozemstva! Samo, ne smiju nas tretirati kao »urođenike«, koji će se odmah rastopiti od blaženstva, čim među njih izbije netko sa »kulturnog zapada« i udostoji se upustiti s njima u razgovor ili sjesti za njihov, puni, sto. I ne treba da nas smatraju ni malodobnima ni naivnima. Imamo i mi oči.. A imamo i pravo da o legitimaciji pokojega od tih turističko-pastoralnih specijalista posumnjamo. Ako ti strani svećenici žele ljetovati na Jadranu, mogu; samo neka to učine o svome trošku, ne o našemu, a bez našega pristanka! Kad nam već ništa ne daju od svoga bogatstva, — drugi nam, plemenitiji i tiši, iz njihovih zemalja daju, hvala im, — neka barem ni ne uzimlju od naše sirotinje! I neka ne zaogrću svoga, vrlo malo edifikativnoga, provoda maskom apostolata! Imamo i mi oči. Došli su nam, barem neki od njih, — ne bismo htjeli generalizirati; ne bismo htjeli nikome učiniti nepravde, — da jeftino, na tuđi račun, ljetuju: ne da apostoluju. I nijesu nam došli, — opet čast iznimkama, — oni najbolji, pobožni, već oni lajicizirani, mondeni, površni, lakoumni.

A sada, šta bi trebalo konkretno učiniti? Trebalo bi, nama se čini, da naše više crkvene vlasti što prije načelno raščiste ovo pitanje: da pravno i organizacijski normiraju prava i dužnosti inozemne turističke pastve, u koliko se pojavljuje na našoj obali i u našim krajevima. Valja da nam svatko, tko nam u to ime dolazi, prije svega podnese valjanu legitimaciju i iz svoje domovine i od naših crkvenih vlasti. A onda, morali bismo uvijek, **unaprijed,** znati za uvjete pod kojima nam dolazi. A ne da nam ih, samovlasno i s visoka diktira. Sad za sad još nismo kolonija. Ni kolonija, ni »misijski kraj«.

Bez toga bolje da nam ta pomoć u »ekspertima ni ne dolazi. A mi ćemo se već snalaziti, kako znadnemo. I sami ćemo, u vlastitoj režiji, organizirati turističku pastvu kod nas.

Na koncu, nešto i na našu adresu! I mi putujemo u inozemstvo. I naši svećenici putuju. Nemojmo pritom upadati u pogrešku, koja nas tako odbija na ponekim stranim svećenicima! Ne osiguravajmo sebi provoda i zabave na tuđi račun! A najmanje to činimo profaniranjem ugleda i dostojanstva svoje svećeničke službe! Ne namećimo inozemstvu svojih »duhovnih usluga«! Ne namećimo ih ni našoj emigraciji! »Nezvanu gostu mjesto za vratima!« Privatne inicijative nijesu tu na mjestu. Ne smijemo ni tražiti ni očekivati od naših samostana i zavoda u inozemstvu, da služe, kroz čitavu godinu, »à quatre saisons«, kao besplatni hoteli svakome našemu, starom i mladom svećeniku i kleriku, koji se zaželi jeftina putovanja Evropom i Amerikom. Da nam njihova vrata budu, svima, širom otvorena, dan i noć. Pa da se samo izmjenjujemo, u turnusima, »na smjenu«, u tim »godišnjim odmorima«. Jedan iza drugoga. Od bogoslova i mladomisnika, pa dalje. A pogotovu ne napadajmo po inozemstvu na duhovne kuće, koje s nama i s našim narodom nemaju nikakve posebne veze. Većinom nas i onako ne će primiti, osim uz »pristojnu taksu«. Nema tamo »istočnjačkog« i »primitivističko-patrijarhalnog« gostoljublja sa Balkana. Plaća se tamo dobro i u »casa del clero«. Kao i u svakom drugom hotelu. Pa zašto onda da se uzalud sramotimo? Ne treba ni da pomisle, da im dolazimo kao »prosjaci« i »nezvani gosti«. Ne treba da nas itko ponizuje i da nam pred nosom zatvara vrata. Tko od nas putuje u inozemstvo, — a možda bi još bilo najbolje, da uopće manje putujemo, a da više dajemo u dobre svrhe, — neka putuje o svome trošku i neka se pruži, koliki mu je guber! Neka reflektira samo na ono, što može pošteno platiti!

Ni našim ljudima u inozemstvu ne idimo u goste, osim ako smo s njima posebno dobri i kad nas spontano i izrijekom pozovu!

Čuvajmo, eto, svoj svećenički obraz! I obraz svoga naroda! Ne vraćajmo opet u Evropu vremena, kada su se njom na veliko skitali »clerici vagi«!

I.

SVIJETLE PERSPEKTIVE

Pabirčenje po vlastitoj župi je i ugodno i neugodno, ali uvijek interesantno. Kao u filmu ređaju se ispred naših očiju likovi otaca, majki, mladića, djevojaka, ministranata i djece. Defiliraju u mašti dušobrižnika karavane generacijâ ljudi koje je odgojio, preodgojio, duhovno uzdizao, tješio, hrabrio. Nalijeću kao valovi k obali, oni s kojima je proveo mnoge vesele radosne, ozbiljne i teške časove života i kroz njihovo žuborenje htio bi saznati, gdje su sada oni koji su tako pobožno držali u svojim nevinim rukama, vrčiće za vodu i vino pri velikoj Misi, gdje li je ono djevojče što je u bjelini predvodilo procesije, romonilo pozdrave biskupu, začinjalo svaku svečanost . . .?

Dušobrižnik sve ovo promatra s nostalgijom u srcu i retrospektivnim pogledom otkriva često parabolični hod i zapad nekadašnjih »zvijezda« iskraj oltara. Nema sumnje: na mnoge bi volio ne misliti. Desavuirali su ga. Odbjegli. Otišli s legitimacijom rasipnog sina, daleko od Boga, dalje od crkve. Zaprljali blatom zaboravi bijelu haljinu ministranata, goropadno odbacili sjajnu krunu i lepršavi veo sa glave. Srušili su mostove nekadašnji ljubimci župnika, okrenuli glavu na drugu stranu dojučerašnje »maze« koje su se vrtjele oko sakristija i drugih mantija. Ponestalo je ulja u sudovima djevica, proigrana dobrota i naklonost, otupio žar, a ugasila se ljubav i štovanje prema domu Božjem.

To je više puta teška i bolna konstatacija, ali sasvim realna i skoro svakidašnja. No u toj crnoj perspektivi bljesne i druga strana medalje. Dušobrižnik koji je vjerno odan svome pozivu i svojoj dužnosti ima i radosnih i lijepih doživljaja i ugodnih iznenađenja, pa nađe plodove davno posijanog sjemena. Nekadašnja opomena, pouka, nagrada, iskazano shvaćanja i pomoć u rješavanju teških problema i situacija u životu, — neka već zaboravljena sitnica, — eto sada izlazi na svijetlo. Tada se sa radošću konstatira, da naprezanje u vjeronaučnoj dvorani, iscrpljenost pješačenja, apostolat riječi i primjera, razgovori i nagovori nijesu bili bačeni u vjetar. Začudo — nijemi je progovorio, a zaboravljeno zrno između drača je iznenada proklijalo i obećaje siguran rod.

Evo nekoliko svježih klišeja iz ladice moje župe. Nose konspirativna imena iz Starog Zavjeta, iako su čisti mediteranci. Znam, da se ne bi bojali ni javnosti. Oni su svi Kristovi učenici i ne poznaju Nikodema.

TOBIJA: Veseo, društven, prijateljski. On je već na fakultetu, ali i bez toga rado primljen u svakom društvu i svakoj zgodi, a budan u svako doba evanđeoskog sata, kao vjerni radnik sa božje njive. U najopasnijim godinama života nije izgubio ama baš ništa od svoga nekadašnjeg elana i zanosa za Crkvu, ni od one ljubavi, koja je skopčana s poštovanjem prema svećeniku. Vrijedni suradnik oko oltara i super-ministrant i sada kao student provodi svoj život u skladu sa božjim zakonom. Doista sam priznaje da su oluje mladosti pokatkad burne i silovite i da nije lako biti trajno na vjetrometini. Pitamo ga kakva je »situacija«, a on kao iz puške odgovara i konstatira: »Temperatura u opadanju... duh je spreman, ali tijelo slabo...« Poremetnje su moguće i prijeteće, ali on ostaje junak dana. Ni jedan ispit nije propušten, ni jedan dan izgubljen. Posjeduje osjećaj za dužnost kao špartanac. Planski živi, pa čak i moli. Njegov život je ilustracija i primjer marljivosti, dobrote, velikodušnosti i evanđeoske radosti koja napunja one, koji stoje blizu Boga. On zna da animira cijelo društvo, vazda ugodno nasmijan i šaljiv, vazda pripravan da reagira s ukusom i prirođenim humorom. Kad je ono bio na teškom ispitu na fakultetu, u žurbi je zaboravio uzeti sličicu sv. Antuna. Zadnji čas se sjetio da ima još jednu rezervnu u novčaniku. Brzo ju je pronašao, preporučio se Čudotvorcu i — ispit je položen preko svakog očekivanja. Tako se vratio moj Tobija na praznike, veseo i radostan, zbog izvanrednog dara s neba.

GEDEON: Skoro je završio vojsku, a on bi trebao da vječno ostane vojnik. On je utjelovljena snaga, hrabrost i odvažnost. Zapao ga je najteži rod vojske, ali je to za nj igračka. Jak, zdrav, snažan, a sa svim ti otmjen i sređen. Nije uvijek takav bio. Kao dečko razbijao je susjedske prozore, krao naranče, mlađima dijelio »lekcije«, ali i prije vojske se sasvim smirio i postao jedan od najboljih u božjoj ekipi. I on je redoviti nedjeljni gost pri božjoj službi. Pred polazak u armiju izmirio je svoje račune s Bogom, a to je i inače trajno prakticirao. On nekako demonstrativno pokazuje svoje religiozne osjećaje. Njemu je u krvi vjera, ispovijest, Misa. Utkani su u njegovo biće. Tako i

ovaj bez skrivanja i bez maske, radosno pronosi »veselu vijest«, riječju i primjerom. Rado smo pozdravili njegov povratak iz armije, jer je njegova prisutnost utješni motiv s obale, koji će i druge hrabriti. Gedeon nam je potrebit. Uljanica koja se ne gasi.

BENJAMIN: Nije dvanaesti nega baš jedinac. Već je prevalio dvadesetu. Isklesan kao kip. Djetinjski odraz na licu, tihi nemir u srcu i duši. Oluje bijesne, ali pismo svjedoči . . . »Nalazim se u velegradu, daleko od roditelja, daleko od Vas, ali vjerujte da sad Bogu bliži, jer su opasnosti mnogo veće. Nadam se da neću posrnuti. Imam savjest koja me priječi . . .« I tako naprijed. Redovito obavlja svoje vjerske dužnosti. Zanosi se mišlju crkvenog sviranja. Podržaje vezu sa župnikom, dopisuje se iskreno i često. Ta on je bio nekadašnji Benjamin među ministrantima. Bilo je katkada i suza i to onih prolaznih: tko će kadionik, tko će zvono . . . Sa Tobijom je ratovao duge godine sunčanih ministrantskih dana, a drugovao sa najboljima. I sada su opet na praznicima skupa. Opet ih spaja staro prijateljstvo, nekadašnji sitni rivalitet i ljubav. Danas ih muče istovetni problemi. Fakultet, ispiti, život. Kako rekosmo glazba mu je »hobby«, ali se nedjelja i Misa ne smiju žrtvovati, ni podrediti. Po redu se ide: Bog, roditelj, pa onda sve ostalo. Do sada nemamo što prigovoriti, jer »djeluje« ozbiljno. Majka ga ipak zove »onaj moj mali«, premda je dvadeset centimetara viši od nje. Zaludu, kaže on, ja je moram slušati. Ja sam tako odgojen, tako formiran, taj kalup ne mogu mijenjati. Manire su mu fine, jer su uokvirene u božje ozračje. Sličan je onom mladiću iz Evanđelja, s razlikom, što kroz život ne ide žalostan.

DAVID: Bolje mu ime ne bi ni pristajalo. Jak, snažan, žilav, otporan. Primorske uličice i od sebe uske, za nj su nelagodne. Kada silazi niz stepenice pravi galamu i nespretno maše rukama. Vrluda i kad ide po ravnu. Ali unutrašnjost ovoga Davida je kao bistro gorsko jezero, u kojemu su utkane sunčane niti, refleks neba, otvoreni prozor na svježi božji perivoj. Nedjelja je dan Božji i dan njegov. Ne treba ga zvati ni naganjati na Misu, na Pričest. On zna svoju dužnost. Zna je sa svake strane. On je i najbolji u razredu. On ne pozna »kolce«. On priznaje: »Ja se osjećam sretan. Profesori i drugovi me vole. Radujem se kad

drugome pomažem. Škola mi ide dobro, a s Božjom pomoći čovjek može svladati mnoge teškoće. Zlih drugova ima, ali ja sam superiorniji od njih, pa mi se ne usuđuju ni približiti, zlih primjera ima, ali ih ja ne slijedim, padova ima, ali ih ja ne odobravam i ne prakticiziram.« Njegove crne, duboko utisnute oči, ulijevaju hrabrost, odavaju poštenje, svijetle edenskim sjajem. To je nekadašnji ministrant i osoba nekadašnjeg i sadašnjeg povjerenja i ljubavi. On ugrađuje svoje kamenje u duhovnu zgradu ove božje zajednice. U nj se upire prstom i sigurno bi mnoga majka poželjela takova sina, mnogi drug takova pratioca. Davide moj, pazi se, teren je sklizak, a oluja bijesni sve jače! Ovaj div u svojoj jednostavnosti i pećina u svojoj mirnoći, čeka kao tisuće drugih katoličkih orijentalnih omladinaca, teške nutranje bojeve, mnoge smetnje i grozne sukobe. U sve bismo prije povjerovali nego li u njegovo dezertiranje. On je svijestan da borba postaje, ali i da je David svladao praćkom strašnog Golijata. Ovog puta je mama napravila dobru praćku i dala je mome Davidu u ruke. On čeka Golijata spremno i bez straha.

SAMUEL: Ovaj je tih, povučen, smiren, sređen, topao i neposredan. Samuel! Eto ga uvijek, kadgod ga zazoveš u pomoć u svakom poslu. A njemu se ne žuri. Baš nikada. I to mu zamjeraju, da nije suvremen. Ali ja sam uvjeren, da će on ipak na vrijeme stići na cilj. I on fanatičnom tačnošću obavlja svoje vjerske dužnosti. Odmjerenim i skoro staračkim korakom, ziba se uz obalu ka crkvi. Mirno i suvereno vlada prostorom oko sebe. Spojio je u sebi svjet svoje nutranjosti s Bogom, u koji je postavio svega sebe i svu svoju osobnost. U njemu raste dobar katolički mladić, ali on će biti isto tako odlični društveni malter, na bilo kojem položaju. Takova je njegova životna staza. »Pa nijesam ja dijete«. Ja znam što je dobro, a što nije, što valja, a što ne valja. Lako je postati vucibatina i ništarija. Ja znam da me vjera drži . . .« Dalje nije tumačio, ni ja pitao. Bilo je sve rečeno. Sa čežnjom sam ga gledao, kako malo pokučen po prirodi, odmjerenim korakom kreće spram crkve, gdje se već »trećom« javilo prodorno brujanje zvona, sa vitkoga tornja. Izgubio mi se iz vida između palmi, ali ne iz sjećanja. Kao da svakim korakom ponavlja moćni refren: »Govori Gospodine, tvoj sluga sluša. »Ova smokva obećaje rod. Moj Samuel!

IZAK: Nije žrtvovan, ali je za to požrtvovan. Brzo reagira i veselo prima Božju poruku i Kristovu riječ. Rado deklamira i zanosno pjeva. Ljubazan je i skladan, a izrasta kao zdrava mladica na čokotu zrele loze. Vitak i dostojanstven, po malo se ljuja u paradnom stilu. Crkva mu je neobično draga. On je stari ministrant i vjerni pratilac župnika pri sprovodima ili blagoslovu kuća. Stvarao je zaplete i sam raspletao situacije. Još se igra s onim manjim i dijeli im »tiškete«, da ih odmah zatim pomiluje nježnošću starijeg brata. Odmah zapaža novosti u crkvi, ili liturgiji i zanosno ih prihvaća. »Molim kako ovo, zašto ono? . . . Nije to prije bilo. Sada je bolje i meni draže!« I tako ovaj novovjeki pečalbar nauke putuje svaki dan u školu autobusom u grad. Treba kasno leći, a rano se ustati. Treba učiti i pripremati se. Dok se silazi niz stepenice, treba se još jednom prekrstiti. »Isuse blaga i ponizna srca . . . učini srce moje . . .« i odmah susret na ulici s drugom i prijateljem. Veselo ispituje zadnje rezultate utakmice (Izak je hajdukovac), pa školske zadatke, ali ispred Gospine crkve ne zaboravlja opet da se prekrsti i Njoj preporuči dan koji započinje, zamoliti pomoć, snagu, okrepu. Ovaj naš Izak penje se na goru ljudskih vrlina i na bregove kršćanskih kreposti. Mi predpostavljamo, a on obećaje da će od njega nešto biti. No staza je duga i opasna, avanture zamamne, sirene kriještave. Ali i on je pripravan za start, oboružan milošću i duhovnom snagom. Filigranska duša žubori dahom vječnosti.

x x x

Ovako sam se popeo na smokvu moje župe i promatrao ovo interesantno tkivo božjih rukotvorina i ove plodove koji sazrijevaju. Crv ih nije nagrizao. Jabuke su još na čvrstoj peteljci i mirišu na evanđeoske sokove. Doduše ima i gnjilih i nagriženih. Njih sada ne brojim. Ima ih svagdje i svukuda. Oni me žaloste, ali ovi nabrojeni i još mnogi drugi Gedeoni, Davidi i Samueli uz brojne Estere, Judite i Makabejke, daju mi radosti i poticaja za daljni rad. Uostalom, ni Krist nije imao svagda punu salu slušalaca. I on je imao renegata i on je plakao nad Kafarnaumom, ali je i emfatično uskliknuo: »Zaista vam kažem, ne nađoh tolike vjere u Izraelu.«

Ovo je samo kratki i časoviti pogled na duhovno ozračje jedne male božje zajednice, jedne male duhovne obitelji i na neke njene članove. Ima ih još i to svih doba i zvanja. Ima muških i ženskih. Mnogi od njih su zaslužili, da ih se spomene i da ih se istakne. To nije moguće. Tko će pobrojiti sve tkalje, švelje, ribare, mornare, činovnike, studente, sve fakultetski obrazovane intelektualce? Svi oni doprinose afirmaciji Božje Riječi, baš svojom riječju i djelom. Svi su oni pioniri i protagonisti u jednoj drami, čija je radnja započela na Kalvariji, za preobrazbu svijeta. Svi su oni suvremeni apostoli i otstupnica, koja čuva pozicije, na granicama božjega kraljevstva.

Ovakav pogled moguć je u svakoj župi i svugdje će biti vjerojatno iste konstatacije i isti zaključci. Nemojmo očajavati! Nije sve izgubljeno. Na nemirnom moru talasaju se bijeli jedrenjaci, čvrstih užeta, jakog kormila i sunčanih jedara. Oni nam daju naslutiti nešto svijetlije perspektive nego li ih mi zamišljamo, kukajući katkada nad praznim klupama u crkvi. Kada moji Tobije, Benjamini, Gedeoni i Davidi iziđu na poprište životne arene, vjerujemo u njihovu pobjedu, za afirmaciju vječnih vrednota, koje sada skromno zastupaju i u srcu nose. Buktinje tinjaju pod pepelom, kao zapretane potencije, čija će se snaga sutra rasplamsati i osvjetliti put sebi i drugima.

Nije dovoljno samo promatrati, treba za njih sve moliti da u nemirnim i plahovitih godinama ustraju i ostanu pod milosnim vodstvom Kristovim.

Pa, utisni Gospodine i Učitelju ovim Tvojim štićenicima i prijateljima u ruke kompas i fenjer, da ne zablude i da ne zalutaju u modernoj apostatskoj džungli. Ne daj da se napajaju kojekakvim surogatima, kad im je pri ruci u svako doba, Tvoje bistro vrelo! Nemoj da umru od studeni, stojeći kraj peći Tvoje Ljubavi!.

Čini mi se kao da iz nepoznatih daljina dolazi odgovor koji sam negdje pročitao:

»Ja neću urlati zajedno sa vukovima! Ja neću plivati niz struju! Ja neću biti čovjek prosječnosti. Rođen sam za više stvari!«

Don Zakej

Visser' t Hooft

CRKVE I ZADACI NAŠEGA VREMENA

Visser' t Hooft kao generalni sekretar Ekumenskog Vijeća Crkava u Ženevi (od g. 1948—1966) mnogo je doprinio razvoju ekumenskog pokreta. Svoje misli iznio je u brojnim naučnim radovima. Njegovi su spisi sabrani u dva sveska a objelodanio ih je Kreuz — Verlag 1967: Band 1. »Die ganze Kirche fur die ganze Welt«; Band 2. »Ökumenischer Aufbruch«. Dodijenjena mu je nagrada za mir od Njemačkog književnog društva 1966. u Frankfurtu kao vodećem evangeličkom teologu skupa s kardinalom Bea, voditeljem vatikanskog Sekreterijata za suradnju kršćana. Visser' t Hooft je radio i na zbližavanju Crkava Istoka i Zapada.

Crkva je mjesto gdje jedinstveno Kristovo poslanje da služi i miri, kako to vidimo u Novom Zavjetu, nalazi svoj vidljivi izraz. Neki je luteranski teolog XVII stoljeća jednom kazao: »Želimo li ozbiljno uzeti nauku i život Krista i Apostola, Crkvu moramo shvaćati ne kao hijerarhiju već kao hijerodijakoniju.« Jer, kako je pokazao Hans Küng, Novi Zavjet u odnosu na život Crkve izbjegava sve izraze koji imaju neku vezu s moću, čašću i vladanjem. U svojoj nedavno objavljenoj knjizi »Die Kirche« (Crkva) ovaj rimokatolički teolog razvija misao da za pripadnost Isusovim učenicima nije od konstitutivnog značenja »pravo, moć, znanje i dostojanstvo, već služenje. Učeniku koji nasljeduje Isusa ne može biti uzor svećenik koji se visoko izdiže nad vjernike, već naprotiv, samo službenik za stolom ... Traži se život za druge.« Crkva je pozvana na to da tvori zajednicu pomirenih, u kojoj se ruše svi nutarnji razdvojeni zidovi i ukidaju svjetovne napetosti između visoka i niska, mlada i stara, svećenika i laika, tako da svi mogu nesmetano prinositi priloge, za koje ih osposobljava posebni milosni dar.

Takva Crkva, koja služi i pomiruje, ne samo da živi u svijetu nego ona također živi za svijet. Njoj je dan nalog da svima služi te navješćuje i širi blagu vijest velikoga pomirenja. Njezina solidarnost s najmanjom Kristovom bra-

ćom i ponuda velikoga Božjeg spasenja čitavome svijetu moraju naći izraz u ljubeznoj brizi za bijedu ljudi, u njezinoj otvorenosti za njihove tjeskobe i želje, za njihova podbacivanja i za njihove snove. Crkva će opaziti da »prisutnost u svijetu« ne smije značiti »oponašanje svijeta«. Poklik »okrenuti se k svijetu« je dvoznačan. Ako on znači odvraćanje od egocentričnog defenzivnoga klerikalizma i obraćanja k sveobuhvatnom služenju i mirenju, onda se on podudara s Novim Zavjetom. No, ako se pod tim poklikom misli na poziv da se upriličimo življenju svijeta, da ga odobravamo u njegovoj nepomirenoj egzistenciji i prešutimo zahtjeve, da se od služenja samom sebi obratimo k služenju Bogu i bližnjemu, onda je obraćanje k svijetu samo novi način kako ćemo izbjeći zahtjevu Evanđelja. Ono što nama treba jest da se obratimo k Služitelju i Pomiritelju.

Zastarjele crkvene strukture treba da postanu novim putovima služenja i mirenja. Naše crkvene strukture bile su razvijene u doba kad je Crkva bila glavni faktor ili jedan od glavnih faktora koji je držao na okupu sile društva. Crkve još uvijek predstavljaju ovaj »crkveni tip«, koji je analizirao Ernst Troeltsch i koji je obilježen nekim upriličenjem protrebama mase i izvjesnoj institucionalnoj ukočenosti. I dalje su one još Crkve za ljude a ne toliko Crkve od ljudi.

Crkvene strukture iz doba Corpus Christianum ne pristaju našem pluralističkom vremenu. I što je još važnije: Strukture koje potječu iz vremena kada je Crkva imala moć i duhovno vodila, nisu ispravne za vrijeme kad Crkva shvaća da se njezino poslanje sastoji u služenju i mirenju. Upravo onako kako što narodi ne mogu biti poluzarobljeni i poluslobodni, tako ni mi ne možemo imati Crkvu koja napola trujumfira a napola služi.

Ne smijemo nipošto maknuti sve institucionalne elemente iz života Crkve. Moderni revolt protiv institucija kao takvih je djetinjast: Bez institucionalne forme ne može nikakav duhovni pokret imati kontinuiteta niti djelovati u povijesti . . .

Moramo cjelokupnom Božjem narodu, okljućivši laike, žene i mladost, pružiti svaku mogućnost da uzmogne djelovati. Moramo biti dosta elastični te na najrazličitiji način pristupati k pluralističkom svijetu i stoga priznavati mnogostrukost duhovnih službi.

Među glasovitim Giottovim freskama u Asizu ima jedna slika, na kojoj je prikazan san Inocenta III, koji je između svih Papa možba bio onaj, koji je u punoj mjeri bio svijestan svoje moći. Sanjao je kako se ruši velika Lateranska bazilika, a neki siromašni, maleni redovnik podmeće svoja ramena prema bazilici i ona ostade neporušena. Taj se redovnik zvao sv. Franjo. Aluzija na to, da nije moćna, dobro organizirana institucija ona, koja štiti Crkvu priproste dijakonije, već obratno: Institucija bi se srušila, da je ne nosi Crkva koja slijedi stope služećeg Mesije.

Crkva se mora očitovati kao obitelj pomirenih službenika. Ako mi zaista želimo navješćivati da je Krist došao na svijet zato da služi i miri, i mi moramo biti spremni da odgovorimo na pitanje koje se sa sve većom upornošću stavlja unutra i izvan Crkve: Zašto Crkve ne žive skupa kao u jednoj obitelji, u kojoj su srušeni svi razdvojni zidovi, u kojoj se pokazuje pomirba u punom sakramentalnom zajedništvu, u kojoj se svi duhovni darovi i dobra ulažu na dobro svih? Ne usuđujemo se ovo pitanje odbaciti kao naivno, ili odgovoriti ukazivanjem na velike probleme, što smo ih baštinili od crkvene povijesti.

Mi potičemo svijet da živi kao odgovorna zajednica, tj. kao zajednica u kojoj su svi odgovorni za život cjeline i život svoga bližnjega. A može li se na Crkvama, posebno na evropskim Crkvama pokazati što to znači? Postoji li u našim Crkvama briga za sve Crkve Evrope, onaj žar za Kristovu stvar u Evropi, koji je obilježavao Pavla?

Nije dosta ekumenski osjećaj na taj način da k staroj crkvenoj praksi dodamo malko ekumenske arome. Mi smo pozvani da mislimo i živimo kao udovi jednoga tijela, tj. da dajemo prednost potrebama čitavoga tijela, da budemo ekumenocentrični. Crkve bi tako pokazale Evropljanima, koji se odnose prema životnoj sposobnosti i ispravnosti s dubokom skepsom, da Isus, službenik i Pomiritelj, Crkvu stvarno upotrebljava za to da obnovi čovjeka.

Kaže nam se da postoji najsudbonosnija napetost među zemljama, koje su se vinule do najvišeg blagostanja, i siromašnih zemalja, koje unatoč svih svojih naprezanja imaju tek tamnu slutnju da će ostati siromašne i da će u nekim slučajevima vjerojatno uvijek trpjeti od gladi.

U ovoj situaciji Crkve imaju jednu vrlo veliku odgovornost. One poznaju tajnu velikoga Služitelja, koji se poistovjetavao s najmanjim od svoje braće i koji je polo-

žio svoj život za sve. Za njih »čovječanstvo« nije šuplja riječ niti ono označuje neku masu nepovezanih i različitih ljudi; već jednu obitelj, u kojoj svi nose sliku istoga Oca, svi imaju istu sudbinu i svi imaju svoje tajanstveno središte u istom Križu pa stoga žive u solidarnosti jedan s drugim. Dva dijela svijeta jedan pomiriti s drugim i odstraniti ogorčenje što raste sada je bitni zadatak.

Crkve Evrope imaju stoga jedinstvenu odgovornost za to da promiču pravu pomirbu između dvaju djelova Evrope. Ako im se predbacuje da je to na pogled krutih činjenica političkog života sentimentalno i nerealističko, one moraju ponajprije odgovoriti, da je u svijetlu velikog pomirenja, kojim je Bog svoje neprijatelje učinio svojim prijateljima, nemoguće ljude, nacije ili rase gledati kao vječne neprijatelje, te ih otpustiti kao one izvana, s kojima nije moguć ni kontakt ni dijalog.

Svijetu mora biti pokazana druga strana Evrope. Ako mi Evropljani među sobom govorimo o zadatku služenja i mirenja, onda moramo biti svjesni da će vanevropski svijet na tu temu reagirati vrlo skeptički. Našoj se Evropi — uključivši evropsko kršćanstvo — predbacuje da želi vladati i trajno izazivati nerede. Mi smo Evropljani skloni misliti, da križarski ratovi i osvajanje drugih kontinenata, politika istočnoindijske kompanije i trgovine robljem, uvrštavanje Afrikanaca i Azijata u evropske ratove, gospodarsko iskorištavanje i kolonijalna samovolja, rasizam i evropski osjećaj nadmoćnosti odsada pripadaju prošlosti i da bi Evropu sada trebalo smatrati dobrotvorom drugih kontinenata. No, grijehe prošlosti ne zaboravljaju lako oni koji su od njih trpjeli. To traje dosta vremena i potreban je sasvim konkretan postupak da bi se oni uvjerili da je Evropa spremna promijeniti svoje mišljenje. Kad oni sada promatraju našu gospodarsku politiku i naša protivurječja, ne mogu nipošto biti sigurni, da se Evropa nalazi na nekom boljem putu.

Kakav im odgovor možemo pružiti?

Kako možemo objasniti da je ovaj kontinent koji je Božjoj riječi bio dulje izložen nego bilo koji drugi, toliko podbacio u tome da manifestira praktično značenje kršćanstva?

Ne treba da to pokušavamo objašnjavati. Moramo sasvim jednostavno priznati svoju zajedničku krivnju i činiti plodove pokore.

No možemo ipak nadodati, da je u životu Evrope postojala ne samo tradicija pohlepe za silom i vlašću nego i tradicija služenja i mirenja. Evropa ima i drugu stranu. Postoji oblak svjedoka, koji su pokazali na poniznog i poniženoga Krista koji je ispunio proroštvo o Jahveovu slugi. Ne bih imao dosta vremena nabrajati tolike, koji su bili svjesni, da je poslanje Crkve da služi i miri. I to je Evropa. To je tradicija Evrope, koja je manje pobuđivala pažnju, a koju mi moramo priznati kao pravi raison d' etré Evrope.

Veliki evropski pjesnik Venancije Fortunat, napisao je u VI stoljeću himan »Vexilla regis«. Dva stiha ove pjesme danas su za nas od najveće važnosti: »Dicens in nationibus Regnavit a ligno Deus«.

Članak u skraćenom obliku preveo o. F. Carev

JOŠ NEKE NAPOMENE U VEZI SA HRVATSKIM PRIJEVODOM KANONA

Hrvatska riječ **prinos** nema onog potpunog ni adekvatnog značenja, što ga imaju latinske riječi - **sacrificium** i **oblatio.** Stoga, držimo, kad god dolazi u Kanonu ova riječ, trebalo bi je prevesti ne jednostavno **prinos,** nego svaki put treba kazati **žrtveni prinos**. Tako n. pr. u molitvi - »Te igitur, clementissime Pater . . .« - bolje bi bilo ovako kazati: ». . . da milostivo primiš i blagosloviš ove darove, ove poklone, ove svete neokaljane **žrtvene prinose**. Tako i u molitvi - »Hanc igitur oblationem . . .« - kao i u onoj - Quam **oblationem**« trebalo bi u hrvatskom prevesti **žrtveni prinos**.

U molitvi - »Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum . . .« - bolje je za muški rod upotrijebiti pravilni genitiv **sluga** nego onaj zastarjeli oblik **slugu**. A za ženski rod **službenica,** a ne **sluškinja**.

». . . accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas . . .« - »uze kruh u svoje svete i časne ruke . . .« - mjesto **časne,** držimo, bolje bi bilo kazati **blagoslovljene** ruke . . .« - pa bi ova rečenica glasila - »uze ruh u svoje svete i **blagoslovljene** ruke . . .«.

»Manducate« - puno ljepše kazati **blagujte** nego **jedite.** Glagol **blagovati** ljepši je, delikatniji, finiji i duhovniji izraz nego glagol **jesti**.

No možemo ipak nadodati, da je u životu Evrope postojala ne samo tradicija pohlepe za silom i vlašću nego i tradicija služenja i mirenja. Evropa ima i drugu stranu. Postoji oblak svjedoka, koji su pokazali na poniznog i poniženoga Krista koji je ispunio proroštvo o Jahveovu slugi. Ne bih imao dosta vremena nabrajati tolike, koji su bili svjesni, da je poslanje Crkve da služi i miri. I to je Evropa. To je tradicija Evrope, koja je manje pobuđivala pažnju, a koju mi moramo priznati kao pravi raison d' etré Evrope.

Veliki evropski pjesnik Venancije Fortunat, napisao je u VI stoljeću himan »Vexilla regis«. Dva stiha ove pjesme danas su za nas od najveće važnosti: »Dicens in nationibus Regnavit a ligno Deus«.

Članak u skraćenom obliku preveo o. F. Carev

JOŠ NEKE NAPOMENE U VEZI SA HRVATSKIM PRIJEVODOM KANONA

Hrvatska riječ **prinos** nema onog potpunog ni adekvatnog značenja, što ga imaju latinske riječi - **sacrificium** i **oblatio.** Stoga, držimo, kad god dolazi u Kanonu ova riječ, trebalo bi je prevesti ne jednostavno **prinos,** nego svaki put treba kazati **žrtveni prinos**. Tako n. pr. u molitvi - »Te igitur, clementissime Pater...« - bolje bi bilo ovako kazati: »... da milostivo primiš i blagosloviš ove darove, ove poklone, ove svete neokaljane **žrtvene prinose**. Tako i u molitvi - »Hanc igitur oblationem...« - kao i u onoj - Quam **oblationem**« trebalo bi u hrvatskom prevesti **žrtveni prinos**.

U molitvi - »Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum...« - bolje je za muški rod upotrijebiti pravilni genitiv **sluga** nego onaj zastarjeli oblik **slugu**. A za ženski rod **službenica,** a ne **sluškinja.**

»...accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas...« - »uze kruh u svoje svete i časne ruke...« - mjesto **časne,** držimo, bolje bi bilo kazati **blagoslovljene** ruke...« - pa bi ova rečenica glasila - »uze ruh u svoje svete i **blagoslovljene** ruke...«.

»Manducate« - puno ljepše kazati **blagujte** nego **jedite.** Glagol **blagovati** ljepši je, delikatniji, finiji i duhovniji izraz nego glagol **jesti**.

U formuli Pretvorbe za riječ **calix**, kako je to opširnije obrazloženo u 11. broju Vjesnika đakovačke biskupije od prošle godine (str. 199. i sl.), puno je bolje upotrijebiti sakralnu, a inače posve udomaćenu riječ **kalež** nego li svagdanju i gotovo vulgarnu riječ **čaša.** I slovenci i Nijemci uzeli su riječ **kalež.**

Latinsko **»mysterium fidei«**, čini nam se, bilo bi bolje kazati **Tajna vjere** nego li **Otajstvo vjere.**

Latinsko »in remissionem peccatorum« hrvatski treba kazati - **»za oproštenje** grijeha« a ne **»na optuštenje** grijejeha«. Isto tako nije pravilno kazati **»na** oproštenje grijeha. Jedino pravilno jest: **»za oproštenje grijeha«.**

Qui pridie quam pateretur«, mislimo, najbolje bi bilo ovako prevesti: »Koji uoči dana kad će muku podnijeti«. Manje bi dobro bilo: »Koji uoči (u predvečerje) svoje muke«, a pogotovo ne bi zgodno bilo reći: »Koji dan prije no što će muku podnijeti ... « - jer kod ovakve stilizacije vrijeme zbivanja odnosno vrijeme u koje je bila Zadnja večera Isusova s apostolima, previše je **neodređeno.**

Latinski izraz »diem sacratissimum«, kad god dođe u Kanonu, mislimo, bolje bi bilo kazati **blagoslovljeni** dan nego li **presveti** dan. Na izraz presveti navikli smo redovito samo kad se kaže n. pr. Presveti Oltarski Sakramenat ili Presveto Srce Isusovo — i slično.

Kad god u Kanonu dođe latinski izraz **altare**, i u hrvatskom trebalo bi upotrijebiti riječ **oltar,** jer je udomaćena, i čini nam se, nekako je bliža osjećaju vjernika nego li riječ **žrtvenik.** Ova posljednja podsjeća donekle i na stare poganske ritualne obrede.

Pri koncu Kanona-ono latinsko - **»et praestas nobis«** - gramatički i logički naglasak u rečenici traži, čini nam se, da red riječi bude - **»i daješ nama«**, a ne - **»i nama daješ«**.

Uvažujući ove gornje napomene i čuvajući - po mogućnosti - što više vjernost latinskom originalu, te imajući u vidu osjećaj i duh hrvatskog jezika, čini nam se, da bi u hrvatskom prijevodu ovako nekako trebao glasiti

K A N O N

1. Tebe, dakle, premilostivi Oče,
2. smjerno i usrdno molimo
3. po Isusu Kristu, Sinu tvojemu, Gospodinu našemu,

4. da milostivo primiš i blagosloviš
5. ove darove, ove poklone,
6. ove svete neokaljane žrtvene prinose,
7. što ti ih prikazujemo prije svega
8. za tvoju svetu Crkvu katoličku:
9. udostoj se, molimo te, po svemu svijetu
10. u miru je podržavati, čuvati je,
11. u jedinstvu okupljati i upravljati
12. (i što ti ih prikazujemo) zajedno sa slugom tvojim
13. Papom našim N. i s Biskupom našim N.
14. i sa svim pravovjernima i (onima)
15. kojima je na srcu katolička i apostolska vjera.
16. Spomeni se, Gospodine, slugu i službenica svojih N. i N. —
17. i svih ovdje prisutnih:
18. vjernost njehovu i odanost ti dobro znaš i vidiš, -
19. za njih ti prinosimo, i oni sami ti prinose
20. ovu žrtvu hvale - za sebe i za sve svoje:
21. za otkupljenje svojih duša, -
22. s nadom za spasenje i sigurno očuvanje svoje, -
23. te izraze svoje odanosti
24. iskazuju tebi Bogu vječnomu, živomu i pravomu. (ili možda ovako: te svoje žarke vapaje upućuju tebi Bogu vječnomu, živomu i pravomu).
25. Osjećajući se u zajedništvu i časteći uspomenu
26. ponajprije slavne Marije, vazda Djevice,
27. Majke Boga i Gospodina našega Isusa Krista,
28. te blaženog Josipa, zaručnika iste Djevice,
29. i blaženih apostola i mučenika tvojih:
30. Petra i Pavla,
31. Andrije, Jakova, Ivana,
32. Tome, Jakova, Filipa,
33. Bartola, Mateja,
34. Šimuna i Tadije,
35. Lina, Kleta, Klementa,
36. Siksta, Kornelija, Ciprijana,
37. Lovre, Krizogona,
38. Ivana i Pavla,
39. Kuzme i Damjana,
40. i svih svetih tvojih:
41. po njihovim nam zaslugama i molitvama
42. u svemu, molimo,
43. zaštitu svoju i pomoć udijeli.

44. Po istom Kristu, Gospodinu našemu.
45. Amen.
46. Molimo, te, dakle, Gospodine,
47. primi milostivo ovaj žrtveni prinos
48. nas sluga svojih
49. i čitave svoje obitelji:
50. daj da u miru tvome provodimo dane svoje, —
51. oslobodi nas, molimo te, od vječne osude
52. i daj da se ubrojimo u društvo tvojih izabranika.
53. Po Kristu, Gospodinu našemu.
54. Amen.

(Na Veliki četvrtak:)

... što ti prikazujemo u dan, kad je Gospodin naš Isus Krist dao vlast učenicima svojim, da slave otajstvo Tijela i Krvi njegove...

(Na Uskrs i Duhove:)

... što ti prikazujemo i za one, koje si se udostojio preporoditi vodom i Duhom Svetim dajući im oproštenje svih grijeha...

55. Udostoj se, molimo te, Bože,
56. ovaj žrtveni prinos u svemu
57. blagosloviti,
58. primiti,
59. odobriti,
60. duhovnim i sebi ugodnim učniiti,
61. da nam postane Tijelo i Krv
62. preljubljenoga S'na tvoga,
63. Gospodina našega Isusa Krista, —
64. Koji uoči dana kad će muku podnijeti, (na Veliki četvrtak..... za spasenje naše i svih ljudi, to jest danas...)
65. uze kruh u svoje svete i blagoslovljene ruke,
66. podiže oči prema nebu
67. k tebi Bogu Ocu svojemu svemogućemu, —
68. hvalu ti dajući — blagoslovi, razlomi
69. i dade učenicima svojim govoreći:
70. Uzmite i blagujte od ovoga svi jer
71. OVO JE TIJELO MOJE.
72. Isto tako, nakon što su večerali,
73. uze i ovaj preslavni kalež
74. u svoje svete i blagoslovnjene ruke,

75. jednako ti hvalu dajući blagoslovi
76. i dade učenicima svojim govoreći:
77. Uzmite i pijte iz njega svi jer
78. OVO JE KALEŽ KRVI MOJE
79. NOVOGA I VJEČNOGA ZAVJETA —
80. — TAJNA VJERE —
81. KOJA ĆE SE ZA VAS I ZA MNOGE PROLITI
82. ZA OPROŠTENJE GRIJEHA.
83. Kad god budete ovo činili,
84. činit ćete meni na uspomenu.
85. I stoga, Gospodine, —
86. mi sluge tvoje
87. i sveti puk tvoj, —
88. slaveći spomen
89. preblažene muke,
90. i uskrsnuća od mrtvih,
91. i slavnog uzašašća na nebo
92. istoga Krista, Sina tvoga,
93. Gospodina našega, —
94. prinosimo preslavnom veličanstvu tvojemu
95. od tvojih radova i paklona
96. žrtvu čistu, žrtvu svetu,
97. žrtvu bez mane (ili: žrtvu neokaljanu), —
98. kruh sveti života trajnoga
99. i kalež spasenja vječnoga.
100. Pogledaj, molimo, na ovo milostiva i vedra lica
101. i primi rado
103. kao što si se udostojao
103. rado primiti
104. darove sluge svoga Abela pravednoga,
105. i žrtvu praoca (patrijarhe) našega Abrahama,
106. i onu koju ti prinose
107. veliki svećenik tvoj Melkisedek, —
108. žrtvu svetu, žrtvu bez mane.
109. Smjerno te molimo,
110. svemogući Bože, —
111. daj da tvoj sveti anđeo
112. na rukama prenese ovo
113. na nebeski oltar tvoj,
114. pred lice božanskog veličanstva tvoga,
115. da se svi koji kao sudionici
116. s ovog oltara budemo blagovali
117. presveto Tijelo i Krv Sina tvoga,

118. napunimo svakog nebeskog blagoslova
119. i milosti.
120. Po istom Kristu, Gosodinu, našemu.
121. Amen.
122. Spomeni se, Gospodine,
123. i slugu i službenica svojih N. i N.,
124. koji obilježeni znamenjem vjere
125. pred nama u vječnost preseliše
126. i snivaju u miru.
127. Njima, Gospodine,
128. i svima koji u Kristu počivaju,
129. udijeli, molimo,
130. mjesto osvježenja,
131. svjetlosti i mira.
132. Po istom Kristu, Gospodinu našemu.
133. Amen.
134. I nama grješnicima,
135. slugama svojim,
136. koji se uzdamo
137. u neizmjeno milosrđe tvoje, —
138. dopusti, molimo,
138. da budemo dionici i u društvu
140. sa tvojim svetim
141. apostolima i mučenicima:
142. s Ivanom, Stjepanom,
143. Matijom, Barnabom,
144. Ignacijem, Aleksandrom,
145. Marcelinom, Petrom,
146. Felicitom, Perpetuom,
147. Agatom, Lucijom, Janjom,
148. Cecilijom, Anastazijom,
149. i svim svetima tvojim.
150. U njihovo nas društvo (zajedništvo),
151. molimo primi,
152. i ne gledaj na nevrijednost naših djela,
153. nego nam po obilju milosrđa svoga
154. oproštenje grijeha dobrostivo udijeli.
155. Po Kristu, Gospodinu našemu.
156. Po njemu, Gospodine, sva ova dobra
158. vazda stvaraš,
158. posvećuješ,
159. oživljuješ,
160. blagosljuješ

161. i daješ nama.
162. Po Njemu, i s Njim, i u Njemu
163. jest tebi Bogu Ocu Svemogućemu,
164. u jedinstvu Duha Svetoga
165. svaka čast i slava,
166. po sve vijeke vjekova. Amen.

VARIJANTE U TEKSTU KANONA NA NEKE BLAGDANE

Osjećajući se u zajedništvu i svetkujući onaj blagoslovljeni dan (na Ponoćki: onu blagoslovljenu noć), u koji (koju) blažena Marija, nepovrijeđena (netaknuta) Djevica, rodi ovom svijetu Spasitelja, te časteći uspomenu-ponajprije iste slavne Marije, vazda Djevice, Majka istoga Boga i Gospodina našega Isusa Krista, —

Na Bogojavljenje:

Osjećajući se u zajedništvu i svetkujući onaj blagoslovljeni dan, u koji se Jedinorođenac tvoj, skupa s tobom vječan u tvojoj slavi, vidljivo pojavi u pravom našem tijelu, te časteći uspomenu-ponaprije slavne Marije, vazda Djevice, Majke istoga Boga i Gospodina . . .

Na Veliki četvrtak:

Osjećajući se u zajedništvu i svetkujući onaj blagoslovljeni dan, u koji Gospodin naš Isus Krist bi za nas predan, te časteći uspomenu-ponajprije slavne Marije, vazda Djevice, Majke istoga Boga . . .

Od Uskrsnog Bdjenja do Bijele subote:

Osjećajući se u zajedništvu i svetkujući blagoslovljeni dan (u Misi Uskrsnog Bdjenja: blagoslovljenu noć) Uskrsnuća Gospodina našega Isusa Krista po tijelu, te časteći uspomenu-ponajprije slavne Marije, vazda Djevice, Majke istoga Boga i Gospodina . . .

Na Uzašašće:

Osjećajući se uzajedništvu i svetkujući onaj blagoslovljeni dan, u koji Gospodin naš, jedinorođeni Sin tvoj, našu slabu, sa sobom ujedinjenu narav smjesti s desna tvoje slave, te časteći uspomenu ponajprije slavne Marije, vazda Djevice, Majke istoga Boga i Gospodina našega Isusa Krista, — . . .

Od predvečerja Duhova do subote iza Duhova:

Osjećajući se u zajedništvu i svetkujući blagoslovljeni dan Duhova, u koji se Duh Sveti pojavi apostolima u nebrojnim jezicima (u bezbroj jezika) ,te časteći uspomenu-ponajprije slavne Marije, vazda Djevice, Majke Boga i Gospodina našega . . .

A. M.

OKO HRVATSKOG PRIJEVODA KANONA

Odgovor na **Komentar Dr. Tomislava Šagi**

(Svesci kršćanske sadašnjosti 6: Liturgijsko-pastoralni prilog).

U odgovoru navodit ću brojeve citirane u »Komentaru« i u »Vjesniku đakovačke biskupije.«

2. »Supplices rogamus ac petimus.« — Takva latinska pleonastična konstrukcija u načelu rastavlja se u našem jeziku na pridjev i glagol, ali samo pod uvjetom da pridjev nastoji što bolje izraziti specifičnosti one riječi koja nije obuhvaćena glagolom. Riječ »peto« ima značenje navaljivati, napadati. Prema tome nije dobar prijevod **»usrdno«** molimo. Bolji je **»vruće«** molimo, ili **»žarko«** molimo. (Usp. Služba Božja VIII 1, str. 15, 31).

4. »Accepta habeas (također retci 111-112). Eizenhofer je bez sumnje izvrstan latinista. Sudjeluje u »Latinis« i u »Vita Latina«. Ipak treba na ovom mjestu povesti računa o tome kako njemački izraz annehman, annehmlich, annehmbar, annehmlichkeit itd nije tako siromašan kao hrvatski: »primi«. Označava usput i neku dragost, ugođaj, čega »primi« ne označava.

Osim toga sasvim je sigurno da bi u Kanonu trebalo više pripaziti na crkveno-latinski jezik nega na rimski protokolarni. Taj je bio našem Kanonu daleko bliži i prihvatljiviji nam je. Pogledajmo međutim u Sv. Pismo kakav smisao ima tamo ta riječ:

Tob 12, 13: »Quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.« Acceptus alicui esse u latinskom je doslovce isto samo klasičnije nego acceptum habere. »Mihi est« znači točno isto što i »ego habeo.« Cf. uostalom Menge, Stylistik.

Tob 14, 17: »Ita ut accepti essent tam Deo quam hominibus.« Značenje u oba gornja primjera mio, ugodan, drag.

Sap 9, 10: »Ut sciam quid acceptum sit coram te omni tempore.« Ne treba prevoditi!

Jer 6, 20: »Holocausta vestra non sunt accepta et victimae vestrae non placuerunt mihi.« Ista konstrukcija kao u Kanonu,

Lk 4, 24: »Nemo propheta acceptus est in patria sua:« značenje, Ne vole ga, nije im drag, mio . . .

Rimlj 15, 16: »Ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in Spiritu Sancto:« prevode: ugodna.

Rimlj 15, 31: »Ut obsequii mei oblatio accepta fiat . . . sanctis.« Konstrukcija kao i u Kanonu: ugodna, mila, draga.

I Tim 2, 3: Hoc enim acceptum est coram Salvatore nostro.«

Fil 4, 18: »Misistis . . . hostiam acceptam, placentem Deo.«

Treba naglasiti kako je acceptum habere nedovršena radnja, dok je glagol primiti samo dovršena radnja.

Jedno bi mjesto na oko bilo prema Šagijevu prijevodu i to: Tob. 12, 5: »Ut dignaretur dimidiam partem acceptam habere:« u stvari je to pleonastičan izraz gdje se dio »acceptam habere« prelijeva u izraz »dignaretur«: da se udostoji primiti . . .

Uostalom Dr. Šagi je u retcima 111-112 izraz pravilno preveo u neokrnjenom smislu što u retku 4 nije učinio upravo pozivajući se na Eizenhofera.

5. Illibata — nekrvnu. Dr. Šagi se poziva na Missel de l' assemblée chretienne, Bruges 1964. Valja napomenuti da je novi francuski prijevod, odobren od biskupa rađen svakako na temelju toga prijevoda, ali je ovo mjesto retuširano: umjesto »spirituelles« stavljeno je **»pures«**. Tako isto stoji i u odobrenom slovenskom prijevodu: »te svete in **čiste** žrtve.« Prema propisu javljenom Predsjednicima Bisk. Konferencija 15. kolovoza 1967. bilo bi pametno obazirati se na te tj. na ostale prijevode, jer tamo preporučuje: Que les traductions correspondet entre elles«. (Notitiae n. 34, str. 326).

6—7, 10—14 str. 9 prvi stupac uz: una cum famulo tuo Papa nostro . . . u Komentaru Dr. Tomislav Šagi ruga se Kanonu ovim riječima: »tako da je dolazilo do smiješnog izražavanja kao da molimo da Bog papu po cijelom svi-

jetu umiri... ujedinjuje... ili čak raširuje.« Ovim je ruganjem pokazao neznanje latinskog jezika. Nije li se mogao dovinuti do sasvim pametna shvaćanja u ovom najnaravnijem smislu: »Deus una cum Pontifice, Episcopo, orthodoxis et cultoribus pacificat... Eclesiam?« Podbacio!

10. redak: zato što ih tebi pronosimo. Najprije je dodan originalu pa se s tog stanovišta protivi Bugninijevu pismu poslanu predsjednicima Bisk. Konferencijama 15. kolovoza, gdje pod točkom 1. traži da prijevod bude »sans insertions qui rendent la version differente du texte latin.« Već je stoga neprihvatljiv. Osim toga je redak iskrivljen i u 6 retku. Ne radi se o relativno kauzalnoj rečenici, jer onda bi cijeli tekst zaista ispao smiješan kako misli Dr. Šagi u pređašnjem odsjeku. Napose je to nemoguće zato što se tekst »una cum famulo tuo« ne nadovezuje gramatički na »quae« kako misli Dr Šagi, nego na »quam« (Citat iz Bugninija Notitiae 34, str. 327).

8—9. »U čitavom Kanonu izbjegavamo prevođenje riječi »digneris«. Ovdje je provodimo umetnutim »molimo«. Takav je postupak samovoljan, protivi se propisu navedenoga pisma točka 1: »Que la version rende fidèlement le taxte du Canon Romain, sans variations, ni omissions.« Osim toga protivna je propisu br. 2: »Que la langue soit celle qui est en usage dans les taxtes liturgiques en évitant les formes... trop modernes.« (Notitiae br. 34, str. 327). Nadalje to je osiromašenje, budući da je u ovoj rečenici riječ »molimo« već spomenuta (redak 2) pa se takvo osiromašenje protivi propisu pisma kardinala Lercara 21. lipnja 1967. godine gdje kaže: »Ovaj prijevod mora biti doslovan i cjelovit. Tekstove treba uzeti potpuno kakvi jesu i ni na kakav ih način nije dopušteno krnjiti ni pojednostavnjivati.« (Notitiae 31—33, str. 296) »Il faut prendre les textes tels qu'ils sont, sans les amputer ni les simplifier d'aucune manière.«

7—14. »Marsili ističe da je nedvojbeno da riječi »una cum famulo... »ovisi o offerimus« (iz r. 6). Drugi prevodioci tvrde drukčije. Marsilijeva je sugestija jedva prihvatljiva budući da tekst nasilno izobličuje i navlači sadašnju gramatičku konstataciju na staru. Kad se konstrukcija toliko mijenja da se ne može više navući na staru onda se sigurno ponešto izmijenio i smisao. Marsili bi postupao s tekstom kao da u njegovim izmjenama nema nikakva života nego da je to samo čuvanje starine...

15—16. »Famulorum famularumque tuarum — čeljadi svoje. »Cijela se ta napomena kosi s propisom spomenutim pod 8—9 (ovdje str. 2—3). Osim toga protivi se još točki 1: »Que la version rende fidelement le texte du Canon Romain sans variations.« Uostalom nepoznavanje je jezika kad Dr. Šagi misli da riječ »čeljad« izražava u nekim našim krajevima nježnost. Upravo naprotiv, odaje neku grubost čak i ondje gdje se mnogo upotrebljava. Stoga ju je otklonio i Ljudevit Jonke, pa i Hercegovci, dakle upravo ljudi koji tu riječ najbolje poznaju. Još bih samo dodao da je citat Maertensa na koji se Dr. Šagi poziva u francuskom novom prijevodu i opet retuširan i vraćen vjernosti originalu. Kod Maertensa je tekst zvučio: »Des membres de ta famille«, u novom prijevodu glasi: »tes serviteurs et tes servantes.« Pozivanje na nj je daleko deplasirano. Lakše bismo se mi pozivali na opomenu sv. Stolice: »Le désir du St. Siège est de faire que les diverses traductions du Canon ... correspondent entre elles.« Notitiae n. 34 str. 326) Slovenski prijevod ima također »svojih služabnikov in služabnic.«

17—18. »Quorum tibi fides cognita est et nota devotio« — »ti si spoznao njihovu vjernost i znaš im odanost« Prijevod »ti si spoznao« ne uzima u obzir činjenicu kako je original »quorum tibi fides cognita est« nedovršena radnja, izražava trajanje, dok je glagol »ti si spoznao« dovršen, označava trenutačnu radnju. Prema tome prijevod nije točan. Francuski je: »tu connais« a slovenski: »poznaš«. U obadva prijevoda dakle trajni glagol, što je našem Dr. Šagi Buniću izmaklo oku.

21. Suisque omnibus — za sve što im je na srcu. Dr. Šagi poziva se na Maertensa. Taj je međutim tekst u novoj redakciji retuširan, vraćen originalu. Kod Maertensa je glasio: »Pour eux mêms et tout ce qui leur tient à coeur«, sada u odobrenom prijevodu biskupa glasi: »Pour eux-mêmes et tout ce qui les concerne«. Slovenski prijevod glasi: »in za vse svoje.«

22. Pro redemptione animarum suarum — da im se otpuste grijesi. Tu se ne može govoriti o doslovnom prijevodu. Istina, tumačenje je čvrsto oslonjeno na Ef 1,7 i Kol 1,14 i dogmatski nipošto nije krivo, ali je sasvim slobodno i nipošto doslovno, uzima tek pasivno značenje, a ne kao I Pet 1,18 aktivno pa se ne drži propisa iz Lercarova pis-

ma: »Cette traduction doit etre litterale et integrale,« (Notitiae 31—33, str. 296) i suzuje značenje. U originalu nije spomenuta ni riječ otpuštanje, niti grijesi. Te su dakle riječi protiv Bugninijeve preporuke koja traži da prijevod bude »sans insertions.« Naprotiv, u originalu, stoji riječ »redemptio« i »animarum« kojih nema u prijevodu, pa su izostavljene. I to je protiv propisa iz Bugninijeva pisma da prijevod bude »sans omissions« (Notitiae 34, str. 327). Ni u kakvom se slučaju tu ne može govoriti o doslovnom prijevodu! Slovenci imaju: »da rešijo svoje duše«, Francuzi: »pour la redemption de leur âme.« Meartens je retuširan!

25. Opravdava točku ispred **»Tibique«.** Naglašava da toga »que« nije bilo u Sacramentarium Gregorianum nego je jedino u kaptolskoj biblioteci u Padovi, a i tamo uneseno kasnijom rukom. Mi nismo ovdje arheolozi nego prevoditelji tekstova »tels qu' ils sont« (Notitiae 31—33 str. 296 — Lercaro) tekstovi moraju ostati »sans variations qui les rendent differentes du texte latin.« (Notitiae 34, str. 327). Očito je da točka koja znači kraj rečenice, a protivi se originalu gdje stoji riječ »tibique« bar sada, ako i prije nije stajao onaj nesretni »que«, nije sasvim jedno te isto. Francuzi imaju tu točku, Slovenci isto tako. Ne bi bilo zgodno da smo samo mi bijele vrane!

26. »Reddunt vota sua — izručuju darove svoje odanosti«. Nemam ništa protiv toga da je možda nekad »vota« izražavalo darove koje su vjernici donosili. U vezi s time je već onda sigurno označavalo i njihova »vota« — želje koje su uz te darove Bogu prikazivali. Danas bi bilo mudro naglasiti te želje, jer bismo tako tekst samo obogatili značenjem, bio bi manje »simplex« nego što je u prijevodu dr. Šagija, a ne bi označavao ništa što u testu latinskog originala nije sadržano. Kruh i vino su u toj molitvi već dosta često označeni, pa bi bilo obogaćenje, pogotovo bliže modernom čovjeku kad bismo uključili i njihove želje u žrtvu, što je uostalom sasvim u liturgijskom duhu.

Francuzi su na tom mjestu napisali: »c'est a toi qu'ils adressent **leurs prières,** Dieu éternel, vivant et vrai.«

25—48. »Communicantes se veže uz posljednju rečenicu prijašnje molitve kao jedna rečenica.« Ne tvrdim da to nije možda logičnije, da nije nekad bilo tako, ali sada se radi o prevođenju teksta bez ispravaka. Smisao se re-

čenice redovito nešto izmijeni kad prebacimo točku na drugo mjesto. Možda će se to moći kasnije, ali danas se jedva može spojiti s poslušnošću gore spomenutoj odredbi da prijevod bude »sans variations« (Notitiae 34, str. 327). Napominjem da ostali prijevodi to nemaju.

28. »Communicantes« — »čuvajući zajedništvo«. Sam Dr. Šagi napominje da se unosi u prijevod nijansa koje u originalu nema. Moramo dapače priznati da ona krnji smisao originala. Možda bi točniji prijevod bio: »Živo sjedinjeni«, »u živoj zajednici«, »povezani s općinstvom svetih,« »s ljubavlju« ili nešto slično.

32. »Sed et beati Ioseph, eiusdem virginis sponsi — kao i uspomenu blaženoga Josipa, zaručnika iste Djevice.« U taj je redak bez potrebe u našem prijevodu ubačeno nekoliko riječi: »kao i uspomenu.« Čuo sam da Dr. Šagi strahuje da bi li se tko zabunio i mislio da je Majka Božja rodila svog zaručnika uz Isusa! Zaista čudnovat strah! Trebalo je od toga strahovati i u latinskom originalu. Slovenci se pa ni Francuzi toga nisu bojali. Francuzi su cijelo to mjesto veoma zgodno i adekvatno preveli ovako: »puis de son èpoux saint Joseph«: zatim njezina zaručnika sv. Josipa. Moram priznati da je prijevod doista doslovan i nimalo nategnut! Ubacivanje riječi: »uspomenu« protivi se propisima za sprovođenje Konstitucije (Notitae br. 34. str. 327) da tekst mora biti »sans insertions«.

48. Amen ... »Šteta jer ti Ameni umanjuju snagu konačnoga Amen na završetku Kanona. Bit će s njima skopčane velike teškove. Na svaki način treba svuda zaključke izmijeniti da glase: Po Kristu našem Gospodinu. Iz dva razloga, jer se isključuje zbunjavanje vjernika da ne upadnu s Amen; jer je to ljepše i svježije ...« Samo se sve to kosi s propisom Savjeta, budući da se ne smije ništa mijenjati. Time mislim »Amen«. Je li tako strašno kad u prefaciji ponetko upadne? Tekstovi moraju biti »sans omissions«. Osim toga propis kaže da mora jezik biti uobičajen liturgijski jezik, »Que la langue soit celle qui est normalement en usage dans les taxtes liturgiques en évitant les formes ... trop modernes.« Osim toga trebalo bi uzeti u obzir Babića Stjepana: »O priređivanju svetopisamskih i liturgijskih tekstova na hrvatskom jeziku, (Služba Božja VII, 248—251) kojega je Dr. Šagi samo citirao u literaturi, a nije se baš osobito mnogo na nj obazirao ...

50. »Servitutis nostrae — našeg služenja.« Servitus ne znači služenje nego Dienstbarkeit uslužnost i to robova prema gospodaru, žene prema mužu ili djece prema ocu. Može značiti također i same robove, a može i robovanje. Maertensov je tekst na koji se Dr. Šagi poziva i na ovom mjestu u novom službenom tekstu retuširan. Stari je tekst glasio: »Voici donc l'offrande de notre ministère et de ta famille entière.« Sad glasi: »Cette offrande que nous te présentons, nous tes serviteurs et avec nous ta famille entière. . .« Takav je prijevod barem točan za razliku od staroga i od Dr. Šagijeva, koji nije točan, nije doslovan, premda se u liturgijskim tekstovima obično tako prevodi.

Budući da je u novom zavjetu istinita riječ sv. Pavla: »Non accepistis spiritum servitutis in timore, sed spiritum adoptionis filiorum. . .« Rimlj 8, 15, možda bismo ovo mjesto mogli mnogo adekvatnije, više u duhu Novog zavjeta prevesti: »naše sinovske odanosti.« Tako bi se sačuvalo bogatstvo i duboki dogmatski smisao tih riječi. Možda bi zbog monotonosti upravo radi ovoga mjesta bilo pametno prevesti redak 26: vota riječju molitve ili želje, kako bismo izbjegli monotoniju. . .

58. In omnibus — u svima. Tumačenje je Dr. Šagija nategnuto. Novi prijevodi koje imam pri ruci ne prihvaćaju taj stav, tumačenje je s tekstovne strane neprihvatljivo. Uostalom ako je donekle njegovo značenje i sadržano u doslovnom i najnaravnijem prijevodu što Dr. Šagi sam priznaje, zašto ga mijenjati i vraćati u arheologiju, zašto ga simplificirati? U francuskom je prijevodu retuširan i precrtan onaj dio: »choisie parmi toutes les autres«, a i u slovenskom glasi: »v vsem blagoslovi«.

63. Rationabilem — duhovan. Dr. Šagi tvrdi da se u Novom Zavjetu kazuje: »logike thysia« i poziva se na Rimlj 12, 1 i I Petr 2, 2. Međutim ni na jednom od tih mjesta ne stoji riječ »logike thysia« nego u Rimlj 12, 1: »logike latreia« rationabile osbequium«, a u I Petr 2. 2: »logikon gala«, »rationabile lac«.

Riječ rationabile, logikos imalo bi značenje izraženo u Rimljanima 14, 22: Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem quod non est fide peccatum est.«

Sv. Pavao sam tumači smisao riječi »rationabile« u Rimlj 12, 1 ovako: rationabile obsequium ... reformamini in novitate sensus vestri (toy noos), ut probetis quae sit voluntas Dei bona et beneplacens et perfecta...« Tu bi dakle bio moj prijevod mnogo bliži originalnom smislu nego Dr Šagijev, bio bi po smislu mnogo manje maglovit, precizniji i sadržajniji: »uskladi sa svojom zamisli« ili »uskladi sa svojim namislima, nakanama«.

Sasvim slično uostalom tumači istu riječ i sv. Petar u I Petr 2, 2: »deponentes omnem malitiam et dolum et simulationes ... sicut modo geniti infantes rationabile, sine dolo lac concupiscite«.

Citati su krivo navedeni. Kod sv. Petra je upotrebljena riječ »pneumatikas thysias«, a u Rimlj. 12, 1: »thysian zosan, hagian, to theo euareston,« nigdje »logike« kako Dr. Šagi navodi.

Iz ovoga svega izbija da logike znači neku iskrenost, jednostavnost koja teži za pravom Božjom voljom i nju proučava bez ikakve želje za iskrivljivanjem, navlačenjem na vlastito ... Tako dolazi riječ »rationabile, logike« doista do nekoga pravoga smisla. Prijevod je i točniji i sadržaniji kako sam predložio.

69—70. Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas — uze kruh u svete i časne ruke. Naglašavam da je ovo mjesto osobito važno i u središtu. Njega pogotovo ne bi trebalo okrnjivati. Komisija četvorice nema pojma o latinskom jeziku. Dok ona tvrdi da je riječ »svoje« potpuno nepotrebna u hrvatskom prijevodu trebala bi znati da bi to isto mogli reći i latinci. Latinska je fraza: »in manus sumere, in manum sumere, im namibus habere, manu tenere ili in manu tenere, in manibus habere aliquid, in manus tradere,« gdje isto nije nigdje potreban »saus« (Usp. Phraseologie latine Charles Pascal Paonaj ris 1911 Klinckesieck str. 34—35). Osim toga ako se komisiji četvorice tako čini, sasvim je protivnoga mašljenja Dr. Ljudevit Jonke, koji izričito traži da se unese riječ »svoje« natrag unutra. Držim da je ipak taj stručnjak pozvaniji suditi što je potrebno u hrvatskom jeziku od one komisije četvorice na koju se Dr. Šagi obratio. Uostalom možemo pogledati i prijevode. I francuski ima: »dans **ses** mains saintes et adorables«, a slovenski: »vzel kruh v **svoje** svete in častitljive roke.« Bojim se da su ovdje

prevodioci prešli granicu koja im je dopuštena. »L'adaption au génie des langues vivantes doit être sobre et discrète. Que les experts acceptent de bon gré cette norme, dont l'application est nécessaire aujourd'hui.« (Lercaro, Notitiae 34. str. 296).

88. Calix sanguinis mei — čaša krvi moje. Slovenci imaju »kelih«, hrvatski odgovaralo bi: »kalež«. Možda bi bilo pametnije da se ne odstupa previše od dosadašnjeg načina u izražavanju kao i u riječima.

89. Novi et aeterni testamenti: novoga i vječnoga saveza. Slovenci imaju »nove in večne zaveze«, ali je to u njih već tradicija. Hrvatski »savez« bilo bi slovenski »zveza«. Drže se dakle tradicionalnog izraza kao što uostalom Crkva i propisuje: »Que la langue soit celle qui est en usage dans les textes liturgiques en évitant les formes trop modernes«.

109. Supra quae — na ovo. To je Dr. Šagiju nametnula komisija četvorice. Složio bih se sa Šagijem protiv te komisije, jer je točnije »na to«.

113. »Pueri tui iusti Abel — mladića tvoga Abela Pravednoga.« Tu je riječ Dr. Šagi krivo shvatio. Pitao sam stručnjaka za biblikum O. Škrinjara koji kaže da je to sigurno iskrivljeno značenje. Svi prijevodi, francuski, slovenski imaju prijevod »službenika«, »serviteur.« Osim toga riječ mladić nema ni primjese miline u ovoj konstrukciji, kojoj bi htjela navodno dati oduška. Kad bih htio izraziti to, mogao bi to učiniti adekvatnijim izrazima: mezimčeta, miljenika. Ako od te riječi bježi Dr. Šagi zbog svoga retka 111—112 gdje dvaput dolazi riječ mili, onda to u mom prijevodu ne dolazi u obzir, gdje je riječ druga i raznolikost veća.

Držim da Kanon ne aludira na Abelov nadimak. Inače bi citat glasio kao Mt 23,35: »Abel iusti,« a u tekstu je stvarno: »pueri tui iusti Abel.« Stoga držim da je način izražavanja u prijevodu deplasiran, premda za nj pledira francuski prijevod: »ton serviteur Abel, le juste,« slovenski je protivan: »svojega pravičnega službenika Abela.«

122. In conspectu divinae maiestatis tuae — koji je pred licem tvoga Božanskog veličanstva. Dr. Šagi se poziva na tekstove koje imaju »in conspectum«, ali da današnji tekst ima nasuprot »in conspectu« pa da treba prevesti ka-

ko je gore navedeno. To je međutim očito nerazumijevanje i tradicija i ove konstrukcije o kojoj sam dosta napisao u Službi Božjoj VIII, 1, str. 48, NB 105. Konstrukcija je ista kao »pono librum in mensa.«

135. In Christo quiescentes — koji se u Kristu upokujuju.« Tu je Dr. Šagi očito krivo shvatio particip u kršćanskoj liturgici i u crkveno latinskom jeziku. Njega su bolje od Dr. Šagija pogodili Francuzi u svom odobrenom tekstu i preveli: »a tous ceux qui reposent dans le Christ«, pa i Slovenci koji su napisali: »Te in vse, kateri počivajo v Kristusu ...«

Što se ostalih stvari tiče držim da sam već dosta opširno i iscrpno odgovorio u svom prijedlogu.

o. R. Grafenauer

»A SADA SU SAMI KRIVI!«

Činjenica je: današnja Evropa nema toliko duhovnih zvanja, koliko bi ih trebala imati. Nekada košnica duhovnih zvanja, danas ona nije u stanju podmiriti potrebe redovite duhovne postave i svojih karitativnih ustanova. Iza II Svjetskog rata održavaju se cijeli kongresi na temu, kako doći do duhovnih zvanja. Jedan od rezultata takvih kongresa je i taj: ne dopustiti da i jedno duhovno zvanje propadne. »Wir gehen zu Ende!«, reče jedna redovnica za svoju kongregaciju. Tko god pređe preko državne granice i povede razgovor o prilikama u Crkvi na Zapadu, naletjet će na starozavjetnu tužaljku o nestašici duhovnih zvanja. Istini treba pogledati u oči: Crkvi se spremaju crni dani, ne okrenu li se prilike u tom pogledu na bolje!

I izvan Evrope potrebe su za duhovnim zvanjima horendne. Nek je spomenuto samo jedno područje: Latinska Amerika. Ima ljudi, koji ne osjećaju gdje se vode i da se vode najžešći »bojevi Gospodnji«. Sjetimo se, na primjer, akcije »Adveniat« i njezine ideologije ovoga adventa, prilikom njene sedme godišnjice!

Čas jedna, čas druga zemlja proživljava teške dane i godine. Narodna poslovica veli: »Redom ide rđa po junacim!« Zašto je tako, sam dragi Bog zna. Naše je uzdahnuti: »U ruke Božje!«

ko je gore navedeno. To je međutim očito nerazumijevanje i tradicija i ove konstrukcije o kojoj sam dosta napisao u Službi Božjoj VIII, 1, str. 48, NB 105. Konstrukcija je ista kao »pono librum in mensa.«

135. In Christo quiescentes — koji se u Kristu upokujuju.« Tu je Dr. Šagi očito krivo shvatio particip u kršćanskoj liturgici i u crkveno latinskom jeziku. Njega su bolje od Dr. Šagija pogodili Francuzi u svom odobrenom tekstu i preveli: »a tous ceux qui reposent dans le Christ«, pa i Slovenci koji su napisali: »Te in vse, kateri počivajo v Kristusu . . .«

Što se ostalih stvari tiče držim da sam već dosta opširno i iscrpno odgovorio u svom prijedlogu.

o. R. Grafenauer

»A SADA SU SAMI KRIVI!«

Činjenica je: današnja Evropa nema toliko duhovnih zvanja, koliko bi ih trebala imati. Nekada košnica duhovnih zvanja, danas ona nije u stanju podmiriti potrebe redovite duhovne postave i svojih karitativnih ustanova. Iza II Svjetskog rata održavaju se cijeli kongresi na temu, kako doći do duhovnih zvanja. Jedan od rezultata takvih kongresa je i taj: ne dopustiti da i jedno duhovno zvanje propadne. »Wir gehen zu Ende!«, reče jedna redovnica za svoju kongregaciju. Tko god pređe preko državne granice i povede razgovor o prilikama u Crkvi na Zapadu, naletjet će na starozavjetnu tužaljku o nestašici duhovnih zvanja. Istini treba pogledati u oči: Crkvi se spremaju crni dani, ne okrenu li se prilike u tom pogledu na bolje!

I izvan Evrope potrebe su za duhovnim zvanjima horendne. Nek je spomenuto samo jedno područje: Latinska Amerika. Ima ljudi, koji ne osjećaju gdje se vode i da se vode najžešći »bojevi Gospodnji«. Sjetimo se, na primjer, akcije »Adveniat« i njezine ideologije ovoga adventa, prilikom njene sedme godišnjice!

Čas jedna, čas druga zemlja proživljava teške dane i godine. Narodna poslovica veli: »Redom ide rđa po junacim!« Zašto je tako, sam dragi Bog zna. Naše je uzdahnuti: »U ruke Božje!«

Nije nikakvo čudo, što se u momentima apokaliptičkih konja i konjanika Crkve i biskupi potpomažu, svaka od njih pruža kao pomoć što ima. Nijedna od brojnih Crkava Božjega naroda nije izuzeta od kušnji i nevolja svake ruke. Iluzionistička je predodžba, da Crkve ili biskupije starih kršćanskih naroda ne mogu imati svojih problema, kao što je problem nestašice duhovnih zvanja, i da im to treba kao prigovor natrljati na nos; povrh toga njihovoj se molbi treba oglušiti.

Apostol je Pavao u svoje vrijeme, gdje je god došao, küpio milostinju za matičnu Crkvu u Palestini, to jest u Jeruzalemu. Obraćenici iz paganizma mogli su se čuditi, da ona Crkva, koju je zapravo Isus osnovao, gdje je Isus živio i radio, stoji na slabim nogama i da joj treba pomoći. I pomagali su joj. Apostol je marljivo slao milostinju u Jeruzalem. Iz Palestine, osobito iz Jeruzalema, krenuli su apostoli i bezbrojni Isusovi učenici u široki tadašnji svijet, a u obrnutom smjeru kretala se karitativna akcija Crkvi u Palestini. Kršćane prvoga stoljeća čekalo je jedno, mnogo veće razočaranje: propast Jeruzalema 70. godina iza Krista.

Postoje svakako prave misije, ali postoji i prava duhovna pastva. Traže se poslanici za oba područja. A što se tiče poslenika, spiritus spirat, ubi vult. Šteta, što u nas nema misijske teologije . . ., pa da iza svršenih priprava za misijski rad svršeni misionar direktno krene na svoje područje, bez gubitka vremena i učenja suvišnih stvari, i uklapanja u posredničke institucije.

Postoji svakako hierarhijska služba i odgovornost u Crkvi, ali postoji i privatna inicijativa »agenata« i »agentica«, »gospode i gospođa«, oko buđenja zvanja za ženske kongregacije u domovima i u stranom svijetu, već prema tomu, kako se komu svidi. Glavno je - duhovno zvanje, realna nakana i velikodušno srce, prema općim crkvenim kriterijima. Rješenje problema rada između hierarhije i privatne inicijative ne leži ni u sudaru ni u njihovu razlazu, nego u razumijevanju velikih crkvenih potreba, pomirenju ekstrema i simbiozi. Ako u tom pogledu još nije očevidna »zlatna sredina«, treba na tom poraditi, ne bi li se našla. Možda to uopće nije teško. Tada treba pozdraviti odbacivanje svega onoga što nije Božje, što nije crkveno poimanje svećeništva i redovništva, — treba dalje odba-

citi sve ono što miriše na dolar, na marku na visoki standard, na spiritus immundos, — treba odbaciti dolarsku i markašku pastvu i misije, i sve skupa i svako napose.

Znamo, da su u katoličkoj Crkvi ženski redovi i kongregacije elitne čete, kao što su to i muški redovi i kongregacije. Njihova pravila potvrđena su od sv. Stolice. Ona nad njima preko domaćih Ordinarija i posebnih delegata bdije. Osim duhovnih djelatnosti bave se školom, socijalnim djelatnostima, bolesnicima, karitativnim radom... Vrata su njihova otvorena svima. Prirodno je, da na ta otvorena vrata uđu domaće kćeri i domaći sinovi. Isto je tako prirodno, da domaći ljudi u prvom redu šalju svoje kandidatice i kandidate udomaće redove i kongregacije.

Redovnice primaju u svoje redove kandidatice, koje osobno poznaju ili na bazi preporuke, većinom svećenika, župnika. Nekad to ide lakše, nekad teže, nekad nikako. Takav je život. Samo se po sebi razumije, da će svećenik, koji ima kandidaticu za redovnički život, pokucati na ona samostanska vrata, gdje se nada najmanjem otporu i gdje se ne nada, da će biti olako iza nekog vremena vraćena kući, a da nitko ne može pogoditi, zašto se ta kandidatica vratila kući. I vraćanje seminaraca i vraćanje redovničkih kandidatica ne djeluje dobro na duhovnu pastvu. To svećenici požele svesti na najmanju mjeru. Jedan mi je župnik pripovijedao, da ima desetak, tako nekako, vraćenih kandidatica. A ne zna, zašto su se vratile. Tako stvar stoji u homogenih seljačkih župa. Kod gradskog svijeta toga problema prilikom vraćanja kandidatica nema.

Nađe li se koji svećenik pred poluzatvorenim vratima, a ima nekoliko duhovnih zvanja na raspolaganju, nije nikakvo čudo, ako se obrati u svojoj nevolji na onu stranu, gdje mu se pruža najmanji otpor, bilo da se radi o kongregacijama u zemlji ili izvan nje. Osim toga to je akcija ni na čiji način. Nikad takve osobe ne bi makle od svoje kuće, da im duhovno zvanje nije probuđeno i usmjereno u otvorena vrata. Najbolje je, ako je moguć razgovor, dijalog između svećenika i samostana pri primanju i prvim koracima kandidatica redovničkog zvanja.

Iza Drugog svjetskog rata izašla je iz štampe knjiga: »Da li je Francuska misijska zemlja?« Mnogo se ljudi nad njom zamislilo, jer se takvo pitanje moglo za svaku zemlju postaviti. Razlika između misijskih zemalja i starih kršćanskih zemalja sve se više gubi. Što znači, ako u jed-

noj staroj kršćanskoj zemlji ima više onih, koji ne vjeruju, nego li onih koji »još« vjeruju? Dodajmo tomu poplavu poroka, dodajmo kulturu punu okrutnosti i seksa. Tako kaže Konstutacija o Crkvi (Split 1967, točka 23): »Zato svim silama moraju (biskupi-op. moja) pribavljati misijama ne samo radnike za žetvu, nego i duhovnu i materijalnu pomoć, ili neposredno sami ili potičući vjernike na revnu suradnju. Biskupi, napokon, u općoj zajednici ljubavi neka rado pružaju bratsku pomoć drugim Crkvama, osobito susjednim i potrebnijim, prema časnom primjeru stare Crkve«. Prema tomu, slanje duhovnih zvanja u susjedne biskupije treba preporučiti, akoiju pozitivno pratiti i razviti, a nipošto radi ljudskog elementa u Božjem narodu politi je vrelom vodom. Nervozne ideje nikom ne koriste. Jeste, moramo biti oprezni i pažljivi, ali to vrijedi za svakoga. Vidici ovoga problema međusobnoga pomaganja susjednih biskupija idu mnogo dalje od »besplatnih stipendija«, idu u visine ustanove »Caritas-a internationalis-a!« Hic Rhodus! Imadne li tkogod volju iskopati iz zemlje bojnu sjekiru, nek se sjeti točke 27. navedene Konstutacije: »Biskup, poslan od Oca obitelji, da upravlja njegovom obitelji, neka drži pred očima primjer Dobroga Pastira, koji je došao ne da bude služen, nego da služi i da za ovce dade svoj život. Uzet između ljudi i podložan slabostima, može se žalostiti s onima koji griješe iz neznanja ili zablude. Neka ne izbjegava saslušati podložnike (razmakao slova pisac članka), za koje se brine kao za pravu svoju djecu i potiče ih da živo s njim surađuju. Budući da mora za njihove duše dati račun Bogu, neka molitvom, propovijedanjem i svim djelima ljubavi ima brigu za njih kao i za one koji još ne pripadaju jednom stadu, a koje neka smatra da su mu povjereni u Gospodu. Budući da je on kao i apostol Pavao svima dužnik, neka bude pripravan da svima propovijeda Evanđelje i potiče svoje vjerne na apostolsku i misionarsku djelatnost. Vjernici pak moraju pristajati uz biskupa kao Crkva uz Isusa Krista i kao Isus Krist uz Oca, da sve stvari budu u skladu i jedinstvu i rastu na slavu Božju«. Citiramo još točku 28: »Kako čovječanstvo danas sve više ide za civilnim jedinstvom, ekonomskim i društvenim, to više treba da svećenici, sjedinjujući svoju revnost i svoj rad pod vodstvom biskupa i Pape, uklanjaju razlog za podijeljenost, kako bi se cijelo čovječanstvo dovelo u jedinstvo

Božje obitelji«. Tenor je konstitucije o Crkvi, kao da je cijela Crkva jedna biskupija. Kad čitamo ovo izjednačenje između apostolske i misionarske djelatnosti, treba požaliti što još nemamo izrazito misijske ustanove.

Naš kontinent ima tešku i krvavu povijest. Velikih je ideja bilo na pretek, ali velikih poteza mnogo manje. Crkva se nije mogla ograditi od Evrope, popeta u bjelokosni toranj i kroz durbin gledati što se okol-naokolo sve ne dešava. Da je feudalni duh u Crkvi tamo u srednjem vijeku bio barem razumljiv, pojavom kapitalizma i socijalizma izgubio je svaki smisao. Naopaki filozofski sistemi, zloraba pozitivnih znanosti kolonijalizam i šovinizam, građanski i međunarodni ratovi, svjetski ratovi, hladni ratovi . . . učinili su svoje: izazvali dekadansu duhovih zvanja. Ljudi su izgubili nerve, osobito za ono apsolutno, vječno, transcendentno. Još uvijek cvate na Zapadu književnost, ali filozofija nikako. Živi se od povijesti filozofije . . .! Životari se. Izbjegava se odgovornost, javnost. Kultivira se mišja rupa, beznačajnost. Pisanje kao što je ovo: »Naši ljudi odlaze najviše u Evropu, stare katoličke zemlje i narode, koji su nekada imali dosta zvanja, a sada su sami krivi, što ih nemaju«! Tko se bavi izricanjem povijesnih osuda, slobodno mu bilo. O tomu se međutim ne radi, nego o volji, hoćemo li ili nećemo braći u nevolji pomoći i, svakako, kako ćemo pomoći, da sve klapa, kako treba.

Kraj ovih i tolikih drugih činjenica, koje su u cijeloj Evropi utjecali na zamah materijalizma, tehnicizma i religioznog indeferentizma, zaista je krajnje infantilno ustvrditi, da je manjku na duhovnim zvanjima kriv visoki standard. Na zvanja ne djeluje ni imati ni neimati po sebi, neko ako imamo, da onim što imamo, raspolažemo po Božjim i ljudskim zakonima. A standard još uvijek nije bogatstvo, da bi se mogla primijeniti parabola o devi. Da se nije na Zapadu, na primjer u Kölnu, vodilo računa o standardu sjemeništaraca, kojega već kod kuće imaju, bila bi sjemeništa još praznija, a nevolja s nestašicom u duhovnim zvanjima još veća. Ne bi trebalo zaboraviti, da je standard podloga za kulturne djelatnosti. Raja ne stvara kulture.

Po toj logici, — standard je kriv, što nema zvanja, — moglo bi se dokazati, da kod nas ima zvanja zato, što u sjemeništima, samostanima i župama imamo nizak ili niži standard života. Nije poznato, da je ijedan kandidat sveće-

ništva kazao, da ga je u sjemenište ili u duhovno zvanje privukao niski standard kod crkvenih institucija. Kandidati jednostavno očekuju normalan život u sjemeništu, a pripravni su na sve razumne žrtve, na sustine et abstine.

Pa kada se uz nerazumijevanje općih potreba Crkve, napose one na Zapadu, od koje smo primili kršćanstvo i kulturu, mnogo puta i misionarske poslenike i materijalnu pomoć, vrhunska teološka djela i kršćansku umjetnost, na današnju generaciju katoličkoga Zapada baca krivnja za nestašicu duhovnih zvanja, prestaje razgovor. Zapad čuva depositum fidei. Zapad ga razvija za sebe i za nas i za sav svijet. Izbacimo iz svojih biblioteka teološka djela Zapada, pogotovo susjednoga Zapada, pa ćemo vidjeti, što će nam ostati?! Deplasirano je jednu eminentno crkvenu akciju najplemenitijih ciljeva nazvati svakojakim imenima.

Karavane idu svojim putevima, i kroz pustinju i kroz prašumu. Teško da će ih baciti u zabunu povici sa strane »eksport«, »import«, »trgovina mrtvim dušama«, »lov na njih«, »danak u krvi« i »janjičari«.

Dr Rudolf Römer

VIDICI

NEUZORANA LEDINA

(Nije sve zlo ni na današnjoj omladini)

Sigurno je današnja omladina, i u nas, jako daleko od idealnog kršćanskog tipa. Ne tužimo se na nju samo mi; sav je stariji svijet pun prigovora na njezinu adresu. Obijesna je, neobuzdana, raspuštena, preslobodna: ne štuje i ne respektira nijednog auktoriteta; samo da joj je uživanja, sporta, zabave, ljubakanja. Nemirna je i nesređena. Ima vrlo malo smisla za kakve više težnje. Apatična je prema svakomu filozofiranju. U religioznom je pogledu hladna i površna.

Tako je. To su činjenice, koje se ne daju nijekati: očima ih oko sebe gledamo svaki dan. I djecu je iz katoličkih obitelji, — drugo je pitanje, koliko je taj katolicizam stvaran i istinit, — zahvatila ili, barem, zarazila ta psihoza. Gubi se sve više iz života ideal djeteta, mladića, djevojke, o kojemu smo negda, stoljećima, tradicionalno, sanjarili. Nema više prostodušne, naivne, povjerljive djece, koju je Isus toliko volio. I mi svi s njim. Nema više ni plahih curica, koje bi se pri svakom susretu sa stranom osobom do ušiju zacrvenjele od stida i neprilike, pa bježale k mami ili za ogradu. Nema više ni čednih i pobožnih djevojaka, kojima je prva briga bila njihova djevojačka čast, a prvi princip u odnosu sa svijetom i sa društvom oprez i rezerva. Ni mladića više nema, koji

ništva kazao, da ga je u sjemenište ili u duhovno zvanje privukao niski standard kod crkvenih institucija. Kandidati jednostavno očekuju normalan život u sjemeništu, a pripravni su na sve razumne žrtve, na sustine et abstine.

Pa kada se uz nerazumijevanje općih potreba Crkve, napose one na Zapadu, od koje smo primili kršćanstvo i kulturu, mnogo puta i misionarske poslenike i materijalnu pomoć, vrhunska teološka djela i kršćansku umjetnost, na današnju generaciju katoličkoga Zapada baca krivnja za nestašicu duhovnih zvanja, prestaje razgovor. Zapad čuva depositum fidei. Zapad ga razvija za sebe i za nas i za sav svijet. Izbacimo iz svojih biblioteka teološka djela Zapada, pogotovo susjednoga Zapada, pa ćemo vidjeti, što će nam ostati?! Deplasirano je jednu eminentno crkvenu akciju najplemenitijih ciljeva nazvati svakojakim imenima.

Karavane idu svojim putevima, i kroz pustinju i kroz prašumu. Teško da će ih baciti u zabunu povici sa strane »eksport«, »import«, »trgovina mrtvim dušama«, »lov na njih«, »danak u krvi« i »janjičari«.

Dr Rudolf Römer

VIDICI

NEUZORANA LEDINA

(Nije sve zlo ni na današnjoj omladini)

Sigurno je današnja omladina, i u nas, jako daleko od idealnog kršćanskog tipa. Ne tužimo se na nju samo mi; sav je stariji svijet pun prigovora na njezinu adresu. Obijesna je, neobuzdana, raspuštena, preslobodna: ne štuje i ne respektira nijednog auktoriteta; samo da joj je uživanja, sporta, zabave, ljubakanja. Nemirna je i nesređena. Ima vrlo malo smisla za kakve više težnje. Apatična je prema svakomu filozofiranju. U religioznom je pogledu hladna i površna.

Tako je. To su činjenice, koje se ne daju nijekati: očima ih oko sebe gledamo svaki dan. I djecu je iz katoličkih obitelji, — drugo je pitanje, koliko je taj katolicizam stvaran i istinit, — zahvatila ili, barem, zarazila ta psihoza. Gubi se sve više iz života ideal djeteta, mladića, djevojke, o kojemu smo negda, stoljećima, tradicionalno, sanjarili. Nema više prostodušne, naivne, povjerljive djece, koju je Isus toliko volio. I mi svi s njim. Nema više ni plahih curica, koje bi se pri svakom susretu sa stranom osobom do ušiju zacrvenjele od stida i neprilike, pa bježale k mami ili za ogradu. Nema više ni čednih i pobožnih djevojaka, kojima je prva briga bila njihova djevojačka čast, a prvi princip u odnosu sa svijetom i sa društvom oprez i rezerva. Ni mladića više nema, koji

su išli kroz život kao kakvi zasanjani vitezovi i vjerovali u neki svoj, viši, misionarski, mesijanski, poziv: nacionalni, socijalni, religiozni, i bili fanatici ideje.

Nema ih. Bolje bi možda bilo reći: nema ih onoliko, koliko prije. A i u koliko ih ima, nijesu onoga tipa. Jer, ni danas nije oko nas sve samo zlo.

Nije problem moderne omladine tako jednostavan, kako mnogi misle. Ukrštava se u njemu puno momenata, negativnih i pozitivnih. I pozitivnih.

Nije omladina od danas samo optuženik; ona je i tužitelj. Tužitelj društva, koje joj je nametnulo ideologiju, iz koje je ona samo povukla konsekvencije, protiv kojih se sada to isto društvo buni. Logičnija je od njega i iskrenija. Hvata se, bez suzdržavanja, slobode i prava, koja joj daju. Afirmira život, o kojemu joj fraziraju. Ako nema nikakva nadzemaljskog auktoriteta, zašto bi ona štovala auktoritet onih, za koje vidi, da nijesu bolji od nje? Ako su seksualni nagoni stvar prirodne nužde, zašto da ih se stidi; zašto ih ne bi pokazivala i javno na ulici; zašto bi samu sebe uzalud lomila i trla? Ako nema života s onu stranu groba, jedino je logično, da se čovjek, dok je živ i mlad, što temeljitije iživi i provede. Tko tomu može prigovoriti? Ako su nam majka i otac samo nagonski i sebi za nasladu podarili život, zašto da im budemo zahvalni? Mladost nije nikada voljela hipokrizije; ne voli je ni danas. Ona neće da robuje »predrasudama«. I neće da zna za kompromise i polumjere. Nije, kao njezini oci i majke, još uvijek pod hipnozom starinskih običaja. A nije ni bojažljiva. U punini je života i snage. Nijesu je još životne nedaće skršile ni učinile opreznom i sumnjičavom; nijesu je još životna razočarenja prisililа na faktičnu kapitulaciju pred tajnama i zagonetkama života. Kad su je pustili niz vodu, ona uživa u tome, da obijesno pliva; da je valovi nose, kud hoće. »Plovi, plovi, moja lađo, u koj' goder kraj, Ja ti cilja još ne nađoh, sama cilj si daj!«

Manje je današnja omladina krivac, a više je žrtva. A za žrtvu valja imati saučešće. Treba je razumjeti. Utopljeniku valja pružiti ruku.

Kao svaki tipični griješnik, i današnja je omladina brutalno iskrena. Ne sakriva svoje bijede; pokazuje ju bez stida; spremna je da uvijek sama sebe optuži. Ne priznaje nikakvih »tabu«-a. Ne glumi, kao generacija prije nje, mnogo puta, i protiv svoje volje, pod pritiskom okolice, licemjerne i dvolične. Taj je pritisak s nje danas spao, i ona, prepuštena sama sebi, instinktivno mrzi reprezentirati, »dvostruki«, moral. Ona se stoga lako ne vrijeđa. Možeš s njom otvoreno govoriti. I otvoreno je koriti. Ne će te možda poslušati, ali hoće saslušati. Njoj iskrena ispovijed nije teška, ako je već ušla u ispovjedaonicu i klekla na koljena. Nema šta izgubiti. A nema šta ni sakriti. Njezini su grijesi i onako pred svačijim očima: »in conspectu solis« (2. Kralj. 12, 12.). Tvrde je kože. Dovoljno je već sa sviju strana naoptuživana i izнapadana. Iskrena je. A od iskrenosti do poniznosti i pokore samo je jedan korak

Nije današnja omladina ni tvrdokorna. Bez predrasuda je. Ako nas slijepo ne sluša i ne kune se na naš auktoritet, ne sluša ni drugih. Kritična je i prema sebi; kritična je i prema svojim učiteljima. Ne zatvara se, načelno i apriorno, ni od kakvih utjecaja. Go-

vorit će sa svakim. I raspravljat će o svačemu. Koncedirat će ti mnogo, ako si joj se uspio nametnuti razlozima. U stanju je duhovne fluktuacije. Nije unaprijed, neopozivo i tvrdoglava, predisponirana, opredijeljena samo na jedno. Hoće da bude slobodna. Tijesto je, koje, očito, još nije dobilo svoga konačnog oblika. Čeka na ruku i na majstora. Moguće joj je uvijek pristupiti.

Nije današnja omladina ni bez ambicije. Njezin je materijalizam samo relativan. Nema ideala, jer ih ne poznaje. Pod naoko apatičnom površinom sakrivaju se, u mnogoj od tih mladih duša, snažne duševne energije: instinktivna potreba, da se afirmira i da bude velika i »aktivna«. Odatle u moderne omladine onaj njezin, tako tipični, titanski nemir; odatle i ono njezino, pasionarno i strastveno, tehničko i sportsko rekorderstvo; nesvijesno, neizdovoljeno i nestrpljivo pružanje ruku za veličinom i neumrlošću. Treba to samo ispravno kanalizirati. Treba mladiću ili djevojci dati perspektivu: otkriti joj nepoznati svijet prave, moralne, veličine. Možda će je on povući za sobom češće i brže, nego što i mislimo. Od Savla može u čas postati Pavao.

I dobrote je zapravo žedna današnja omladina. Stoga toliko i frazira o ljubavi. To je i vuče u bolesnu i neobuzdanu erotiku. Treba joj netko, tko je voli i koga će ona voljeti. Treba joj netko, tko će joj biti dobar. Fatalno je samo, što joj se nikada nije objavila ljubav i dobrota u svojoj pozitivnoj formi: visokoj, plemenitoj i čistoj. Nije se još namjerila na veliko srce. Nitko je još nije pravo zagrlio i stoplio. Nitko joj nije pristupio s prave strane. Nitko joj nije dao prilike, da se istinski ogrije i obveseli. Nitko je još nije razoružao superiornošću dobrohotnosti i praštanja. A dala bi se, možda, razoružati.

Naša je današnja omladina neuzorana ledina. Čeka na plug. I na onaj pastoralni. Čeka na apostole, ali prosvijetljene i velike u ljubavi i dobroti.

Mnogi su mladi ljudi i djevojke i u naše doba našli Boga i iza duga lutanja, i kroz mnoge bure. I usrećili su se. Za druge je to samo pitanje duhovne sreće. Hoće li se namjeriti na inteligentnu i plemenitu kršćansku dušu. Hoćemo li im umjeti pristupiti sa psihološkim taktom, sa razumijevanjem i dobrotom. U ispovijedi i drugdje! Šansi ima. Svako je od ova četiri, očito pozitivna, svojstva današnje omladine šansa. Velika šansa!

Č.

ODOZGOR ILI ODOZDOL

(Protiv pastoralnog defetizma)

Nije to nikad logika pastoralne revnosti, kad svoj nerad i svoju neaktivnost pokrivamo tuđim neradom i tuđom neaktivnosti. Nije ni onda, kad se to kolorira ojađenošću, revoltom, protestom, povrijeđenoga idealizma. »Nema inicijative odozgor!« »Nitko da nas povede!« »Vežu ti ruke, i kad bi htio raditi. Bacaju ti klipove pod noge!« »Nitko te ne shvaća. Još ti se smiju i prave na tvoj račun dosjetke!« »Potpuno sam osamljen. Pomoći niotkud. Ni moralne ni materijalne!« »Ni da te pohvale. Ni dati barem priz-

vorit će sa svakim. I raspravljat će o svačemu. Koncedirat će ti mnogo, ako si joj se uspio nametnuti razlozima. U stanju je duhovne fluktuacije. Nije unaprijed, neopozivo i tvrdoglava, predisponirana, opredijeljena samo na jedno. Hoće da bude slobodna. Tijesto je, koje, očito, još nije dobilo svoga konačnog oblika. Čeka na ruku i na majstora. Moguće joj je uvijek pristupiti.

Nije današnja omladina ni bez ambicije. Njezin je materijalizam samo relativan. Nema ideala, jer ih ne poznaje. Pod naoko apatičnom površinom sakrivaju se, u mnogoj od tih mladih duša, snažne duševne energije: instinktivna potreba, da se afirmira i da bude velika i »aktivna«. Odatle u moderne omladine onaj njezin, tako tipični, titanski nemir; odatle i ono njezino, pasionarno i strastveno, tehničko i sportsko rekorderstvo; nesvijesno, neizdovoljeno i nestrpljivo pružanje ruku za veličinom i neumrlošću. Treba to samo ispravno kanalizirati. Treba mladiću ili djevojci dati perspektivu: otkriti joj nepoznati svijet prave, moralne, veličine. Možda će je on povući za sobom češće i brže, nego što i mislimo. Od Savla može u čas postati Pavao.

I dobrote je zapravo žedna današnja omladina. Stoga toliko i frazira o ljubavi. To je i vuče u bolesnu i neobuzdanu erotiku. Treba joj netko, tko je voli i koga će ona voljeti. Treba joj netko, tko će joj biti dobar. Fatalno je samo, što joj se nikada nije objavila ljubav i dobrota u svojoj pozitivnoj formi: visokoj, plemenitoj i čistoj. Nije se još namjerila na veliko srce. Nitko je još nije pravo zagrlio i stoplio. Nitko joj nije pristupio s prave strane. Nitko joj nije dao prilike, da se istinski ogrije i obveseli. Nitko je još nije razoružao superiornošću dobrohotnosti i praštanja. A dala bi se, možda, razoružati.

Naša je današnja omladina neuzorana ledina. Čeka na plug. I na onaj pastoralni. Čeka na apostole, ali prosvijetljene i velike u ljubavi i dobroti.

Mnogi su mladi ljudi i djevojke i u naše doba našli Boga i iza duga lutanja, i kroz mnoge bure. I usrećili su se. Za druge je to samo pitanje duhovne sreće. Hoće li se namjeriti na inteligentnu i plemenitu kršćansku dušu. Hoćemo li im umjeti pristupiti sa psihološkim taktom, sa razumijevanjem i dobrotom. U ispovijedi i drugdje! Šansi ima. Svako je od ova četiri, očito pozitivna, svojstva današnje omladine šansa. Velika šansa!

Č.

ODOZGOR ILI ODOZDOL

(Protiv pastoralnog defetizma)

Nije to nikad logika pastoralne revnosti, kad svoj nerad i svoju neaktivnost pokrivamo tuđim neradom i tuđom neaktivnosti. Nije ni onda, kad se to kolorira ojađenošću, revoltom, protestom, povrijeđenoga idealizma. »Nema inicijative odozgor!« »Nitko da nas povede!« »Vežu ti ruke, i kad bi htio raditi. Bacaju ti klipove pod noge!« »Nitko te ne shvaća. Još ti se smiju i prave na tvoj račun dosjetke!« »Potpuno sam osamljen. Pomoći niotkud. Ni moralne ni materijalne!« »Ni da te pohvale. Ni dati barem priz-

naju dobru volju, polet, žrtve!« A bude sličnih jadikovki i odozgor. »S kim ćeš raditi! Svak se izvlači. Apatija na sve strane. Ja sam vojskovođa bez vojske. Gdje su mi ljudi?!«

Nije to nikada logika pastoralne revnosti. Premise mogu, donekle, i stajati. Ali konsekvencija je posve kriva. Ne računa s glavnim momentom.

Nije to ni samo momenat nadnaravne stvarnosti; i ako on u prvom redu i uvijek obezvrjeđuje takvo rezoniranje. Bog prije svega, — i bezuvjetno, — traži od apostola rad i žrtvu. I traži velikiu vjeru. Ono, što o nama ovisi. Ono subjektivno. A to mu uvijek i možemo, i moramo dati. U tomu nas ne može nitko drugi prepriječiti. To ni o kom drugom ne ovisi. »Quid ad te? Tu me sequere!« (Iv. 21, 22). Radi ondje, gdje možeš! Ali radi čitavim srcem; najbolje i najviše, što možeš! Savjesno; s duhovnom ambicijom; neumorno i nesebično! Ostalo je u Božjim rukama. I prilike, i uspjesi. Ti za to ne odgovaraš. A uspjesi ne će izostati. Makar oni kasni. Makar oni nevidljivi. Makar oni više negativni. Ako ništa, prepriječit će, da ne bude još gore. A kad dođe njegovo vrijeme, Bog će učiniti svoje. »Non est Domino difficile salvare vel in multis vel in paucis!« (1. Kralj. 14, 6.; 1. Mak. 3, 18.). »Alius est, qui seminat, et alius est, qui metit!« (Iv. 4, 37.). Razvrstat će Bog, na dan suda, šta je čije. Sa savršenom objektivnošću i točnošću.

I prirodni pastoralni realizam govori za tu, jedinu ispravnu, metodu. Nije crkveni organizam stroj, koji se ne može pomaknuti osim na jedno puce. To je živo tijelo, koje se kreće paralelnom vitalnošću svih udova. Inicijativa je u njemu uvijek kolektivna. Kreće li se u njemu makar jedno udo, ono još nije mrtvo. Radi li makar i samo jedan mišić, njegove su vitalne funkcije još u akciji, koliko, toliko; njegovo stanje nije još beznadno.

Tako je u fizičkom organizmu; tako je i u moralnom. Crkvi koristi i najsitnija lična inicijativa; i ona na najnižem nivou. A ako je puno tih inicijativa, onda je puno i akcije, i poriva. Crkvom tada struji život. Redi se. Stvara se. Evanđeoska se istina afirmira. Duše se posvećuju. Širi se slava Božja. Možda ponešto i bez sistema, možda ponešto i bez koncentracije, ali se širi.

Stoput je i to bolje, nego da se spava i umire. Bolje da itko radi, nego nitko. Pastoralne su enegrije tu; one će se probiti; one će proključati, kad li tad li; ovako ili onako. Nitko se u Crkvi od njih više ne može potpuno izolirati, ni da hoće. Povlači ga za sobom struja. Djeluju na njega primjeri. Pred činjenicama padaju predrasude i prigovori. Uspjesi iznuđuju respekt u svim dušama dobre volje. Bude savjesti. Unose samopouzdanje i optimizam i u okolinu.

Neka nam manjkaju organizacione mogućnosti. Neka ne možemo primjenjivati svih pastoralnih metoda, koje bismo mi htjeli. Neka nas pomalo i smeta nepomičnost i kruti »realizam« drugih. Ali, dobro propovijedati, revno ispovijedati, čestito katehizirati, s razumijevanjem i ljubavlju pomagati dušama, to možemo svi; to nam nitko ne brani. Ne brani i ne može zabraniti. Može to uvijek i kapelan. Može to uvijek i župnik na zadnjem selu. Može to i svećenik u dijaspori. Može to i onaj bez velika talenta, i bez sredstava. A to je već puno; jako puno. I da svi to radimo, svaka bi župa bila živa župa, i svaka dijeceza živa dijeceza.

Nije to nikada logika pastoralne revnosti, kad se tužimo na druge, a ni sami ne radimo. Tužiti se, s pravom kritizirati, može samo onaj, koji radi. Ostavljati u polju žito, da gnjije, od protesta, što ga drugi neće da žanju, to je: biti, kao i oni, nekućnik i lijenčina. Apsurdan je idealizam, koji uime tobožnje uvrijeđene ljubavi k idealima ostavlja ideale. Kritizirao ili ne kritizirao, tužio se ili ne tužio, pravi svećenički idealista uvijek i moli i radi.

Pastoralni defetizam, kojegod on bio forme, — defitizam neuspjeha, kao onaj Ilijin: »Tolle animam meam; neque onim melior sum quam patres mei!« (3. Kralj. 19 ,4. squ.), ili defetizam osamljenosti, kao onaj makabejskih ratnika: »Nos autem pauci sumus!« (1. Mak. 9, 9), — nikada nije ni pozitivan ni opravdan. On je i protiv logike Evanđelja: »Nolite timere, pusillus grex!« (Luk. 12, 32.), i protiv tradicija apostolata: »Ego autem libentissime impendam, et superimesndar!« (2. Kor. 12, 15.).

Evanđeoski je i apostolski, jedino, uvijek raditi i uvijek moliti. Evanđeoski je i apostolski to više rad'ti, što drugi manje rade. Spasavati situaciju. Davati primjer. Raditi za dvojicu. »Opportune, importune!« (2. Tim. 4. 2.). S drugima ili sam. Shvaćen ili neshvaćen. Odozgor ili odozdol.

I apostol se je tužio na one, koji ne rade i koji traže samo sebe: »Omnes —, quae sua sunt, quaerunt!« (Filip. 2, 21.). I on je trpio od »krive braće« (2. Kor. 11, 26.; 2, 4.) i od njihove zavisti i ljubomornog pritiska: »Quidam autem e contentione — existimantes pressuram se suscitare vinculis meis (Filip. 1, 17.). Ali opet se je, do smrti, znojio, i trudio, i trčao, i borio: »Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi!« (2. Tim. 4, 7.). Ali opet je, sve oko sebe, poticao na veledušnost: »Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet!« (2. Kor. 9, 6.).

Crkva je živa, — i bit će uvijek živa, — dok u njoj bude svećenika žive vjere i žive apostolske svijesti. Svećenika, koji se ničim ne daju ni razočarati ni pasivizirati. Ničim! Ni nemarom ni indolencijom braće!

I

NOVOST IZ KUMRANA

Dva desetljeća istraživanja

Točno prije 20 godina uvaženi židovski i američki arheolozi kupili su u Jerusalemu prve Kumranske rukopise od Betlehemskih Beduina. Kroz dva desetljeća što su otada protekla arheološki, izdavački, historijski, religioznopovijesni rad u svim je pravcima proširio problem »Kumrana«. Svim istraživanjima i tumačenjima u temelju uvijek moraju ležati tekstovi koju su podijeljeni na nekih dvadeset knjiga, nizova publikacija i znanstvenih časopisa i tako razdrobljeni. (1)

Objelodanjen je samo ulomak pronađenih rukopisa! Možda će se ove godine pojaviti prvi svezak (od osam ili devet svezaka u četvrtini) s tekstovima izvanredno bogate špilje 4 u nizu Discoveries in the Jedaen Desert (Clarendon Press, London). Ne da se

Nije to nikada logika pastoralne revnosti, kad se tužimo na druge, a ni sami ne radimo. Tužiti se, s pravom kritizirati, može samo onaj, koji radi. Ostavljati u polju žito, da gnjije, od protesta, što ga drugi neće da žanju, to je: biti, kao i oni, nekućnik i lijenčina. Apsurdan je idealizam, koji uime tobožnje uvrijeđene ljubavi k idealima ostavlja ideale. Kritizirao ili ne kritizirao, tužio se ili ne tužio, pravi svećenički idealista uvijek i moli i radi.

Pastoralni defetizam, kojegod on bio forme, — defitizam neuspjeha, kao onaj Ilijin: »Tolle animam meam; neque onim melior sum quam patres mei!« (3. Kralj. 19 ,4. squ.), ili defetizam osamljenosti, kao onaj makabejskih ratnika: »Nos autem pauci sumus!« (1. Mak. 9, 9), — nikada nije ni pozitivan ni opravdan. On je i protiv logike Evanđelja: »Nolite timere, pusillus grex!« (Luk. 12, 32.), i protiv tradicija apostolata: »Ego autem libentissime impendam, et superimesndar!« (2. Kor. 12, 15.).

Evanđeoski je i apostolski, jedino, uvijek raditi i uvijek moliti. Evanđeoski je i apostolski to više raditi, što drugi manje rade. Spasavati situaciju. Davati primjer. Raditi za dvojicu. »Opportune, importune!« (2. Tim. 4. 2.). S drugima ili sam. Shvaćen ili neshvaćen. Odozgor ili odozdol.

I apostol se je tužio na one, koji ne rade i koji traže samo sebe: »Omnes —, quae sua sunt, quaerunt!« (Filip. 2, 21.). I on je trpio od »krive braće« (2. Kor. 11, 26.; 2, 4.) i od njihove zavisti i ljubomornog pritiska: »Quidam autem e contentione — existimantes pressuram se suscitare vinculis meis (Filip. 1, 17.). Ali opet se je, do smrti, znojio, i trudio, i trčao, i borio: »Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi!« (2. Tim. 4, 7.). Ali opet je, sve oko sebe, poticao na veledušnost: »Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet!« (2. Kor. 9, 6.).

Crkva je živa, — i bit će uvijek živa, — dok u njoj bude svećenika žive vjere i žive apostolske svijesti. Svećenika, koji se ničim ne daju ni razočarati ni pasivizirati. Ničim! Ni nemarom ni indolencijom braće!

I

NOVOST IZ KUMRANA

Dva desetljeća istraživanja

Točno prije 20 godina uvaženi židovski i američki arheolozi kupili su u Jerusalemu prve Kumranske rukopise od Betlehemskih Beduina. Kroz dva desetljeća što su otada protekla arheološki, izdavački, historijski, religioznopovijesni rad u svim je pravcima proširio problem »Kumrana«. Svim istraživanjima i tumačenjima u temelju uvijek moraju ležati tekstovi koju su podijeljeni na nekih dvadeset knjiga, nizova publikacija i znanstvenih časopisa i tako razdrobljeni. (1)

Objelodanjen je samo ulomak pronađenih rukopisa! Možda će se ove godine pojaviti prvi svezak (od osam ili devet svezaka u četvrtini) s tekstovima izvanredno bogate špilje 4 u nizu Discoveries in the Jedaen Desert (Clarendon Press, London). Ne da se

predvidjeti koliko će godina istraživačkog i izdavačkog rada trebati uložiti do završne edicije tisuću fragmentarnih tekstova same ove pećine.

U širokim se krugovima, međutim, misli da su već sada poznati najvažniji i poglaviti tekstovi. Haag H. misli drugačije. On kaže: »Koliko se toga još nalazi u rukama Beduina, ne da se reći.« (2) Mišljenje pojedinaca da Beduini još i danas kriju rukopise kako bi ih kasnije bolje unovčili, našlo je potvrdu u najnovije vrijeme. Zadnjih mjeseci pronijela se vijest da u Jerusalemu ima uskoro izići na svjetlo jedan novi značajni svitak. Izravnim putem nije se moglo nešto više doznati. Neizravnim putem uspjelo je doći do izvještaja koji daju pobliži uvid u ovo novo otkriće.

Hramski svitak

Prošlog ljeta arheolog Yigael Yadin (3) je došao u posjed jednog svitka koji je već sedam godina bio sakriven u Betlehemu, i to pod lošim uvjetima koji su se odrazili na dobivenom tekstu.

Novi pergamentni rukopisi sa svojih 8,50 m dužine nadvisuje dosada najopsežniji od Kumranskih svitaka, tj. veliki Izajin svitak (7,34 m). Sačuvano je 66 stupaca s po 20 redaka, i to poslije kompliciranog spasilačkog i restauratorskog rada. Dobro su čitljive dvije trećine teksta. Točno mjesto nalazišta (kao i inače u sličnim slučajevima) zasada ostaje tajna Beduina. Time ovom svitku manjka arheološki kontekst. Pobliže odrediti vrijeme kad je pisan trebat će odrediti s nutarnjim razlozima i idicijama. Profesor Yadin već sada smatra da se Hramskom svitku može odrediti stoljeće 50 pr. Kr. — 50 Kr., dakle tzv. herodovsko doba i da je tekst pripadao Kumrancima.

Božji zakon

Prema literarnoj formi novi se tekst iskazuje kao Božji zakon. Bog govori u prvom licu. Nešto takvo dosada ne susrećemo u kumranskoj literaturi (osim dakako u kanonskim tekstovima). Mnoge su odredbe Zakona preuzete iz Petoknjižja Mojsijeva i drukčije grupirane. K tome pridolaze novi propisi koji se dosada nisu nigdje nalazili. Bilo bi prehitro i tipčki moderno i zapadnjački tu govoriti o nekom falsifikatu (4). Kumranci su se pokazali dosta ozbiljnim i pobožnim ljudima; kao falsifikatore ljudi ih ne bi shvatili ili bi ih loše tumačili. Bezimeni pisac ovoga svitka Zakona očito zna da stoji u nizu onih drugih bezimenih (pojedinaca ili skupina) koji su se kroz čitavo vrijeme izraelsko-židovske povijesti osjećali nadahnutima i ovlaštenima da ranije izraženu Božju volju svježe formuliraju i suvremeno aktualiziraju za nove prilike i okolnosti (tako možemo shvatiti slijed knjige Zakona — Deuteronomij — svećeničko zakonodavstvo). Slično napokon vrijedi i s obzirom na Isusove riječi u Evanđeljima. Davno je donešen dokaz, da su one doprle do nas u vrlo rijetkim slučajevima kao ipsissima vox, tj. kao izvorne Isusove riječi. Novi svitak iz Kumrana može kao neki suvremeni analogon iz ranožidovskog doba osvijetliti proces ranokršćanskog prihvaćanja i tumačenja te ponovnog formuliranja evanđeoskih Isusovih riječi s jednim novim svjetlom koje dolazi sa strane.

Iz sadržaja Hramskog svitka

Prvi veliki odsjek božanskih uputa odnosi se na kralja. Zanimljiv je brižno stupnjevani nacrt za slučaj rata. Drugi glavni dio obrađuje ciklus židovskih blagdana i žrtava koje se tada prinose. K već poznatom »Blagdanu ulja« (pedeset dana poslije Duhova), poznatom iz drugih kumranskih tekstova, pridružuje se »Blagdan vina« (daljnjih pedeset dana kasnije). Time pitanje kalendara u Kumranu, koje je opet pokrenulo probleme novozavjetne kronologije (5), dobiva dopunski materijal. Potanko dolaze do riječi starozavjetni propisi o čistu i nečistu. Poznato je kako su se Kumranci živo zanimali za ove stvari. Na koncu, nekako polovina svitka odnosi se na Jerusalemski hram, za koji Bog čini cjelokupni nacrt, a koji se jasno razlikuje kako od herodovske gradnje tako i od podataka Josipa Flavija i podataka u Mišni: umjesto dvaju tvore tri koncentrično poredana predvorja sveti krug; u dva izvanjska vode dvanaest vrata prema 12 izraelskih plemena. Strogo su se pobrinuli da hram bude potpuno očuvan od nečistoće i smrada. Od hrama su daleko (isključeni gubavi i hromi). Dano je rješenje i na pitanje o položaju zahoda. U svemu tome upada u oči, kako oni brižno nastoje ispuniti praznine u Zakonu. Znatno (i na zapanjujući način) u Petoknjižju manjkaju božanski propisi s obzirom na gradnju hrama; o »nekom spisu koji potječe od ruke Božje« znade uostalom već kronist (2 Dn 28,29). Hramski će svitak, kad jednom bude doslovno objelodanjen, pružiti željeno, daljnje objašnjenje o jedinstvenom odnosu Kumranske zajednice prema Jerusalemskom svetištu, prema kojemu se ona načelno dobro odnosila (6) kao i svaki pravi židov (a Kumranci se boje među najvjernije Zakonu), no kojemu je također trebalo i štošta prigovoriti (nezakoniti veliki svećenik, lažni kalendar blagdana).

Prvo izdanje, u koje profesor Yadin ulaže veliku brigu i spremu s velikim zanimanjem iščekuju biblijski stručnjaci za Stari i Novi Zavjet kao i stručnjaci judisti.

1. Usp. J. A. Sanders, Palestinian Manuscripts 1947—1967, Journal of Biblical Literature 86, 413—440, gdje su nabrojeni svi tekstovi izdani do g. 1967.

2. Usp. Haag H., Die Handschriftenfunde in der Wüste Juda, Stuttgarter Bibelstudein 6, Stuttgart 1966².

3. Usp. od istog izvještaja o iskapanju, objelodanjen u knjizi Massada - Der letzte Kampf um die Festung des Herodes, Hamburg 1967².

4. a ovu problematiku usp. W. Speyer, Religiöse Pseudepigraphie und literarische Fälschung im Altertum, Jahrbuch für Antike und Christentum 8/9 1965/66, str. 88-125; isti, članak Fälschung, literarische, Reallexikon für Antike und Christentum VII, Stuttgart 1966 sl., stupac 236—277.

5. Usp. E. Ruckstuhl, Die Chronologie des Letzten Mahles und des Leidens Jesu, Biblische Beiträge 4, Einsiedeln 1963, str. 67-124.

6. Usp. Haag H., Das liturgische Leben der Qumrangemeinde, Archiv für Liturgiewissenschaft X/1, Regensburg 1967, str. 78-109, posebno str. 78-86.

Članak je izišao u Bibel und Kirche (Stuttgart) 23 (1968) str. 17-18 od W. Beier a preveo ga o. Carev.